

భారతి

నవంబర్

దేశాధికారకాగితములు
పెలరాసాయిస్వర

1975

భారతి

మా స ప త్రి క

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

*

నవంబరు, 1975

సంపుటము : 52 :

పంచిక : 11 :

విడిపత్రిక పోలవరపురావు

సమస్యల వలయంలో నుంచి

సమసమాజ చతురస్రంలోకి...

కొందరి జీవితం వడ్డించిన విస్తరి
అట్టివారు బహు కొద్దిమంది
కాని, అత్యధిక సంఖ్యాకుల జీవితం
నిరంతర సమస్యల సంఘర్షణ వలయం
ఆ వలయం నుంచి వారికి విముక్తి కలిగించాలన్నదే
అందుకే..... ప్రభుత్వ సంకల్పం

- * చదువుకోదలచిన వారికి స్కాలర్‌షిప్పులు
- * ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషన్లు
- * హాస్టళ్లలో ఉచిత భోజన వసతి సౌకర్యాలు
- * శాసనసభల్లో ప్రత్యేక సీట్లు సౌలభ్యాలు
- * భూమిలేని పేదలకు బంజర్ల పంపిణీ
- * ఇళ్లు లేని దీనాలకు స్థలాల పంపిణీ
- * ఆర్థిక సహాయ సంస్థలద్వారా ఋణాల కల్పన

అంతేకాక యింకా అనేక చర్యలు—

సమసమాజ నిర్మాణానికి వేస్తున్న దారులు

ఎన్నో ఎన్నో పున్నాయి

బలహీన వర్గాలవారికి ఆశాజ్యోతులై నిలిచి పున్నాయి

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1975

సాక్షాత్కారం	“కావ్యశ్రీ”	4
అర్యాచీవ తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు	డా. సి. వి. రామచంద్రరావు	7
దీప్తి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	12
గ్రామీణ బ్యాంకులు : కొన్ని ఆలోచనలు	శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం	13
విముక్తి	శ్రీ కేపిస్	15
జనాభాసమస్య అహార సమస్య !!	డా. బి. ఆర్. కె. రావు	16
నేను—కవిత	శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు	23
రక్తయజ్ఞం	శ్రీ కలువకొలను సదానంద	26
చర్య : “బాల వ్యాకరణము—తెలియక లక్షణశేషము	శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి	37
తెలుగులిపి సంస్కరణ : కొన్ని సమస్యలు—సమాధానాలు	డా. బయ్యా వెంకటనారాయణరావు	42
రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత	శ్రీ కనమలూరు వెంకటశివయ్య	48
కలగూరగంప		53
గంధ విమర్శలు		58

సాక్షాత్కారం

“కావ్యశ్రీ”

విన్నోళ్లనుంచో
విన్నోళ్లనుంచో
కళ్ళలో వత్తులు వేసుకు
కళ్ళు కాయలు కాసేలా
వెదుకుతున్నాను నీకోసం.
ఎదురు చూస్తున్నాను నీకోసం.

అగుపడని అందానివని
అందని అనందానివని
అశను చంపుకోలేదు
నిరాశను పెంచుకోలేదు!
నీరసపడి-రాపడి-
రాయిడి చెందలేదు.

కాంక్షనే రూపంగా మలిచి
సాక్షాత్కరించుకోవాలని
రంగుల ఊహకు ప్రాణంపోసి
ప్రత్యక్షంగా చూడాలని
కాలంలోని డణ డణం
నిరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం.
ప్రకృతిలోని ప్రత్యేకానుభవ
పరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం

నిన్ను చూడాలనే తపన
తపమై-అతపమై
వయసును నిండిస్తుంటే
మనసును పండిస్తుంటే
నా చుట్టూనేనే పరిభ్రమిస్తూ
నా మదిలో నేనే పరిక్రమిస్తూ
వెదుకుతున్నాను నీకోసం
ఎదురుచూస్తున్నాను నీకోసం

కాంక్షకు రూపం కలగదేం ?
కలిగింది కళ్ళలో నిలవదేం ?
పుష్టిలోని ఒక్కొక్క కణం
నీలోని ఒక్కొక్క అణువుగా
ప్రకృతిలోని ఒక్కొక్క రంగు
నీలోని ఒక్కొక్క అందంలా
విడిగా - విడి విడిగా
అంతటా కనిపిస్తావు -

అయినా ఒక్కటి కాకున్నావు
ఏకత్వంలోని భిన్నత్వమా ?
భిన్నత్వంలోని ఏకత్వమా ?
ద్వైతమా ? అద్వైతమా ?

వనంత వికసర
పర్వతాన రూపంతో

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1975

సాక్షాత్కారం	“కావ్యశ్రీ”	4
అర్యాచిన తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు	డా. సి. వి. రామచంద్రరావు	7
దీప్తి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	12
గ్రామీణ బ్యాంకులు : కొన్ని ఆలోచనలు	శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం	13
విముక్తి	శ్రీ కేఎస్సీ	15
జనాభాసమస్య అహార సమస్య !!	డా. బి. ఆర్. కె. రావు	16
నేను—కవిత	శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు	23
రక్తయజ్ఞం	శ్రీ కలువకొలను సదానంద	26
చర్య : “బాల వ్యాకరణము—తొలింగ లక్షణశేషము	శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి	37
తెలుగులిపి సంస్కరణ : కొన్ని సమస్యలు—సమాధానాలు	డా. బయ్యా వెంకటనారాయణ	42
రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత	శ్రీ కనమలూరు వెంకటశివయ్య	48
కలగూరగంప		53
గ్రంథ విమర్శలు		58

నీ తనూ లావణ్యం
నీ మనో విలాసం
ప్రకటిత మయింది—
ప్రవచింప బడింది.

గ్రీష్మ తప ప్రవాళ
ప్రభా ప్రసారంలో
నీ ఓరచూపుల వాడి
నీ దోరచూపులవేడి
ద్యోతకమయింది —
దోబూచులాడింది.

నర్వాభిమత్యమల
నీరదాంతరంగంలో
నీ చిరునవ్వుల నిరిజల్లు
నీ సిరిమోమున హరివిల్లు
చలిమంటలు చేసింది —
చెలికారం చేసింది.

శర్దాకా సుధా నిధి
శీతా తపశోభిలలో
నీ షోడశాబ్దముల వయసు
నీ షోడబ్రాహ్మ్యమైన మనసు
నిశ్చలమై నిలిచింది—
నిర్మలమై వెలిగింది.

హేమంత ప్రశాంత
సోతస్వినీ కవోష్ణజలాలతో
నీ సుధామయ హృదయం

నీ కళాధాత జీవనం—
తొంగి తొంగి చూచింది
తొణికిసలాడింది.

శశిర తుషారశీకర
శోభిత శాద్వల సౌందర్యంతో
నీ నవలా నయ నయగారం
నీ నవనీత నవక కృంగారం
కనుల విందుచేసింది—
మనసునందు పూచింది.

అన్నీ! అవన్నీ! నీవే! నీవే!
అయివా ఒకటిగా లేవే?
ఒకే క్షణంలో అన్నీ
ఒకటైన రూపంతో,
అవతరించ వేం?
అనుగ్రహించ వేం?
ఎన్నాళ్ల తపన?
ఎన్నేళ్ల యావన?

అనుకొనే సమయంలో
అలోచనా విహీనులంతో
ఈ కుభి ముహూర్తంలో
ఈ పర్య మహోదయంలో
నీ సమగ్ర సౌందర్యంతో
నీ సంపూర్ణ రూపంతో
సాక్షాత్కరించావు —
సంభిమానంద సమ్మోహితో
ఒక్కొక్కటిగా నన్నుక్కిరి బిక్కిరి చేశావు.

వసంత వికస్యత వర్ణనితాన రూపానివా ?
 గ్రీష్మాతప ప్రవాళ ప్రభా ప్రసారనివా ?
 వర్షాభిమత్యమల నీరతాంత రంగానివా ?
 శరదాకా సుధానిధి శీతా తపశోభవా ?
 హేమంత ప్రశాంత సోతస్వినీ జలకవోష్లానివా ?
 శీశిర తుషార శీకర శోభిత శాద్వ్య సౌందర్యానివా ?

కాదు -

ఏ ఒక్కటీ నీవు కాదు
 నీవే అవన్నీ !

అన్నీ కలిసిన

ఆరూపానికి పేరులేదు -

అదే నీ సంపూర్ణ స్వరూపం.

అంతటా నిండిన

అందానికి నిర్వచనంలేదు -

అదే నీ సమగ్ర సౌందర్యం.

ఆరూపంతో ఆసౌందర్యంతో

ప్రత్యక్షమయ్యావు -

పట్టుబడిపోయావు.

నావంక చూశావు

కడలి అడగు చల్లదనం

ముద్దచేసి నాతలపై

అద్దినట్లయింది.

నన్నుచూచి నవ్వావు

నీ దోసిట నిండావెన్నెల

నింపుకొని నా మోముపై

ఒంపినట్లయింది.

చేతులుచాపి రమ్మన్నావు

సృష్టిలోని అనురాధమంతా

పుప్పొడిచేసి నామీద

గుప్పిట్లతో చల్లినట్లయింది

కాగిలిలో నన్నిముడ్చుకున్నావు

ప్రకృతిలోని ఆనందమంతా

అమృతం చేసి నన్ను నిలుపునా

అభిషేకించి నట్లయింది.

నేను నీలో లీనమయ్యాను -

అనుకొన్నాను-నిజానికి -

నీవే నాలో లీనమయ్యావు

నీవు నా ఆత్మవుకదా !

అర్యాచీన తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు

డా. స. వి. రామచంద్రరావు

అర్యాచీన తూర్పు గాంగరాజులు వదునేడుగురు మహానది-గోదావరి మధ్యస్థ కళింగాంధ్రమును నాలుగు వందల నిండ్లు (క్రీ.శ. 1038-1434) అవిచ్ఛన్నముగా పరిపాలించిరి. వీరిలో మొదటివాడు అనంతవర్మ అను బిరుదనామమును వహించిన వజ్రహస్తదేవుడు (క్రీ. శ. 1038-1070). అతని తరువాత వారు, వరుసగా, దేవేంద్రవర్మ బిరుదాంకితుడయిన రాజరాజ దేవుడు (క్రీ.శ. 1070-1078); అనంతవర్మ చోడగంగదేవుడు (క్రీ. శ. 1078-1152); కామార్ణవుడు (క్రీ. శ. 1147-1156); రాఘవుడు (క్రీ. శ. 1156-1170); ఇమ్మడి రాజరాజ దేవుడు (క్రీ. శ. 1170-1190); ఇమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ.శ. 1190-1198); ముమ్మడి రాజరాజదేవుడు (క్రీ.శ. 1198-1211); ముమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ. శ. 1211 - 1238); మొదటి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1238-1263); మొదటి భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1263 - 1278); ఇమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1278-1305); ఇమ్మడి భానుదేవుడు (క్రీ. శ. 1305-1327); ముమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1327-1353); ముమ్మడి భానుదేవుడు (క్రీ. శ. 1353-1378); నాల్గిది నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1378-1409); నాల్గిది భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1409-1434). వీరిలో వజ్రహస్తదేవుని ముమ్మడి వజ్రహస్తదేవుడనుటయు కలదు. ఇతలు ఇమ్మడి, ముమ్మడి అను గణనము, వీరి ముందువారును, వీరి పగ్గోతీకులును అగు పూర్వగాంగులనుండి చేసిన గణనము. వజ్రహస్తుని తండ్రి కామార్ణవుడు పూర్వగాంగుల జాతిలోని వాడు. కామార్ణవుని ముగ్గురు కొడుకులలో చివరివాడు వజ్రహస్త దేవుడు. వజ్రహస్త దేవుడు తన ఆధిపత్యమున గుండమరాజు, మధుకామార్ణవుల తర్వాత, క్రీ. శ.

1038 లో సింహాసనాధిష్ఠించి, కొన్ని విశిష్టమైన చారిత్రిక కారణములవల్ల, అర్యాచీన గాంగులలో ప్రథముడుగా పరిగణింపబడుచున్నాడు.

అర్యాచీన గాంగరాజులలో అధికులు అనేక రాణులను కలవారు. వీరి వివాహములు కొన్ని ఇరు వక్షముల రాజకీయ లాభముల నొనర్చు జరిగి యుండవచ్చును. వీరిలో మొదటి ముగ్గురు రాజుల తామ పట్టికలు, 'వజ్రహస్త'ని తల్లి వినయ మహాదేవి వైదుంబుల అడ వడంచని తెలుపు చున్నవి. శాలివాహన శకము (శా. శ. 982) (క్రీ. శ. 1060) నాటి వజ్రహస్తుని చిక్కాలవలన శాసనము ఆమె వైదుంబుల వశమనడి పాలకడలో లక్షిద్దేవి నల్లె పుట్టినదని తెలుపుచున్నది. "శియా ఇవ వైదుమ్మాన్వయ పయః పయోః ధి నముద్భవాశ్చిరుః సమజని వినయ మహాదేవ్యాః శ్రీ వజ్రహస్త ఇతి తనయః" 1. వైదుంబుల 9వ శతాబ్దములో రేవాడు 7000 ఏకలై యుండినారు. బాణరాజుల సామంతులై యుండిన వీరు. 10వ శతాబ్ద ఉత్తరార్థమునాటికి చోళుల సామంతులై వారిలో సంబంధ. బాంధవ్యములు నెరపిరి. అరింజయ చోళుడు (క్రీ. శ. 956-7) ఒక వైదుంబు రాకుమారిని పెండ్లాడినాడ. వారికి కలిగిన వాడే సుందర చోళుడు (క్రీ. శ. 957-73). ఏవో కొన్ని పేర్లు తప్పించి, వైదుంబుల చరిత్ర అంతగా తెలియరాదు. వజ్రహస్తుని తల్లియైన వినయ మహాదేవి తల్లిదండ్రులు మనకు ఎరుక రారు.

వజ్రహస్తుని దేవేరులు :

1) నంగు లేక అనంగ మహాదేవి : ఈమె వజ్రహస్తుని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ వజ్ర

హస్తుని మొదలు అనంతవర్మ చోడగంగుని వరకుగల తామ్రపట్టి కలలో గని, ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలము మొదలుగల తీరాంధ్ర పవిత్రక్షేత్రములలో లభ్యమైన అనేక గంగ శిలాశాసనములలో కాని ఈమె పేరు కానరాదు. ముమ్మడి రాజరాజ కాలమునుండి లక్ష్మగు గంగరాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలో ఈమె వజ్ర హస్తుని భార్యగా, దేవేంద్రవర్మ రాజరాజ తల్లిగా చెప్పబడి ఉన్నది. ముమ్మడి రాజరాజ దశగోబ (క్రీ. శ. 1198.) తామ్రశాసనమున, ఈమెను గూర్చి “మహాపీ నంగమా తస్య పార్వతీవ పినాకినః తస్మాత్తస్య మభూద్విరో రాజరాజో మహీపతిః” అని మూత్రము చెప్పబడి ఉన్నది. ²

2) పృథ్వీమహాదేవి : ముఖలింగమందలి తేదీ లేని ఒక సంస్కృత శిలాశాసనమున వజ్రహస్తుని అగమహాషిగా పేర్కొనబడినది. ³ ఈ శాసనమున పృథ్వీమహాదేవి, వజ్రహస్తుని మరొక రాణియైన ‘మారజయ’తో కలసి మధుకేశ్వరునికి అఖండదీపము సమర్పించినది. ఇంతకన్న ఈమెను గూర్చి వివరములు తెలియరావు.

3) మారజయ : పైన పేర్కొనబడిన శాసనము ఈమె విఖ్యాతుడైన ధర్మనల్లిరాజు తనయగా చెప్పబడినది. “తస్య రాజ్యే మహాదేవి మారజయా భిదేయా విఖ్యాత ధర్మనల్లిరాజస్య తనయా” విఖ్యాతుడని చెప్పబడ్డ ఈ ధర్మనల్లి రాజవరో తెలియరాదు.

4) బెజియదేవి : క్రీ. శ. 998నాటి ముఖలింగమందలి ఒక సంస్కృత శాసనమున ఈమె హైహయ వంశమునకు చెందినదని, భీముని న తిరునియు చెప్పబడ్డది. “స్వవతే శ్రీ వజ్రహస్తస్య యాదేవి హైయయ రాజవంశ తిలకం జామాతృ భీమాత్మాజా దీపం దివ్య గుణాన్వితా బెజియ మాచం దార్కతారం స్థిరం.” ⁵ వశిష్ఠ, వృద్ధ గౌతమీ నదుల అంతర్వేదియైన కోన రాష్ట్రమును పరిపాలించిన కోన హైహయులలో మనకింతవరకు తెలిసిన మొదటికోన హైహయ వంశజుడు ముమ్మడి భీమమహీపతి. ఇతనికి కులోత్తుంగ రాజేంద్ర చోళుడు (క్రీ. శ. 1070-1120) సామంత రాజవిష్ణుమల నొనగ మండలేశ్వరుని గావించెను. బెజియ ఈ కోన హైహయ వంశ జాడైన ముమ్మడి భీముని పుత్రికయని విచారణియున్నది. తిరుచి హైహయాలనబడు కలచురి వంశజులలో భీమనామధారులు లేరు.

రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ దేవేరులు

1) రాసుందరి : అర్వాచీన గంగ శిలాశాసనములు రాజరాజ

దేవేంద్రవర్మ రాజులగూర్చి ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడ తామ్రపట్టికల అవతారిక, అతని తరువాత మూడవ గజరాజ మొదలుగల రాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలనుండి రాజసుందరిని రాజరాజదేవేంద్రవర్మ అగమహాషిగా తెలియుచున్నాము. క్రీ. శ. 1034 నాటి అనంతవర్మ చోడగంగుని కొర్నిశాసనము, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ ద్రావిడావహమున మొదట జయశ్రీని వరించి అటు తర్వాత రాజసుందరి సుద్వారా మాయనని చెప్పబడ్డది. “న రాజరాజః ప్రథమం జయ శియః వత్తిర్భూవ ద్రవిలాహచోత్సవే నిరావమానా మధ రాజసుందరీ ముదూతవాక శృంగ మహీ భుజాత్మజాం.” ⁶ క్రీ. శ. 1003 నాటి చోడగంగుని కొర్నిశాసనమున రాజసుందరి రాజేంద్రచోళుని కుమార్తె అనియు, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ అగమహాషి అనియు పేర్కొనబడ్డది. “రాజేంద్రచోళస్య తనయా రాజ సుందరీ రాజాస్తస్యైగమహాపీ నతీమ తామసూయతా”. ⁷ తరువాతి రాజుల తామ్ర శాసనములు ఆమెను “తస్యైగ మహాపీ రాజా నామ్నా భూద్రాజ సున్దరీ లక్ష్మీరారయణ సైవ్య చంద్రస్యే వతు రోహిణీ తతస్తస్య మాభూద్దేవ శృంగ గజ్జనరేశ్వరః” అని నర్ణించినవి. రాజ రాజ దేవేంద్రవర్మ మిగిలిన రాజుల విషయము తెలియదు.

అనంతవర్మ చోడగంగుని దేవేరులు

శిలాశాసనములనుండి, తామ్ర శాసనములనుండి అనంతవర్మ చోడగంగుని 16 గురు రాజుల పేర్లు మనకు విరుకవడుచున్నవి. కాని, దీదో కొన్ని అల్ప విశేషములు మినహా, ఈ శాసనములు ఈ రాజుల తల్లిదండ్రులగూర్చిగాని, వంశాదుల గూర్చిగాని ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడగంగుని తర్వాత వచ్చిన తూర్పుగంగ రాజు పత్నులందరికీ ఇది వర్తించును. ఇచట అనంతవర్మ చోడ గంగుని రాజులను గూర్చి శాసనములలో వారి పేర్లు పేర్కొనబడిన కాలక్రమమున తెలుపబడును. గంగరాజుల పేర్లు చాలమటుకు గంగశిలా శాసనముల మూలమున మాత్రమే తెలియుచున్నవి. గంగ తామ్రశాసనములు, వాని అవతారికలలోగల వంశానుక్రమణికయందు పట్టాభిషిక్తులైన రాజుల తల్లిదండ్రులను మాత్రమే పేర్కొనును. తీరాంధ్రదేశమున వివిధ ప్రదేశముల, ముఖ్యముగా ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలం, ద్రాక్షారామం మొదలైన క్షేత్రముల గల శిలా శాసనములనుండి చోడగంగుని ఈ క్రింది రాజుల పేర్లు తెలియుచున్నవి.

1) లక్ష్మీదేవి : నిశానట్టణం జిల్లాలో రోణంకియందు లభ్యమైన శా. శ. 1015 నాటి రెండు తెలుగు శాసనములు, “శ్రీ మచ్ఛోడ గంగదేవర ద్వితీయ లక్ష్మీయైన లక్ష్మీదేవులు” అని లక్ష్మీదేవిని చోడగంగుని రెండవభార్యగా పేర్కొనుచున్నవి⁹ ఒకదాని ప్రతి మరియొకటియైన ఈ రెండు శాసనములు లక్ష్మీదేవి ఉత్తరా యణమునాడు రోణంకి సేదేశ్వర దేవర “నివేద్యమునకుగా నిరుపుట్ట నేల” ఇచ్చిని తెలుపును. ముఖలింగమందలి శా. శ. 1032 నాటి మరియొక శాసనమున, మధుకేశ్వర దేవునికి నిత్యసేవము సమర్పించిన ఈమె “దయిలూంశ్రీ గంగమాదామదే స్సానత్వం తనుదే భువావ నతతం వాణ్యావ్య లక్ష్మీ వయా” అని వర్ణించబడినది.¹⁰ ఈమెను గూర్చి ఇంతకన్న వివరములు తెలియవు.

శా. శ. 1015 నాటికి చోడగంగునికి 25 సంవత్సరములు పైబడి యుండవు. ఏలనన, శా. శ. 999లో ఇతడు సింహాసనము నకు వచ్చు నాటికి 7 లేక 8 ఏండ్ల బాలుడు. శా. శ. 1015 నాటి శాసనముతో లక్ష్మీదేవి ఇతని రెండవభార్య అని చెప్పబడి యుండుటచే, అనాటికే అతడు ఇద్దరు కన్యలను పెండ్లాడి నాడని తెలియును. శా. శ. 1050 నాటి ఒక దాక్షా రామ శాసనమున జయంగొండ చోడదేవి అనునామె చోడగంగుని “పల్తాన్ మహాదేవి” అని అతని అగ్రమహిషిగా చెప్పబడి యున్నది¹¹ బహుశః లక్ష్మీదేవిని పరిణయమాడుటకు ముందు చోడగంగుడు జయంగొండ చోడ దేవిని పెండ్లాడి యుండవచ్చును

2) సోమలదేవి : శా. శ. 1030 నాటి ఒక ముఖలింగ శాసనమున ఈమె “గుణ దామా సోమల మహాదేవి మనోమానస హంసి యా త్రికలింగ మల్లల సతే, శ్రీగంగ్గా మాదామణి” అని చోడగంగుని మనోమానస హంసిగా వర్ణించబడినది.¹² గంగ శాసన ములనుండి ఇతర వివరములు ఈమెనుగూర్చి తెలియరావు. శా. శ. 987 నాటి ద్రాక్షారామమందలి ఒక వద్య శాసనమున తూర్పు చాళుక్యరాజైన రాజరాజ సరేం దునికి (కీ. శ. 1019-1061) దేవలదేవివల్ల కలిగిన ఒక సోమలదేవి పేర్కొనబడియున్నది.¹³ బహుశః చోడగంగుని భార్య సోమలదేవి, రాజరాజ సరేందుని పుత్రిక సోమలదేవి మనుమరాల్మై ఉండవచ్చునని ఊహ. అనంత వర్మ చోడ గంగుని మునిమనుమడైన ఘుమ్మడి అని యంకుని భార్య ఒకతె సోమలదేవి నామధేయ కలదు. ఆమె విష్ణుమున డి. పి. సంకరు ట్టి సూచన గలిగించి యున్నారు¹⁴

3) సృష్టిమహాదేవి : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగ శాసనమందు, మధుకేశ్వర దేవునికి అఖండ దీపమును సమర్పించు చున్న ఈమె, శ్రీచోడ గంగుని దయతగా (“దయిలూ శ్రీ చోడ గంగ్గవ్య”) వర్ణించబడినది¹⁵ ఈమెనుగూర్చి ఇతర వివరము లేవియు తెలియరావు.

4) యరకమ్మ : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగశాసనము ఈమెను గూర్చి “విష్ణోశ్చిరివ చోడగంగ స్వతః ప్రేమైక పాత మ్మహాదేవి శ్రీ యజ్ఞమ్మ నామ వదితా వేమాంబికా నందనా” అని చెప్పియున్నది¹⁶ తండ్రిపేరు చెప్పక, “వేమాంబికా నందనా” అని మాత్రమే ఈమె పేరొనబడి యుండుటచే, బహుశః ఈమె వేశ్య పుత్రికయై యుండవలెను. నాడు భోగ, స్త్రీలకు, గణికలకు సామా మున గౌరవముండుటచే, ఇట్టి సంబంధము అచ్చెరువు కాదు భోగ స్త్రీలు ధర్మసత్తులతో పాటు సహన గౌరవ ప్రభుత్వతో పేర్కొన బడుట అనేక శాసనములందు గాంచవచ్చును.

శా. శ. 1050 నాటి చోడ గంగుని రాణాలు చాలమంది అతనితోగలిసి దాక్షారామ భీమేశ్వరుని దర్శించి, ఆదేవునికి అఖండ దీపకైంకర్యముచేసిరిని దాక్షారామ శాసనములవలన తెలియుచున్నది. ఈ రాణాలందరు తాము చేసిన కైంకర్యమును పేర్కొనుచు, పేరు పేరున శిలాశాసనముల వ్రాయించినను, ప్రతిరాణి శాసనమందు “శ్రీ సునన్తవర్మ దేవర మహాదేవి” అని చేర్చబడి యున్నది. ఈ శాసన ములు ఏరివి గురించి అతర వివరములేమియు తెలువవు. ఈ శాసనము లన్నిట, శా. శ. 1050 పర్యంతం శయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహా రాజుల 2 లేక 3 వ పరిపాలనా వర్షముగ పేర్కొనబడినది. ప్రతి శాసనము, “సమరముఖానక రిపుదర్శమర్ధన భుజబల పరాక్రమ పరమ మాహేశ్వర పరమ బట్టారక మహారాజాధిరాజ రాజ పరశేశ్వర గంగాన్యాయా వలంబన స్తంభ” అను చోడగంగుని బిరుద పశ్చిమి క్షగియున్నది. ఈ శిలా శాసనములవలన చోడగంగుని ఈ క్రింది రాణుల పేర్లు తెలియుచున్నవి.

5) రాజలదేవి ¹⁷

6) పద్మాదేవి ¹⁸

7) య. గొండ చోడదేవి : శాసన స స్కృత తా మున

ఈమెను గూర్చి “.....ం గొల్లచోతి దేవియం శ్రీ చోడ గంగ్గ విశ్రితి వరం విభోక్తోడన స్త్రీ” అని పేర్కొనబడి డి¹⁹ ఇగున “శ్రీ మదనన్తవర్మ దేవర పట్నాన మహాదేవి కలింగ మహాదేవియైన

జెయం గొల్చి చొడయం వారు" అని పెర్కొనబడినది. చటా న మహాదేవి అనుటచే ఈమె చొడగంగుని అగమహిషి అనుట విదితము. పేరునుబట్టి ఈమె చోళరాజకుమారి అనుకొనవచ్చును. ఈమె తల్లిదండ్రులెవరో తెలియరాదు. ఈమెకు సంతానము కలిగినట్లు లేదు. నిలనన, అనంత వర్మ చొడగంగుని తర్వాత కమ్మూరి కామో దిని దేవి²⁰ తనయుడైన కామార్లపుడు సింహాసన మధిష్ఠించినాడు.

8) శ్రీయూదేవి :²¹

9) లీలావతి : ఈమె పెన్ చొగిన యగకమ్మవలె తన తల్లి లక్ష్మీదేవిని స్వాతము పెర్కొని, తండ్రిపేరు చెప్పలేదు.²²

10) కల్యాణ దేవి²³

11) లావణ్యవతి దేవి²⁴

12) దెవున మహాదేవి : శా. శ. 1071 నాటి ఒక ద్రాక్షారామ శాసనమున అట్టహాసదేవుడనువాడు, భీమేశ్వరుని ఆఖండ దీప సమర్పణ చేయుచు, తాను అనంతవర్మ దేవర దిగ్విజయశ్రీ యైన దెవున మహాదేవి కొడుకునని చెప్పుకొనియున్నాడు²⁵ కని, పెన్ కనువరచినట్లు, శా. శ. 1015, 1032 నాటి శాసనము లో లక్ష్మీదేవి అనునామె అనంతవర్మ చొడగంగుని దిగ్విజయశ్రీగా పెర్కొనబడినది. బహుశా, శా. శ. 1071 నాటికి లక్ష్మీ దేవి గతిం చగా, దెవున మహాదేవి ఆమెస్థానము, దిగ్విజయ భార్యగా ఆక్రమించిన దని తలచవలసి యున్నది. అట్టహాసదేవుని కుమారుడు చొడగంగుని శాసనమొకటి సింహాసనమున గలదు.

13) సోమాంబిక : శా. శ. 1037నాటి ఒక ముఖలింగ శాసనమున లోకాంబిక అనునామె తాను "శ్రీ చొడగంగవసీవాధ క్షేమ పరంపరదధి జతో ద్యుచ్చంద్రేభాక్షతి" నని చెప్పికొని యున్నది²⁶ అదే శాసనమున ఆమె "సోమాంబికావందనా" అని చెప్పబడియున్నది. ఈ వర్ణనలుబట్టి, లోకాంబిక చొడగంగునికి సోమాంబికవలె కలిగిన కూతురని తలచవలసియున్నది. ఈ సోమాం బికపైన పెర్కొనబడిన సోమలదేవి²⁷ ఒకరేనో, లేక వేర్వేరు వ్యక్తులలో చెప్పట కష్టము.

మూడవ రాజరాజ కాలమాదిగా లభ్యమగుచున్న చొడగంగుని తరువాతి రాజుల తామసట్టికల అవతారికనుండి, చొడగంగుని రాజుని పేర్లు మరి మూడు తెలియుచున్నవి.

14) కమ్మూరి కామోదిని : ఈమె చొడగంగుని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన కామార్లపుని తల్లి.²⁸

15) ఇందిర : కామార్లపుని తర్వాత గదె కెక్కిన తామపుని తల్లి. "రని కులద్భవ రాజపుత్రీ" అని చెప్పబడ్డది.²⁹

16) చందలేఖ : రామపుని తర్వాత చరుసగా రాజ్యమునకు వచ్చిన ఇమ్మడి రాజరాజ, ఇమ్మడి అని యంకభీముల తల్లి. ఈమెను గూర్చి శాసనము, "చొడగంగశ్రీతి వలయవలే ర్యంక సన్మానవల్లి కన్దశ్రీ చన శ్రీలేఖామ ఎట మదితి రివశేయసీ కశ్యవస్య" అని చెప్పినది.³⁰

ఈ పెన్ ముగురు రాజులపేర్లు, శిలాశాసనములు కానరావు.

చొడగంగుని రాజులలో కొందరు తమ తల్లుల పేరునూ తమ చెప్పకొని యుండుటనుబట్టి, వారు వేశ్యలకు పుట్టినవారని తలచ వలసియున్నది. వారిని చక్రవర్తి తన రాజులగ గ్రహించి యుండ వచ్చును. నాడిట్టి ఆచారము అమలులో కలదని చెప్పటకు, వేశ్యయైన చిన్నాదేవిని కృష్ణ దేవరాయలు తన దేవేరిగా పరిగ్రహించుటే తార్కాణము. అంతేగాక నాటి సమాజమున, భోగస్థిలును, వేశ్యలును, అగ్రసాక్షిగ పెండ్లాడిన భార్యలతోపాటు, నమాన స్త్రీయని, గౌరవ మును సంఘమున పొందుచుండిరిని చెప్పటకు అనేక శాసన నిదర్శన ములు కలవు.³¹

సమకాలీన ధర్మశాస్త్రములు రాజులకు బహుభార్యాత్వము నిషేధించలేదు. రాజయొక్క భార్యలు, మహిషీ లేక మహాదేవి (పట్నాభిసిక్తురాలైన రాణి), దేవి (రాజవంశోద్భవ), పరివృక్తి (గౌరవభాజనయైనది), వావతా (పేమ పాత్రయగునది), ప్రియవీ (రాజకుమార్తెకానిది), సాలాకలి (రణమున గెలిచి తెచ్చుకొన్నది), అని, ఆరు రకములుగ విభజించబడిరి. రాజవంశమునకుదెంది అగ్ర సాక్షిగ పరిగ్రహించబడిన వీరుగాక, రాజు తన ఆనందమునకై వివిధ కళాకుశలులైన 'గణిక'లను, నైశ్య, శూద్ర జాతులకు చెందిన 'అన రోధ వధువు'లను, 'విలాసిను'లను పరిగ్రహించుటకు అభ్యంతరము లేదు. అనంతవర్మ చొడగంగుడు ఈ స్వాతములను పూర్తిగ అమలులో పెట్టినట్లున్నది.

(న శే ష ము)

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. భారతి, 1925, ఫిబ్రవరి, పు 138 మొ

1. సి గోయా ఇండికా (ఏ. ఇ), XXX iii,
పు. 141-146లు.
2. ఎ. ఇండికా, XXXI, పు. 249-262లు:
3. దక్షిణ హిందూదేశ శాసనములు. (ద.హిం.శా.),
V. 1122.
4. అదే.
5. ద. హిం. శా: 1120
6. భారతి, 1925, నవంబరు, పు; 101 మొ
7. భారతి. 1925, ఆగష్టు, పు. 74-86.
8. ముమ్మడి రాజరాజు దళగోబ తామశాసనము,
శా. శ. 1120, ఏ ఇండికా, పు. 249 262;
ఇమ్మడి నరసింహుని కెందువట్టు తామశాసనము
కలింగ నంబిక, పు. 89.
9. ద. హిం. శా, V, 1337, 1348.
10. ద. హిం. శా. V. 1079.
11. జయంగొండ చోడదేవి (శీర్షిక. 7) క్రింద చూడు.
12. ద. హిం. శా. V. 1012.
13. ద. హిం. శా. IV. 1007. శాసనమున ఈ సోమరి
దేవిని గూర్చి, "శ్రీ విష్ణువర్ధన భూవిభుదయ భూమి
దేవింబోలే రేవలదేవికరిన సోమరిదేవి" అని చెప్పబడినది.
ఈమెను రాజరాజునరేంద్రుని తనయుగా గుర్తించినవారు
శ్రీ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు. చూడు,
రాజరాజనరేంద్ర వట్టాభిషేక నంబిక, పు 25మొ
14. ఎ. ఇండికా, XXI, పు. 101.
15. ద. హిం. శా, V. 1050
16. ద. హిం. శా V. 1084
17. ద. హిం శా. IV. 1191
18. ద. హిం. శా. IV. 1192
19. ద. హిం. శా. IV. 1194
20. కన్నూరి కామోదిని-(శీర్షిక. 14) క్రింద చూడు.
21. ద. హిం. శా. IV. 1195
22. ద. హిం. శా. IV. 1196, 1197
23. ద. హిం. శా, IV. 1198
24. ద. హిం. శా, IV. 1184
25. ద. హిం. శా IV. 1199
26. ద. హిం. శా. V. 1076
27. చూడు పైన. శీర్షిక 2. క్రింద:
28. ముమ్మడి రాజరాజు దళగోబ తామశాసనము, శా. శ.
1120, ఏ. ఇండికా, పు. 249-262.
- ఇమ్మడి నరసింహుని కెందువట్టు తామశాసనము,
కలింగనంబిక, పు. 89.
29. అదే.
30. అదే.
31. ద హిం శా. V. 1083, 1090; VI
668, 876.

దీప్తి

శ్రీ రామా చంద్రమౌళి

నేను ఒంటరిగా నడిచిపోతున్నాను ఏడారితో

అనంతాకాశం క్రింద

నా తలలో ఆలోచనల గోళాలు పరిభ్రమిస్తున్నాయి

గుండెల్లోనుండి రస ఝరులు జాల్వారుతూ

ఒళ్ళు ఒళ్ళంతా —

అణువణువూ సముద్రంలా స్పందిస్తోంది

ఈ సాంద్ర నిశ్శబ్ద ముద్రలోనుండి

స్వవిశ్లేషణలో పురులు విప్పకుంటూ

కన్నీళ్ళ గలగలలు,

ఆకలి ప్రేగుల చిరుధ్వనులు....,

శాపగస్తుల్లా బండబారిన బ్రతుకుల అశుస్వనాలూ

—అన్నీ పొంగుతున్నాయి.

నేను విశ్వమానవుణ్ణి — ఒక్కొక్క

చరిత్ర పుటమీద ఒక్కో అడుగెసుకుంటూ పోతున్నాను

మళ్ళీ “రేపు” ను సృష్టించేందుకు

ఈ కన్నీళ్ళూ, బాధలూ, చీకటి ధారలూ

ఎన్నడూ శాశ్వతంగా లేవు

— అదిగో

అరుణ దీప్తితో

సూర్యోదయ మౌతోంది.

గ్రామీణ బ్యాంకులు :

కొన్ని ఆలోచనలు

శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం

అక్టోబరు రెండు నాటికి వదిలేసు గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించవలెనని ప్రభుత్వ నిర్ణయము ఆనందించ దగినది. అయితే, గ్రామీణ బ్యాంకులను స్థాపించుటలో ఉన్న ఇబ్బందులను, అవి ఎదుర్కొనవలసిన సమస్యలను ప్రభుత్వము, బ్యాంకింగు సిబ్బంది సరిగా అవగాహన చేసుకొనక పోయినచో వీటివలన మరియైన ఫలలాలు కన్పించవు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సన్నకారు రైతులకు, ఆర్థికంగా వెనుకబడినవారికి పరపతి సౌకర్యాలు ఎక్కువగా కల్పించుటయే ఈ గ్రామీణ బ్యాంకుల స్థాపన ముఖ్యోద్దేశము. ఏప్రిల్ ఒకటి 1977 నాటికి ప్రభుత్వం 50 గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించ దాచినది. వీటి గ్రామీణ బ్యాంకుయొక్క అధిష్టత మూలధనం (authorised capital) ఒక కోటి రూపాయలు, చెల్లించిన మూలధనము (paid-up capital) 25 లక్షల రూపాయలు. వాటా మూలధనం సమకూర్చుటలో కేంద్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము, గ్రామీణ బ్యాంకు స్థాపనకు అనుకరించిన వాణిజ్య బ్యాంకు 50, 15, 35 నిష్పత్తిలో పాల్గొనును. ఆర్థికంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోగాని, కొన్ని జాతుల వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోగాని, లేక వాణిజ్య బ్యాంకులు, సహకార సంస్థలనుండి సౌకర్యాలు లేని ప్రాంతాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించుట జరుగును అయితే ఈ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి అవకాశములు ఉండవలెను. అంటే గ్రామీణ బ్యాంకులు సమకూర్చే పరపతి సహాయముతో ఆ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి చెందగలిగే శక్తి వుండవలెను.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ధనవంతులకు పొదుపుచేసే అలవాటు తక్కువగా వుండుట వలన బ్యాంకులు ఆ ప్రాంతాలనుండి ఎక్కువగా డిపాజిట్లు సేకరించుటకు అవకాశమున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సామాన్యంగా ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడని స్వల్పబడి ఉదాహరణకు బుగారం, నగల రూపంలో ఎక్కువగా వున్నది అంటే ఈ ప్రాంతాలలో

తాలలో పొదుపుచేసే శక్తి ఎక్కువగా వున్నప్పటికీ చాల తక్కువ పెట్టుబడిని ఉత్పత్తికి పునయోగించుటచే గ్రామీణ ప్రాంతాల ఉత్పత్తి కుంభివడుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో అధిక సంఖ్యలో అనుబంధ శాఖలకు స్థాపించినంత మాత్రాన ఈ సమస్య తీరదు. గ్రామీణ ధనికులకు బ్యాంకులలో సంబంధము తక్కువ. పట్టణ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు అవలంబించే పద్ధతులు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు సరిపడవు. గ్రామీణ ప్రజల అలవాట్లు, దృక్పథాలు అవసరాలు వేరుగా నుండుటచే ఆ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు ప్రత్యేక పద్ధతులు అవలంబించవలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల ఖాతాదారులలో ఎక్కువమంది నిరక్షరాస్యులగుటచేతను పొదుపు మొత్తాలను డిపాజిట్లు చెయుటలో మూలుగా పట్టణ ప్రాంతాలలో అవలంబించే పద్ధతులు వారికి సరిపోవు. గ్రామీణ బ్యాంకులు పనిచేసేతీరు గ్రామీణ ఖాతాదారులకు ఎటువంటి ఇబ్బందులు కల్పించవని ప్రభుత్వము తెలిసినది. ప్రాంతీయ భాషలోనే బాంకు పనులన్నీయు జరుగును ఋణాలు తీసికొనేవారి అరణ్య బ్యాంకు ఉద్యోగులే ఫారములను పూర్తిచేయుట జరుగును. ఈ విధంగా మధ్యవర్తులనుండి వచ్చే ఇబ్బందులను తొలగించుట జరుగును.

పై వివరాలనుబట్టి గ్రామీణ బ్యాంకులు సిబ్బంది విషయము లోను, పనిచేసే తీరులోను మామూలు వాణిజ్య బ్యాంకులవలెకాకుండా గ్రామీణ పరిస్థితులకు సంబంధించి వుండునని తెలియుచున్నది. అట్టి వల కాలంలో సన్నకారు రైతులకు ఉత్తర ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వారికి వాణిజ్య బ్యాంకులు ఎక్కువ ఋణాలు సమకూర్చుట జరిగెను. అయితే దేశ జనాభాలో 70 శాతము వ్యవసాయరంగంపై ఆధారపడిన వలన, 80 శాతమంది గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ని

సింఘులకల గ్రామీణ ప్రాంతాలకు పరస్పరి సౌకర్యాలు తక్కువ స్థాయిలో వున్నవి. ఇటీవల కాలంలో సహకార సంఘాల స్వల్పకాలిక మధ్యకాలిక ఋణాలు 1951-52లో 24 కోట్ల రూపాయలు ఉండగా, 1971-72లో 600 కోట్ల రూపాయలు, 1973-74లో 815 కోట్ల రూపాయలు వుండెను. ప్రస్తుతం రైతుల ఋణాలలో 30% సహకార సంఘాలు సమకూర్చుచున్నవి. అయినప్పటికీ, వ్యవసాయరంగానికి కావలసిన మొత్తం పరస్పరిలో 2/3 వంతు మాత్రమే సంపదాధారా లభించుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులు సహకార సంఘాలకు బాగా తెలిసినప్పటికీ పరిపాలనా నిర్వహణలో లోపములుండుట వలన అవి డిపాజిట్లను ఎక్కువగా సంపాదించుటలేదు. వీటిపై కొంతమంది వ్యక్తుల ప్రాజెక్టులున్నవి.

1969లో జాతీయము చేసిన తరువాత వాణిజ్య బ్యాంకులు వ్యవసాయరంగమునకు ఋణాలను ఎక్కువగా పెంచినవి. 1969 జూన్లో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అనుబంధ శాఖల సంఖ్య 1833 వుండగా, 1975 మార్చిలో నీటిసంఖ్య 6,697 వున్నది. కొత్తగా స్థాపించిన అనుబంధ శాఖలలో 48% గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వున్నది. 1969 జూన్లో వ్యవసాయ రంగానికి వాణిజ్య బ్యాంకుల ప్రత్యక్ష ఋణాలు 54 కోట్ల రూపాయలు వుండగా జూన్ 1974 వాటికి అవి 435 కోట్ల రూపాయలకు, 1974 డిసెంబరు వాటికి అది 540 కోట్ల రూపాయలకు పెరిగినది. ఈ పెరుగుదల ఎక్కువగా కన్పించినప్పటికీ, వాణిజ్య బ్యాంకులు తమ మొత్తం ఋణాల కంటే డిపాజిట్ల సేకరణతోనే ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపును. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఎక్కువ అనుబంధ శాఖలు తాము సమర్థవంతంగా పనిచేయుటకు వీలుగా డిపాజిట్లను సేకరించుట జరుగలేదు.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు పట్టణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించుట హానికరం. ఇందువలన గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఆధిక సంఖ్యలో అనుబంధశాఖలు స్థాపించుట వలన ప్రయోజనముండదు. గ్రామీణ అనుబంధ శాఖలు వెనుకబడిన ప్రాంతాలల్లో స్థాపించబడినప్పటికీ వాటి అభివృద్ధి విషయంలో అవి తగిన శ్రద్ధ చూపుటలేదు. వాణిజ్య బ్యాంకులు గ్రామీణ బ్యాంకులు ఈ పరిస్థితిని మార్చి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు ఆ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించునట్లు చూడవలెను. పెట్టుబడి గ్రామీణ ప్రాంతాలనుండి పట్టణ ప్రాంతాలకు వచ్చుటవలన అనేక సమస్యలు వచ్చుచున్నవి అభివృద్ధి కార్య కమములు విస్తృత పరిమలు ద్వారా వాణిజ్య బ్యాంకులు, గ్రామీణ బ్యాంకులు

గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ ప్రాంతాలలోనే ఎక్కువగా ఉద్యోగావకాశములు కల్పించ వలయును.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లుగా గ్రామీణ ప్రజల ప్రవర్తనలో, దృక్పథంలో సరియైన మార్పు తెచ్చుట గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము. పొదుపు పెట్టుబడిని పెంచవలసిన అవసరమును గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ బ్యాంకులు తెలుప వలయును. కేవలం ఋణాలను సమకూర్చుట డిపాజిట్లను సేకరించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు సంతుష్టి చెందకూడదు. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంగా ఇంకా అనేక యితర విధాలుగా గ్రామీణ బ్యాంకులు పాల్గొన వలయును. ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడే పెట్టుబడియొక్క ఆవశ్యకతను ప్రజలకు గుర్తుచేయుటద్వారా, సాంఘికాచారాలపై ప్రజల అవసరపు ఖర్చులను తగ్గించవలయును. సాంఘికాచారాలపై ప్రజల అవసరపు ఖర్చు చేయుటవలన గ్రామీణ ప్రజలలో ఎక్కువ మంది శాశ్వతంగా ఋణగ్రస్తులగుచున్నారు. ప్రస్తుతం గ్రామీణ ఋణగ్రస్తులకు తగ్గించుటకు ప్రభుత్వము కృషిచేస్తున్నప్పటికీ గ్రామీణ ప్రజలు ఉత్పత్తికి పునయోగపడే పెట్టుబడియందు, కష్టపడి సంచేయుట యందు ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపించకపోవునచో అంత ప్రయోజనముండదు. కర్మ సిద్ధాంతముపై ప్రజల సమ్మతమును పోగొట్టవలయును.

గ్రామీణ బ్యాంకులను నడుపుటకు సిబ్బందిని విన్నవించుటలో తగిన బాగత్తను చూపవలయును. వాణిజ్య బ్యాంకులు పట్టణ ప్రాంతాలల్లో ముందుగా స్థాపింపబడుటచే వాటిని నడిపే సిబ్బందికి పట్టణ ప్రాంతాలపైనే శ్రద్ధ ఎక్కువ. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంలో శ్రద్ధ తక్కువ. స్థానిక పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకొన్న సిబ్బందిని మాత్రమే గ్రామీణ బ్యాంకులతో నియమించ వలయును. వారు గ్రామీణ ప్రజల పరిస్థితులను పూర్తిగా అర్థము చేసుకొనుటయేగాక ఆ ప్రాంతాభివృద్ధికి సంబంధించిన సమస్యలను అర్థము చేసుకొనవలయును. అందుకు అవి సహకార సంఘాలపై ఆధారపడి వుండవలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులకు సరిగా అవగాహన చేసుకొనినచో, ఋణాలను ప్రకమంగా వినియోగించుకొనే వారిని గుర్తించుట తేలిక. సరియైన భద్రత లేకపోయిన బాగా కష్టపడి చిన్న వ్యాపారమునైన సమర్థవంతముగా నిర్వహించినచో ఋణాలను సమకూర్చు

వలయును. ఈ విధంగా గ్రామీణ బ్యాంకులు గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిలో పాల్గొనను.

ఇంతేకాక అభివృద్ధి కార్యక్రమాల ప్రాధాన్యతను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించవలయును. అంటే ఏ అభివృద్ధి కార్యక్రమములను ముందు చేపట్టవలయును, వీటిని తరువాత చేపట్టవచ్చునో, గ్రామీణ బ్యాంకులు నిర్ణయించుకోవలయును. ఒక ప్రాంతంలో అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించి నిర్మూలించవలయును. తగినంత పరిశోధన పొందుటవలన తాము అభివృద్ధి చెందగలమను విశ్వాసము గ్రామీణ ప్రజలలో కల్పించవలయును. సమైక్యత గ్రామీణ ధనికులు అంచనా వ్యాపారమునకు ప్రాధాన్యత యిచ్చుటచే పెట్టుబడి ఉత్పత్తి ఉపయోగపడుటలేదు. ఇందువలన అభివృద్ధికి అనుకూలమైన దృక్పథము వాతావరణము కల్పించుటయే గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నిరుద్యోగము విక్రమంగా వృద్ధి.

గ్రామీణ ప్రజలకు సంపత్తిరంలో కొంతకాలము మాత్రమే పని వున్నది ఉద్యోగావకాశాలు తక్కువగా మండుటచే తక్కువమంది చేయగల పనిని ఎక్కువమంది చేయుచున్నారు. దీనికే ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగము అందురు. ఈ కారణంగా ఉద్యోగావకాశములు విక్రమంగా పెంచే అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు విక్రమ ప్రశ్నలను చూపవలయును. అయితే కేవలం ఉద్యోగావకాశములు కల్పించుటయే కాకుండ చేపట్టిన ప్రాజెక్టులు గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి కూడ తోడ్పడవలయును. ప్రభుత్వ, ప్రజల సహాయంతో గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిని సాధించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు మంచి విజయాన్ని సాధించవచ్చని ఆశించ వచ్చును.

వి ము క్తి

శ్రీ కేవస్వీ

వానకాలపు నల్లమబ్బును నేను

ఎక్కడ పుట్టేనో !

ఎక్కడెక్కడ తిరిగేనో !

ఇక్కడి కెందుకొచ్చేను ?

ఓ—మృత్యు శీతల పవనమా ! రా !

నన్ను కదిలించు !

నన్ను కుదిలించు ! కదిలించు !

నా గుండె కరిగిపోనీ !

నా కనులు కరిగిపోనీ !

ఈ 'నేను' కరిగిపోనీ !

ఈ మట్టిలోకి కురిసిపోతాను !

ఈ మట్టిలో ఇంకిపోతాను !

మళ్ళీ తలెత్తను —

జనాభా సమస్య ఆహార సమస్యా?!

డా. బి. ఆర్. కె. రావు

జనాభా విషయం ప్రత్యేక రీతిలో ఆతురతను రెచ్చగొడుతోంది. గట్టి ఉదేశాన్ని పుట్టిస్తోంది జనాభాచిన్నదా, పెద్దదా, పెరుగుతోందా లేక తరుగుతోందా అనే విషయం ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. జనాభా పరిమాణంలో అనేక కారణాలవల్ల మార్పులు వస్తున్నవి. ఇందువల్ల అనేక ఫలితాలు కలుగుతున్నవి, అయితే జనాభా విషయం ఖచ్చితంగా ఏలా ముఖ్యమైనది; ఏందుకు ముఖ్యమైనది అనే విషయం చెప్పడం బహు సంక్లిష్టతతో కూడుకున్నది. ముఖ్యమైన విషయాలలో అనిశ్చితత మౌఢ్యవాదానికి తోవతీయగా, జనాభాను గురించిన అభిప్రాయాలు కేవలం విశ్వాసాలుగా మిగిలిపోతున్నవి. నేడూకూడా జనాభానుగురించిన తీవ్రాభిప్రాయాలు వాటిని సమర్థించడానికి లభ్యమౌతున్నా సాక్ష్యధారాలకు విరోధ సంబంధంలో ఉంటున్నవి.

జనాభా సమస్యలపై జరిగే చర్చలో జీవితానికి సంబంధించిన జనన, జన్మతృప్త, మరణాలు ప్రముఖస్థానం వహిస్తున్నవి. ఈ చర్చలు కొన్ని సందర్భాల్లో పరస్పర విరుద్ధమైన అభిప్రాయాలతో కూడిన సవిషిష్ట కర్మవైపుకు సాగుతున్నవి. తరుగుతున్న జనాభా వృద్ధి జనాభాతగి, నశించే అవకాశంగాను, పెరుగుతున్న జనాభా తెగ బలాన్ని, జాతి బలాన్ని పెంచుతున్నట్లు, అధిక సంఖ్యలో కనించే జనాభా క్షామానికి, ఆకలికీ తోవతిస్తున్నట్లు భావించబడుతోంది. ఇటువంటి ప్రాతిపదిక అభిప్రాయాలు జనాభా ఆలోచనను గతంలో ప్రధానికం చేయడమేగాక నేటికీ చెలామణి అవుతున్నవి.

ఈనాడు పెరుగుతున్న జనాభా, ఆహార సరఫరా పెరుగుదలను అధిగమించి ప్రపంచాన్ని లేదా కనీసం అల్పభివృద్ధి దేశాల బీదల్ని ఆకలి బాధకు గురిచేస్తున్నదని అనేకమంది ఆందోళన చెందుతున్నారు. అయితే యిటువంటి భయాలు క్రొత్తవేమీకాదు. మార్టన్ లుతుమందే, అధిక జనాభాను చూపించి, తగినరీతిలో ఆహారం అందవలసిన వారినేకమందున్నారని చెప్పడం జరిగింది.

జనాభావృద్ధికి ఆహారసరఫరా హద్దు నొకొల్పితోందని; ఆహారం లభ్యమైనమేరకు జనాభా పెరుగుతుందని చెప్పే సూత్రంకంటే అవఖ్యాతి పొందిన సిద్ధాంతం చరిత్రలో మరొకటిలేదు. పైసూత్రాన్ని చెప్పేవారు వ్యవసాయరంగంలో మార్పును తెచ్చే ప్రక్రియను ఊహించలేకపోయారని విమర్శించబడింది. కాని సాక్ష్యం అంత స్పష్టంగా లేకపోయినప్పటికీ, కొన్నిచోట్ల జనాభావృద్ధి ఆహారకొరతను సృష్టించింది. కాని యీనాడు అల్పభివృద్ధి దేశాల్లో జనాభా పెరుగుదల పరిమాణం, యిదివరకు యితరదేశాల్లో జరిగిన జనాభా పెరుగుదల పరిమాణంకంటే చాలాపెద్దది. ఆకలి, అల్పపోషణ పెద్దవిత్తున భవిష్యత్తులో కనిపించబోవడమేగాక, అవి యీనాడు నిజంగా బీదదేశాల్లో ఉపస్థితమైఉన్నవి. రానున్న దశాబ్దాల్లో జనాభా పెరుగుదలవల్ల బీదదేశాల ఆహార డిమాండ్ ఎక్కువగా పెరుగుతుందని చెప్పడానికి నేడదేశాల్లో పెరుగుతున్న ఆహార డిమాండ్ పబలమైన ఆధారంగాఉన్నది.

జనాభా అగమనసూచనలు సూచిస్తున్న, పెరిగిన, జనాభా పరిమాణాన్ని పోషించేశక్తి భూమికున్నదా? దీనికి సమాధానం చెప్పడం అంత సులభంకాదు. అద్యతన భావిలో ఆహార జనాభావృద్ధి ఏలా ఉంటుంది? దీర్ఘకాలంలో భూమి ఎంత జనాభా భారాన్నిమోసి పోషించగలుగుతుంది? ఈ రెండు విషయాలను విడివిడిగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది.

భూమి పోషించగల గరిష్ఠ జనాభా

భూమిపోషించగల గరిష్ఠ జనసంఖ్యను అంచనా వేయడానికి భవిష్యత్తులో విజ్ఞాన శాస్త్రానికి, సాంకేతిక విజ్ఞానా (technology) నికే వుండే శక్తిని గురించి, ప్రజలు అనుభవించే జీవన ప్రమాణాన్ని గురించి ఉజ్జ్వలంపు అంచనాలు వేయవలసి ఉంటుంది. ప్రపంచ జనాభాను నేటి వినియోగస్థాయిలో పోషించడానికి; యీనాడు ధనిక దేశాలలోవున్న జీవనస్థాయివరకు పెంచడానికి లేదా క్రమంగా జీవన

స్థాయి మెరుగుగలను ధారావాహికంగా పెంపొందించడానికి తేడా ఉన్నది. యాదంపేట్ చెప్పినట్లు మానవుని పొట్ట శక్తి ననుసరించి ఆహార వినియోగం పరిమితమే కావచ్చు. కాని జీవన ప్రమాణం పెరిగి అనేక వస్తువులు అవసరమౌతున్న కారణంగా, భూమి సరఫరాచేసే వనరుల కొరకు ఆహారోత్పాదన, యితర వస్తు ఉత్పాదన పోటీ పడ వలసి వస్తుంది. ముఖ్యంగా విజ్ఞానశాస్త్రం ప్రకారం, అన్న, వస్త్ర, నివాస వనతుల ఉత్పాదన కనసరసయ్యే శక్తిని గురించి అతి దూర భవిష్యత్తు వరకు అంచనాలు సాగితున్న సందర్భంగా వనరుల కొరకు పోటీపడడం పెరుగుతుంది అందువల్ల తగినట్లుగా జనాభా పోషణ జరిగిన తర్వాత మిగిలేదాన్ని గురించి చేసే అంచనాలలో తేడా వస్తుంది.

ఈమధ్య దశాబ్దాలలో పవంచ గరిష్ట జనాభాను గురించి వెల్లడించిన అంచనాలు చాలా చిన్నవిగా కనిపిస్తున్నవి. రామన్న శతాబ్దంలో జనాభా యీ అంచనాలను అధిగమించి పెరుగుతుంది హారి సన్ బ్రౌన్ యిచ్చిన 50 బిలియన్ల సంఖ్య, సోవియట్ విజ్ఞానశాస్త్ర వేత్త కె. యం. మాలిన్ యిచ్చిన అంచనా, అన్నింటికంటే పెద్ద అంచనాలు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా పాగుబడి భూమిని తగినంతగా పెంచ వచ్చని, మూలధనం సహాయంతో, ముఖ్యంగా, పెంచవచ్చని, వస్తుత ఉన్నత సేవ్యసద్దతులతో వ్యవసాయ దిగుబడిని నాలుగు అయిదు రెట్లు పెంచవచ్చని, మరింత వస్తుత విజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని అనువర్తించడేసి దిగుబడిని మరి రెండురెట్లు పెంచవచ్చని కె. యం. మాలిన్ అభిప్రాయపడ్డారు ఈ ప్రయోగం ప్రకారం, యూనైటెడ్, మూడు బిలియన్ల ప్రజల్లో రెండు బిలియన్లకు కొద్దిగా సైగా జనాభాను పోషిస్తున్న 1.5 బిలియన్లకంటే కొంచెం ప్రజావృద్ధి సేద్యపు భూమి దిగుబడి పదిహెండా యిరవై బిలియన్ల జనాభాను పోషించ గలదు. అనంతరం అనుకంబున్నటువంటి 9.3 బిలియన్ల హెక్టార్లను సేద్యం చేసినట్లయితే 65నుండి 130 బిలియన్ల ప్రజలను పోషించవచ్చు. సూర్యరశ్మినుండి వచ్చే శక్తిని ఆహారంగా మార్చ వచ్చని ఊహిస్తున్నారు. ఇదే వాస్తవరూపం దాల్చినట్లయితే 143 నుండి 933 బిలియన్ల జనాభాను పోషించవచ్చు మహాసముద్రాల మీదపడే సూర్యరశ్మి శక్తిని కూడా ఆహారంగా మార్చగలిగే యింకా హెచ్చుమందిని పోషించవచ్చు అంతేగాక సముద్రాల లోనెవున్న ఆహారాన్ని కూడా మర్చిపోరాదు.

అయితే యిటువంటి దూకుడు గణనలకు, ప్రత్యేక పాఠాలను తీసికొని, ఊహించగలిగిన భవిష్యత్తులో అక్కడ జరగడానికి

వీలున్న వ్యవసాయాభివృద్ధిని జాగ్రత్తగా అధ్యయనంచేసి ఆహారోత్పాదన వీలును అంచనా వేయడానికి చేసే ప్రయత్నాలకు చాలా వ్యత్యాసం ఉన్నది. నిజానికి, భూమిని అభివృద్ధి చెయ్యడానికి అయ్యే ఖర్చులను గురించి, శాస్త్రీయ వ్యవసాయంవల్ల వచ్చే రాలుబళ్లను గురించి సరైన అభిప్రాయం లేకుండా భవిష్యత్ వ్యవసాయోత్పాదన శక్తిని గురించి ఒక స్పష్టమైన నిర్ణయానికి రావడం అసంభవం. భవిష్యత్ వ్యవసాయాభివృద్ధి ఏ విధంగా జరిగితే అతిమంచి ఫలితాలు రాగలవో సూచించడం మాత్రమే సంభవం కాగలదు.

కేంద్ర ఆఫీసా, ఆమెజాన్ బేసెన్లలో భూమధ్యరేఖ చుట్టూ వున్న నీటి సౌకర్యంగల ఉష్ణప్రాంతము భూవనరుల్లో శక్తివంతమైనది; అభివృద్ధిచేస్తే మన కోర్కెలను తగినట్లు తీర్చగలదని చెప్పవచ్చు. ఉష్ణదేశాల వ్యవసాయానికి సంబంధించిన పరిశోధన శైశవావస్థలో ఉన్నది. ఉష్ణదేశాలలోని వ్యవసాయాన్ని పాడుచేసే వ్యాధుల్ని నివారించడానికి పెద్ద ఎత్తున పరిశోధన జరగలి. ముఖ్యంగా "ప్లు ప్లు ప్లె" వ్యాధిని లేకుండా చేసేవెయ్యాలి. తగిన పంటల పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయడంద్వారా భూసారాన్ని పోషించి, అచ్చట వున్నట్లంగా అభ్యుదయ్యే వేడిని, వీటిని ఉపయోగించుకుని సంవత్సరంలో హెచ్చు సంఖ్యలో పంటలు పండించవచ్చు. వరదలను నియంత్రించే, నీటిపారుదల సౌకర్యాలు సమకూర్చి, భూసారాన్ని కాపాడే అడవుల ఫలాన్ని నాశనం చేయడాన్ని ఆపినట్లయితే ఆహారోత్పాదనను, పశుగ్రాసాన్ని హెచ్చుగా అభివృద్ధి చేయవచ్చని వ్యవసాయ నిపుణులు చెబుతున్నారు.

జనాభా పాండ్రతగిలి, హృదారాలు బాగా లభ్యమౌతున్న దక్షిణ ఆసియాలో కూడా భూ, జల వనరుల్ని బాగా ఉపయోగించుకుని ఆహారోత్పాదనను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. నీటిపారుదల సౌకర్యాలు వున్నట్లంగా అభ్యంతావడంవల్ల గతంలో గొప్పవ్యవసాయాభివృద్ధిని అనుభవించి, నేడు ఎడారులుగను, అర్ధఎడారులుగను వున్న సమీప ప్రాచ్యంలో, మురుగునీరు పోయే సౌకర్యాలేక వచ్చుడు. నీటి నిలువ ఏర్పడి, పంటరాయిండా పోతోంది. ఆ చోట్ల నీటిని తొలగించివేసి మరింత సేద్యంచేసే పంటలు పండించవచ్చు.

దీర్ఘకాలంలో పంటరాలుబళ్లను, దిగుబళ్లను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి కొత్తరకం విత్తనాలని, రసాయనిక ఎరువులను, క్రిమినాశకాలను, నీటిపారుదల వనతులను హెచ్చుగా ఉప

యోగించడంవల్ల వంట దిగుబళ్లను పెంచవచ్చు. అయితే యివన్నీ మామూలుగా పరిస్పృధారాలు.

సాపేక్షికమైన స్వల్పకాలంలో కూడా హెచ్చుమోతాదులో రసాయనిక ఎరువును ఉపయోగించడంవల్ల, ప్రత్యేక ఫలితాలు వస్తున్న రసాయనిక ఎరువులకు సమాధానంగా వచ్చే ఫలితాలు వంటకాన్ని బట్టి, భూమినిబట్టి మారుతూ వుంటాయి. ఆఫ్రికాలోను, అసియాలోను యంతవరకు ఉపయోగించనిచోట, నతజన, ఫోసోఫోరిక్ యాసిడ్, పొటాష్లను విరివిగా ఉపయోగించి వంటను హెచ్చుగా పండించవచ్చు. ప్రయోగక్షేత్రాల అనుభవంలో ఒక కిలోగ్రాము నతజని నువయోగించడంవల్ల అదనంగా పదిహేను కిలోగ్రాముల పరిబియ్యం వచ్చినట్లు భారతదేశంలో తేలింది. జపాన్ వంట పెరుగుదల అంచనాకూడా యిదేధంగా ఉన్నది ఇంకా మంచి విత్తనాల నువయోగించి, చీపురుగుల్ని నియంత్రించేసి, జపాన్ ఉపయోగించిన ఎత్తున రసాయనిక ఎరువుల్ని ఉపయోగించినట్లయితే, ఇండియా పరిధాన్యం రాలుబడిని యిప్పటిస్థాయికి రెండున్నర రెట్లకు పెంచవచ్చు. వ్యవసాయ పరిశ్రమకు సంబంధించిన సారస్వతంలో యిటువంటి ఉదాహరణలెన్నో ఉన్నవి. దీర్ఘకాలంలో ప్రజలకు కావలసిన ఆహారం అందడమేగాక జనసాంద్రత న్నిష్పించే నమస్యల్ని ఎదుర్కోగలమేరకు కూడా ఆహారం అందే వీలుంది.

అయితే కాలవ్యవధి అతి కీలకమైన చలంకము. రానున్న శతాబ్దంలో ప్రపంచము స్థబ్ధస్థితిలో నిలిచిపోయే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. అయితే ప్రస్తుత జనాభా అతి (wave) మన మాట వినకుండా ముందుకు సాగి తీరేటట్లు కన్పిస్తోంది భవిష్యత్తులో జనాభాగతి సంబంధాలు (Population dynamics) సోమరితనంతోపుండి, వనరుల అభివృద్ధి చాలాకాలం తీసుకుంటుంది కాబట్టి, ప్రస్తుత జనాభావృద్ధి యిప్పటివలె సాగినట్లయితే, రానున్న ముప్పై ఏ, నలభై సంవత్సరాలలో, జనాభాను యీనాడు పోషిస్తున్న స్థాయిలో పోషించడానికి, యిప్పుడు ప్రపంచమంతా ఉత్పత్తి చేస్తున్నంత ఆహారాన్ని అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. లాటిన్ అమెరికా జనాభా పెద్దరేటుతో పెరుగుతున్నందువల్ల, యీ ముప్పై, నలభై సంవత్సరాల తర్వాత యిప్పటి ఆహారాన్ని రెట్టింపు ఉత్పత్తి చేస్తేనే యీనాటి జీవన ప్రమాణంలో జనాభాను పోషించడానికి వీలవుతుంది. న్యూగింకారమైన స్థాయిలో ప్రపంచ జనాభాను పోషించడానికి యీనాటి ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు మూడున్నరరెట్లు అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ దీర్ఘకాలినావరకము, నేటి పపంచ ఆహారోత్పాదన ప్రవృత్తికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా ఉన్నది.

భవిష్యత్ ఉత్పాదనను గురించి చేసే ఆర్థిక ఆగమన సూచనల విషయంలో శ్రామికోత్పాదకత, భవిష్యత్ శామికశక్తి బలాన్ని గురించినచేసే ప్రమేయాలో తేడాలుంటున్నవి. అయితే భవిష్యత్ ఆహార సరఫరా, భవిష్యత్లో రాబోయే వంట దిగుబడిని గురించి చేసే అంచనా సూచనలకు సేద్యయోగ్యమైన భూమిని, భృశమవడానికి వీలున్న వంట రాలుబడిని ఆధారంగా తీసుకుంటారు. కాని యీ అంచనాలు విచ్ఛిన్నం యిదేవిధంగా జరుగుతాయని చెప్పడానికి వీలులేదు. చాలాకాలం పాదలుగాను, అదవి బంజరుగాను వున్న భూమి సేద్యయోగ్యమైన భూమి, ఖాళీ మైదానాలు, వచ్చిక బయళ్లలో దేశానికి చెందుతుందో చెప్పడం కష్టంగా ఉన్నది. అగ్ని ద్వారా భూమిపై అవసరం లేనివాటిని తొలగించడం ఆర్థికంగా లాభదాయకమైనట్లయితే, అవద్దలే నమర్దవంతమైన మార్గంగా తీసుకోబడుతోంది. ఉష్ణదేశాలలో పాదలున్న బంజరుగా వుంచడం ద్వారా భూసారాన్ని పునఃనిర్మాణం చేయవచ్చని ప్రయోగాలన్నీ తెలిసింది. అందువల్ల, ప్రపంచంలో లభ్యమయ్యే సేద్య యోగ్య భూమిని ఖచ్చితంగా అంచనా వేయడం సాధ్యంకాలేదు.

చీడ పురుగులవల్ల, వ్యాధులవల్ల నాశనమైన వంటలను అంచనా వేయలేదు. మిత రాజ్య సమితిశాఖగా పనిచేస్తున్న ఆహార వ్యవసాయ సంస్థ అభిప్రాయంలో యీలా నాశనమైపోయే వంట వందల మిలియన్ల హెక్టారులనుండివచ్చే వంటకు సమానంగా ఉంటుందనడంతో సందేహంలేదు. రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం కిమినంహారకాలు తయారు చేయబడినవి. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలే వాటిని పూర్తిగా ఉపయోగించడం లేదు: కాగా అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో వాటి అనువర్తింపు దాదాపు లేని దానితో సమానంగానే ఉన్నది. అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో ధాన్యం నిల్వలోకూడా చాలాహెచ్చు రాసులలో పాడైపోతున్నవి ఈ ధాన్యం నిల్వలో సగంనుండిమూడవ వంతువరకు పాడైపోతున్నాయని ఊహిస్తున్నారు; ఏమైనా యీ నిల్వలు పాడైపోకుండా కాపాడడంలో తగిన చర్యలు తీసుకుంటే చాలా వరకు జయప్రదం కావచ్చు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పత్తిని వృద్ధిచేయడానికి వీలు కలుగజేసే పద్ధతుల జాబితాను పరిశీలిస్తే అటువంటి వృద్ధి ర్గంలో ఆకస్మిక

మైన ఆటంకాలేవీ రావని గొప్పరచ్చు. అటు తే గుళాంటి మెరుగుదల తేవడాని కవలించిచే పరిశోధన, భూస్థితి సారాల మెరుగుదల, నిలువచేసే వనతుల అవకాశాలు, వ్యవసాయక యంత్రాలు, రసాయనిక ఎరువులు, క్షిమించుకొనలను లభ్యంచేయడానికి పెద్ద పెట్టుబళ్ళ అవసరమౌతాయి విజ్ఞాన, సాంకేతిక విజ్ఞాన శాస్త్రాల పురోగమనం యింకా హెచ్చుగా ముందుకు సాగినట్లు - తే ఆహారోత్పాదన ఖర్చులు బాగా పెరుగుతాయి: అయితే వ్యవసాయ ఆధునికీకరణ వేగంగా జరుగుతుందని ఊహించినట్లయితే, విజ్ఞాన శాస్త్ర (Science) నికీ, క్షీణన తిథిల ప్రక్రియ (Process of diminishing returns) కూ జరుగుతున్న పరుగు పందెంలో ఫలానవారు గెలుస్తారని చెప్పివేయడానికి చేసే ప్రయత్నం అతి తొందరపాటు వని మాత్రమే కాగలదు.

స్వల్పకాలీన మెరుగుదల అవకాశాలు

జనాభా పెరుగుదల కుగుగుంగా ఆహారోత్పాదన పెరుగుతుందా అనే ప్రశ్నకు శాస్త్రీయమైన సమాధానం లేదని న్యాయ గృహీతం ప్రపంచ ఆహార వ్యవసాయ పంపిణీ రిపోర్టుకటి చెబుతోంది. ఏమైనప్పటికీ ఆహార సమస్య పరిమాణాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చేందుకు లభ్యమౌతున్న గణాంక సమాచారాన్ని పరిశీలించడం సంభవమేగాక అవసరంకూడా.

వ్యవసాయం తగ్గించడానికి వీలులేని భూమి కొరతను ఎదుర్కోబోతోందనే విషయమే హెచ్చు ఆందోళనకు కారణమౌతోంది.

చారిత్రకంగా చూచినట్లయితే, యిప్పుడు సేద్యంలోపున్న ఎకరా రాలుబడి పెరగడంవల్లకంటే, సేద్యభూమిని పెంచడంవల్ల జనాభా, మానవ సమాజాలు పెరిగినట్లు కనిపిస్తోంది. ఇంతకు ముందు మన మనుకున్నట్లు, వ్యవసాయభూమిలకు, అడవులకుల వ్యత్యాసాన్ని తరచుగా పున్నదనికంటే హెచ్చుచేసి చెప్పారు. సమగ్ర దృష్టితో ఆలోచించినట్లయితే ఒక భాగాన్ని లాభదాయకమద్యే రీతిలో సేద్యభూమి, వచ్చిక బయళ్ళుగా ఉపయోగించారని, మరొక భాగాము పనికిరానిదని చెప్పగలుగు సరికాదు. నిజానికి వ్యవసాయ పరి తను భూమిని సాంద్రంగా ఉపయోగించడంగా చదువవలసి ఉన్నది; ఇందులో సేద్యభూమిని, తువులున్న భూమిని, అడవి బంజర్లను శాశ్వతంగా స్థిరపడి నివసించడానికి అనువుగా మార్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

ఈ అభివృద్ధి ప్రవాహంలో శ్రమశక్తి వల్ల వచ్చే ప్రతిఫలాలు వడిపోతున్నట్లు, భూమి యూనిట్ రాలబడి సాధారణంగా పెరుగుతున్నట్లు కనిపిస్తుంది. రికార్డులు లభ్యమౌతున్న దేశాలన్నిటిని పరిశీలించినట్లయితే, పరిమితమైన భూమి ఉపయోగాన్ని గణనలోకి తీసుకున్నప్పటికీ, మధ్య యుగాలనుండి, దున్నదగిన భూమిమీద రాలబళ్ళ నెలకడగా పెరుగుతూవచ్చినట్లు తెలుస్తోంది.

ఒకటిన్నర శతాబ్దాలకుముందు, ఆహారోత్పాదన ముఖ్యంగా హెచ్చు భూమిని దున్నడంద్వారా లభ్యమౌతుందని థామస్ రాబర్ట్ మార్షల్ అనుకున్నాడు. ఆహారోత్పాదన వేగంగా జరుగుతుందని మేన్య శక్తి మార్షల్ కు లేకపోయింది. సగైన ఊహాశక్తి లేకపోవడం వల్ల అంక శ్రేణి (1,2,3,4,5 = arithmatic succession)లో సేద్యభూమిని పెంచవచ్చుగాబట్టి, ఆహారంకూడా అంక శ్రేణిలోనే పెరుగుతుందని, జనాభా జాతీయ క్రమానికున్న చేతన శక్తి (Dynamie Force) తో పెరుగుతుందని చెప్పాడు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు, ఉత్తర అమెరికా, ఓషియానా లకు ప్రవాసం వచ్చినవారివల్లవచ్చే ఆహారోత్పాదన కలయికమ మార్షల్ అనుచితంగా అంచనా వేసాడు. అంతేగా ముందుకాలంలో వ్యవసాయోత్పాదకతలో రానున్న వృద్ధిని గురించి తెలిసినట్లు లేదని అనుకున్నారు. కాని యీనాడు మాత్రం, ఆహార నరఫరాకు, జనాభా వృద్ధికి మధ్యజరిగే పరుగుపందెం ప్రపంచ ప్రమాణంలో శిఖరస్థాయి కొచ్చినట్లు భావిస్తున్నారు.

అందువల్ల, 'యంతరకు అల్పాభివృద్ధిదేశాలు హెచ్చు భూమిని సాగులోకి తేవడం ద్వారా జనాభావృద్ధికి తగ్గ ఆహారాన్ని నరఫరాచేయప్రయత్నించినవిగాని, ఎకరాలు బల్లను పెంచడంద్వారా పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నించలేదని గట్టిగా చెబుతున్నారు. ఇప్పటికీ దున్నడానికి వీలైన భూములన్నీ చాలవరకు సేద్యంక్రిందికి తేబడినవి. అందువల్ల ఎకరా రాలబడిని పెంచి తీరవలసిన సమస్యను ఎదుర్కోవలసి వస్తోంది. అయితే సాంప్రదాయక సమాజంలో ఎకరా రాలబడిని పెంచడం కొత్తభూమిని దున్నడంకంటే కష్టము. ఈ పరిమాణం వల్లనే అల్పాభివృద్ధి దేశాలు స్వీయసోషణ శక్తిని కోల్పోతున్నవని చెబుతున్నారు.

అనేక దేశాలనుండి సమీకరించిన గణాంక సమాచార సాక్ష్యం ఆధారంగా పైవిదంగా చెప్పబడుతోంది. చాలాదేశాల్లో ధాన్యం ఎకరాలు బళ్ళ ధరానాహితంగా ఒకే రకంగా ఉండటం లేదనే

విషయం యదార్థం. అంటే చెప్పదగినంతకాలాపాటు ఏకరా రాలు బట్టి పెరిగి మరల తరగకుండా ఉన్న ఏటివే వెస్టర్ బ్రౌన్ స్లవనాలు (take-offs) అని అన్నాడు. ఆయన అధ్యయనం చేసిన మూడు పురోగామికదేశాల్లో కూడా 1940 వరకు రాబడి పొచ్చుదల ప్రారంభంకాలేవు అయితే జపాన్ లో మాత్రం 1880 నుండి రాబడి పెరగడం మొదలయ్యింది. కొన్ని సంవత్సరాలన్నప్పటికీ యా పెరుగుదలకు మెయిజీ పునరుద్ధరణలో సంబంధం కలవుతున్నారు. ఇండియా ఏకరా రాలుబట్టి మాత్రం యా శతాబ్దం ప్రారంభంలో వున్నట్టే వున్నాయి 1920 తర్వాత 20 శాతం పెరుగుదల మాత్రం వచ్చింది. అయితే యా పెరుగుదలను కోలుకోవడమని చెప్పచ్చు 1950 తర్వాత జపాన్ ఏకరా రాబడిలో 30 శాతం పెరుగుదలవచ్చింది. అయితే యిందులో కొంత భాగాన్ని కోలుకోవడమని చెప్పినా, మిగిలిన యా పెరుగుదలను పెరుగుదల ప్రవృత్తి లేక వృద్ధి ప్రవృత్తి అని చెప్పవచ్చు.

ఈ సాక్ష్యమంతా చాలా ముఖ్యము; అయితే దీనికి భాష్యం ఏలా చెప్పాలా అనే విషయంలో స్పష్టమైన అభిప్రాయం కన్పించడం లేదు. ఈనాటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో వ్యవసాయ ప్లవనం ఆశ్చర్యం గొల్పేంత అలభ్యంగా ప్రారంభమైనదని చెప్పవలసి ఉన్నది. అయితే వ్యవసాయ విప్లవం పారిశ్రామిక విప్లవానికంటే ముందే జరిగిందని సాధారణంగా నమ్మబడుతోంది. ఇంగ్లండు మాత్రం తన సాంకేతిక విజ్ఞానంతో నాయకత్వం వహించి, ఫ్యాక్టరీ ఉత్పత్తిని పెంచి, ఎగుమతులను అభివృద్ధిచేసి లాభం పొందాలనే ఆకాంక్షతో పారిశ్రామిక విప్లవ నిర్వహణకు పూనుకుని వ్యవసాయ ప్లవనాన్ని కొంతకాలం ఆపివేసుకొన్నదని వెస్టర్ బ్రౌన్ వాదిస్తున్నాడు. అయితే ఏకరా రాబడి ఒక్కటే తుదిస్థాయిలో వ్యవసాయ కార్యనిర్వహణ సామర్థ్యానికి సూచన కాదనే విషయాన్ని ముఖ్యమైన విషయంగా మనసులా ఉంచుకోవలసి ఉన్నది. ఆర్థికాభివృద్ధి ప్రమాణంతో కొలిస్తే, ఆర్థిక శ్రేయస్సుదృష్ట్యా వ్యవసాయ శ్రామికుల ఉత్పాదకత చాలా ముఖ్యం కాగా, ఉత్పత్తిదార్లకు ఉత్పాదకం (inputs) మీద చేసే వ్యయము ముఖ్యము. కేవలం రాబట్టిన దృష్టితో చూచినట్లయితే ఆ స్పెల్లియా కూడా ఇండియా అంతటి పేదదేశమని, ఇండియాలాగా తక్కువ సామర్థ్యం దేశమనే అభిప్రాయం కలగడానికి వీలుంది.

వాస్తవానికి రాబట్టిన ప్రవృత్తి నుండి సాధారణ నిర్ణయాలు చేయడానికి వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడి అక్కడున్న ఉత్పాదకాల

లోని వ్యత్యాసం పెద్దగా అడ్డు తగలేదేమిట అతర ఉత్పాదకాలపై జరిగే ఖర్చును గణనలోకి తీసుకోకుండా రాబట్టిన గరిష్టం చేయడానికి ఏ దేశం ప్రయత్నించడానికి కూడా కారణం కన్పించదు అయితే రాబట్టిన మాత్రం వ్యవసాయ సాంకేతిక విజ్ఞానంతోని సాంకేతిక లక్షణాన్ని తెలియజేస్తాయి ఏకోన్ముఖంగా ఇంగ్లండు, అమెరికా, సంయుక్త రాష్ట్రాలు, ఆ స్పెల్లియాలో వచ్చిన రాబట్టిన పెరుగుదలకు ద్వితీయ ప్రపంచయుద్ధం, శామికు, కొరత, కొత్త రసాయనిక ఎరువు, కిమినంహరకాల సాంకేతిక విజ్ఞానంతో సంబంధం ఉన్నది అయితే ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానికి ముందున్న ఏకరా రాలు బట్టి, అదిమ ఆంగ్లో సాక్సనులు తొల్లికలో త్రవ్వ సేద్యం చేసిన రోజుల్లోగా ఉన్నవని భావించరాదు ఇరవ వ శతాబ్దం ప్రథమ దశామంతా యం తీరణద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధి జరిగి వ్యవసాయ శామికుని ఉత్పాదకత పెరిగింది, అయితే రాబట్టిన మాత్రం పెద్దగా పెరగలేదు. అయితే ఇంగ్లండులో లభ్యమైన రాబట్టిన చాలా పొచ్చుగా ఉన్నందున అవి అదిమ కాలపు రాబట్టినకు సాత్తినిధ్యం వహిస్తాయనిమాత్రం చెప్పలేము నిజానికి ఒకటి లేక రెండు శతాబ్దాలముందు వచ్చిన అభివృద్ధి కరమైన మార్పు ఫలితంగానే యా పొచ్చురాబట్టిన లభ్యమౌతున్నవి.

అయితే మానవ సమూహాలు మొదట వైశాల్య నిస్తరణ ద్వారా వ్యవసాయాత్పత్తిని పెంచి, తర్వాత ఏకరా రాబట్టిన పెంచుతాయనే నిర్ణయానికి రావడం మంచిదని వ్యవసాయ చెప్పడానికి వీలకాదు, కొత్త భూమిని దున్ని సాగుచేయడం ప్రయత్నం మనవరం లేని సాహసం (enterprise) కాదు. వాగిరికత ప్రారంభంలో వండు నేలకు సీటిపారుదల సౌకర్యం అందించడానికి బృహత్పయత్నాలు చేయవలసి వచ్చింది. అటువంటి సాహసాలన్నింటిని కేవలం సాగుభూమి వైశాల్యాన్ని పెంచడమనిగాని, ఏకరా రాబట్టినలో దిగ్భుగోశ్చి మెరుగుదలను లేవడమనిగాని, తద్వారా ఒక్క మొక్కకు బదులు రెండు మొక్కలను పెంచడమనిగాని చెప్పవచ్చా?

ప్రస్తుత సమస్యల్ని తీసుకున్నట్లయితే, అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో దున్ని సాగుచేయడానికి వీలున్న భూమి తుది హద్దులవరకు సేద్యం జరిగినదని చెప్పడానికి వీలులేదు. అయితే యా విషయంలో ప్రపంచంలోని యితర భాగాలకంటే ఆసియా తుదిహద్దులకు సన్నిహితంగా వున్నదని చెప్పవచ్చు. అయితే ఆసియాలోగాని, మరి ఏ యితర చోటునగాని ఊహించడానికి వీలున్న సేద్యయోగ్య భూమి అసరిమి

తంగా లేదనుటమా తం తప్పకండా నిశ్చయనే చెప్పి ఇప్పటికే సేద్య మౌతున్న భూమికంటే యింకా సేద్యంలోకి రాదగ్గ భూమి ఎక్కువ అయినప్పటికీ, చివరికి యీ భూమిని సాగుచేసినా, ఎకరా రాలబళ్ళ అవసరమైన వేరకు పెరిగితే మినహా, పెరుగుతూన్న జనాభాను పోషించడం సాధ్యంకాదు.

అందుచేత దీర్ఘకాలీనదృష్టితో ఆలోచించినప్పుడు, అల్పాభివృద్ధి దేశాల, తమ ఎకరా రాలబళ్ళను పెంచుకోవడంవల్లా, వ్యవసాయాత్పత్తిని పెంచుకుని ఆహార సమస్యను పరిష్కరించుకోవలసి ఉన్నది అయితే అల్పాభివృద్ధి దేశాల వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థ "నిర్ధారిత వైశాల్య భూ ఆర్థికవ్యవస్థ" (Fixed land economy) అని. అందువల్ల సేద్యయోగ్య భూమిని పెంచడానికి నిలుబెడని అనుకోవడం విషయమంతా తేలకవూర్వము నిర్ధారణకు రావడమౌతుంది. 1947-1967 కాలవ్యవధిలో పంటభూముల వైశాల్యం బాగా పెరిగింది. అయితే కాలవ్యవధిలో యిటువంటి పంటభూముల వైశాల్యం పెరుగుదల అసమీపితంగా జరుగదు కాని ఖచ్చితంగా సంకటం ఏర్పడే భవిష్యత్ దశాబ్దంలో భూవైశాల్యం పెరుగుదల గమనార్హమైన మేలు కల్గుతుంది.

అయితే ఇండియా విషయంలోను, మొత్తం ఆసియా విషయంలోను పై జెప్పిన విషయం తక్కువ యధార్థంగా ఉంటుంది. భారతదేశంలో యిప్పటికే దున్నబడిన భూమి, మొత్తం భారత దేశ భూమిలో ఉన్నత అనుపాతంలో ఉన్నది. సేద్యయోగ్య భూమి విస్తీర్ణం కావడం, సాపేక్షికంగా, తక్కువ అనకాశంగల విషయం. 1948-1963 మధ్య సేద్యభూమి 26 శాతం పెరిగింది. అదే వైశాల్యాన్ని తగ్గించకుండా, భవిష్యత్తులో యీ సేద్యభూమిని యిక 10 శాతం కంటే హెచ్చు పెంచడానికి అనకాశం లేదని వి. జి. పన్నే, వి. యన్. అంజ్లే తమ భారతదేశ భూవనరుల సర్వేక్షణ సమీక్షలో వ్రాసారు. భారతదేశ ఆహారావసరాలు, అపేక్షించిన వేరకు, తీరాలంటే భారతదేశ ఎకరా రాలబళ్ళ పెరిగితిరాని. ఇతరచోట్ల విషయంలో కూడా యీ పోస్టిలి కొద్దిపాటు నొక్కుతో తప్పని సరిగా అవసరం.

ఇతరచోట్ల లభ్యమయ్యే ఎకరా రాలబళ్ళతో పోల్చినప్పుడు అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాలబళ్ళ తక్కువగా వుండటము, ఒకవిధంగా ముందు కాలంలో లాభదాయకంగా ఉపయోగించేదే అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాలబళ్ళ కొట్టొచ్చినట్లుగా కన్పించిత తక్కువమీకాదు

భూమిని సాధారణంగా ఉపయోగించకపోవడంవల్ల వచ్చిన కొరతకంటే, సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని అనువర్తించ జేయకపోవడంవల్ల వచ్చిన రాలుబడి తగ్గుదల హెచ్చుగా ఉన్నది ఇతర విషయాలన్నీ ఒకటిగానే వున్నట్లయితే భూమి హెచ్చుగాను, చవుకగాను వున్నచోట రాలబళ్ళ తగ్గుగాను, భూమికొరతగా వున్నచోట రాలబళ్ళ హెచ్చుగాను ఉంటాయి.

కాని హెచ్చు జనసాంద్రత కల్గి, ఎకరా రాలబడి తక్కువగా వున్న భారతదేశంవంటిచోట్ల, రాలబడి పెరుగుదలకత్తి హెచ్చుగా ఉన్నట్లు కన్పిస్తోంది రాలబడిని పెంచడానికి అవలంబించే మార్గాల్లో శామికుల సంఖ్యను పెంచడాన్ని మొదటి పద్ధతిగా తీసుకోవచ్చు. శామికులైనవారిని యిప్పటికే తుది పాదువరకు ఉపయోగించినట్లయితే కేవలం శ్రమవల్లనే రాలబడిని పెంచడానికి విలువైనట్లయితే, శామిక ఉపాంత (marginal) ఉత్పాదన శూన్య (zero) మైనట్లయితే, శామిక సాం ద్రతను పెంచడంవల్ల ఏ సత్ఫలితం కూడా చెక్కురదు. చాలామంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు యీ విషయం యందుకు సంబంధించిందేనని, అధిక శ్రమిణ శామికులవల్ల, ప్రస్తుత నిరుద్యోగం (disguised unemployment) వల్ల అల్పాభివృద్ధి సమాజాల్లో గ్రామీణ కార్యాల తక్కువ సాంద్రతతో కన్పిస్తున్నవని చెబుతున్నారు. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో శామికులు నిలువ సైన్యంగా (Reserve Army) నిలబడి, ఆర్థిక వ్యవస్థ మెరుగుదల కేవిధంగాను తోడ్పడనట్లయితే ప్రణాళికా విధాన నిర్మాణాన్ని ఏర్పరచుకోవాలి యీ విషయాన్ని ముఖ్యంగా గమనించవలసి ఉంటుంది. ఈ అధిక శామిక శక్తిని మరొక ఆర్థికరంగాలో ఉత్పాదనకు తోడ్పడేట్లు ఉపయోగించడము ముఖ్యకర్తమౌతుంది. అధిక శ్రమ శక్తి లభ్యమౌతున్నంతవరకు సాంఘిక వ్యయాన్ని (Social costs) అభివృద్ధి పథకాలవల్ల వచ్చే లాభాలను ధణనలోకి తీసుకున్నట్లయితే, అధిక శ్రమశక్తిని స్వేచ్ఛగా లభ్యమయ్యే వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాది వస్తువుల వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాదివస్తువుల సరఫరా, కొరతగావున్న భూమి, మూలధనమువంటి ఉత్పాదన కారకాలు (factors of production) పరిచేయడంవల్లనే లభ్యమౌతున్నవి. భవిష్యత్తులో రాబోయే అంచనాల్లో, ఒక తరంలో శామికులసంఖ్య రెండు ట్లయింకా, మూడు ట్లయింకా, దానితో ఎట్టి సంబంధం లేకుండా, స్వంతశీటుతో పెరిగే ఆహారాన్ని పంచుకుంటుంది

ఇటీవల పలుకుబడి ప్రాముఖ్యంగా మారి ప్రజల ముందు నితరకు సబబని కొంతమంది ప్రశ్నిస్తున్నారు. భారతదేశ వ్యవసాయం శ్రామిక సాంఘిక పద్ధతిలో పనిచేయవచ్చునని, బహుశా భవిష్యత్తులో ఆలా చేస్తుందని మోర్టన్ ప్లగ్గన్ అమెరికన్ ఎకనామిక్ రివ్యూలో, 1965 సెప్టెంబరులో వ్రాసిన వ్యాసంలో నలహోయిచారు. భారత దేశ వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేయడంవల్ల, సంబద్ధీకరణ (rationalisation) చేయడంవల్ల పెచ్చు శ్రామికుల్ని యిముద్దుకోగల్గుతుంది. 1950 - 1960 లో పీటిపారుదల సౌకర్యాలను, దానికి సంబంధించిన మెరుగుదలలను ఏర్పర్చడంవల్ల, సగటున ఎకరానికి 2.4 రెట్లు శ్రామిక శక్తిని పెంచడానికి వీలయ్యింది. దీనితోపాటు, యిదివరకు పీలుగాని, పంటలను కార్మిక సాంఘిక పద్ధతిలో పెంచడం వల్ల పెట్టడం జరగగానే, మొత్తం శ్రామిక శక్తిని 3.6 రెట్లు పెంచడానికి వీలయ్యింది.

ప్రస్తుత అభివృద్ధి దేశాల సేవ్యావరణను అధ్యయనం చేసేవారిలో రెండవకాల అభి పాయాలున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఒక నైపున, వ్యవసాయాన్ని ఆచార, సాంఘికయాలకు బిబ్బునై పున్నారని ఊహించబడుతోంది; అందువల్ల తమ ఆర్థికస్థితిని పెంపొందించుకునే పద్ధతులు వారికి తెలియవు; నూతన సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని వారి పాగుగున అనువర్తించజేసి, ఫలితాలను ప్రదర్శిస్తే మినహా, వారి బాగుడలకొరకు యిచ్చిన నలహోను ప్రతిఘటిస్తూనే

ఉంటారు. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల సేవ్యావరణాలు తాజా నిజానికి వింతో వెనుకబడివున్న రోజుల్లో, ప్రధాన వ్యవసాయ పరిశోధనా సంస్థలు, ప్రభావశీలంగా ప్రశానచారోద్యమాలు లేకుండా నిరక్ష రాస్యాలతో నిండివున్న దేశాల్లో ప్రజలకు, వ్యక్తిగతంగాగాని, సమిష్టిగాగాని బాగుపడడానికి వీలుకలుగజేసే పద్ధతులు తెలిసివుండాలని, వారు వాటిని ఆచరించాలని అనుకోవడం అభ్యర్థాన్ని గొల్పుతుంది.

మరొకనైపున సేద్యంచేసే అభివృద్ధిదేశాల రైతులు తమ ఆర్థిక పరిస్థితికి గురించి పెచ్చు ఆతురత చూపుతారని, నగదు పంటల ధరల మార్పులకు అనుగుణ్యంగా ప్రపంచంలోని అనేక దేశాల్లో ప్రజలసార్థమైనంత తొందరలో పంటలు పండించారని, వారికి లామిపుడు ఆచరిస్తున్న వ్యవసాయ పద్ధతులకు ప్రత్యామ్నాయాలు తెలుసునని కాని వాటిని వారు లాభదాయకంకానినని తిరస్కరిస్తున్నారని గట్టిగా చెప్పబడుతోంది. పుల్చా, బోనెవెలు చెప్పినట్లు తెలియని వానికి పురాతన పద్ధతులుగా కన్పించేవి ఆర్థిక దృష్టిలో చాలానహేతుకములు కావచ్చు. మరొకనైపున వస్తువుల ధరల దృష్టితో చూచినప్పుడు చాలావ్యయంతో కూడుకున్న ఉత్పాదకాలు (inputs) ఆధునిక సేవ్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావలసిరావచ్చు.

[ఇంకావుంది]

నేను - కవి త

శ్రీ జి. శ్రీ ని వా స రా వు

నేను !

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను !!

అందమైన ఊహలతో...ఆశావలయాలను చేదిస్తూ...

మందస్మిత మందారపు నిరితోటల విహారిస్తూ...

అంచుల దాకిన ఆనందపు తరంగాల తురంగాలపై పడునిస్తూ...

నడుస్తున్నాను...మురుస్తున్నాను...నవ్వులవెన్నెలలు పరుస్తున్నాను...!!!

వేదనలు వేగంగా తవ్వకున్నాయి...

వాదనలు సరసంగా జారుకున్నాయి ...

విచలవిడిగా...విచ్ఛక్తుల్లా...మెరిసే ఆశాకిరణాలు—

ప్రేమకథల్ని, సమతాగాథల్ని, సహృదయనాదాన్నీ ...

విన్పించమని నన్ను పదేపదే అర్థిస్తున్నాయి...!!!

అందుకనే నేను -

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను -

ఆత్మ వంచనకు పాల్పడటం లేదు ...

గొంగళిలో తింటూ వెంట్రుకలేరేసుకోడంలేదు !

అందని ఊహలకు ఆశాపాశం వెద్యుడంలేదు !!

అందుకే...ఉన్నంతలో మంచి నెంచి, పాత కొత్తల సరిధోవణ

శ్రీకారంచుట్టి-నాదనే భావంతో చేపట్టి ...

నవ జీవన కవితాగావం చేస్తున్నాను.

నయనానందపు కిమ్మీగాలను చూస్తున్నాను ... !!

నా కవితారసధుని స్వతంత్రతా విపంచియై—

రాగరసాన్ని వంచుతుంది... ! అనురాగరసాన్ని వంచుతుంది... !!

మోహన రాగ గీతికా స్రవంతియై నిరుంతరం సాగుతుంది !!!

మోడువారిన జీవిత లతా నికుంకాలను కిసలయ సంతోభితచేస్తుంది—

మహిత సారథి సుస్పీగ్ధలతాంత సంపన్నయై నిలుస్తుంది—

*

*

*

ఏదీ నీ కవితా రసధుని ... ; ? ఏదీ ... నీ కవితా సుమవని ! ?

ఏదీ ... ఏదీ ... ఏదీ ... !!! ???

అవును ... ఏదీ ? ... అదే నేనూవేసే పళ్ళ ...

మికెక్కడ అనుమానమో ... అక్కడే నాకూ సందేహం ...

అందుకే కవిత్వం ... మామూలు కనులకు కన్పించేదికాదంటాను !

అందుకే కవిత్వం మామూలు చెవులకు వినిపించేది కాదు !

విడదగ్గన్న ప్రతి జీవికీ ... ఈ అనంత విశ్వం

నిజం — ఒక మహోన్నత మహిమాయుత కవితాసంచిక !

వేదనలూ ... వాదనలూ ... త్యజించి రహించే ...

రసహృదయాలను గిలిగింతలు పెట్టే మలయానిల మధువీచిక !!

మన జాతి మేలుకొన్నది

మన జాతి మేలు కొన్నది

అంతర్వాణి ప్రబోధం విన్నది

తన శక్తి తాను తెలుసుకున్నది

“ఇక పదండి ముందుకు” అన్నది.

మన ప్రధానమంత్రి శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ భారత మాత మెడలో యిరవై మణిపూసల హారం వేసింది. ప్రగతి పథంలో మరొక ముందడుగు వేసింది. ఆ మణి కాంతుల ధగద్దగలు యిప్పుడు దేశమంతటా అల్లకుంట న్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో.....

ఆకాశమంటిన ధరలు అంతలో తగ్గిపోయాయి భూ సంస్కరణల అవకాశ కృషి శరవేగంలో జరుగుతోంది ఈ యేడు జూన్ నెలాఖరు నాటికి 15 లక్షల 50 వేల ఎకరాలకు పైగా బంజర్లు పేదవారికి పంచారు. మార్చి నెలాఖరు నాటికి లక్షా ఎనభై అయిదు వేల కుటుంబాలకు - అ.పె బలహీన వర్గాల వారికి—ఇండ్ల స్థలాలు యిచ్చారు.

భారీ మధ్యతరహా నీటి పారుదల ప్రాజెక్టుల కేటాయింపు రు. 38 కోట్ల నుండి రు. 49 కోట్లకు పెంచారు. విద్యుచ్ఛక్తి మీద ప్రణాళిక పెట్టుబడి రు. 53.50 కోట్లకు పెరిగింది.

ఈ యేడు మన రాష్ట్రం రు. 10 కోట్ల విలువచేసే - ఎగుమతికి పనికివచ్చే చేనేత వస్త్రాలను ఉత్పత్తి చేస్తుంది. ప్రభుత్వ కేంద్ర ముద్రణాలయం, రాష్ట్ర విద్యుచ్ఛక్తి సంస్థ, రోడ్డు రవాణా సంస్థలలో 500 వ.ందికి శిక్షణ యిస్తారు. ఇందులో మన రాష్ట్రానిదే ప్రథమ తాంబూలం.

రక్తయజ్ఞం

శ్రీ కలవకొలను సదానంద

(గత సంచిక తరువాయి)

5

సుందరం బస్తుదిగాడు:

గంట తొమ్మిది దాటింది.

ఆవేళ ఆదివారం. తాను సుశీల వాళ్ళ వూరికి వెళ్తున్నాడు. పేటనుండి ఆ వల్లె మైలు దూరంలో వుంది.

తీగలా నన్నగా ఒయ్యారంగా వంపులు తిరిగిన కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడతను.

చెరకు ఆకుల అంచులకు నిండ పదును పెడుతూవుంది.

సుందరానికి దాహం వేసింది.

అతడు ఆగాడు. దారిప్రక్కన ఓ పెద్ద నేడ్యపుబావివుంది. అతడు బావిగట్టున నిమ్మకెల్ల నీడలలో నిలబడి బావిలోకి తొంగి చూశాడు. బావిలో నీళ్ళ తేటగావుంది. వీడలోని ఆ నీటిలోతులు నీలంగా, నిర్మలంగా వున్నాయి. దిగి, నీళ్ళ తాగాలనిపించిందతనికి. దిగడానికి మెట్లున్నాయి.

భుజానికి వేలాడుతున్న సంచిని తీయబోయాడు సుందరం. అందులో అరటివళ్ళు, మల్లెపువ్వులూ, బిన్నుత్తుల పొట్లం వున్నాయి. అతడు ఆ పువ్వుల్ని చేతికి తీసుకుని ఓసారి మత్తుగా వాసనచూశాడు. ఆనీళ్ళకంటే చల్లని సుశీల జ్ఞాపకం వచ్చింది.

'ఊహా! ఈ నీళ్ళ తాగను. నా దాహం యిక్కడే తీరి పోతే-నీళ్ళు తాగుబావా అంటూ సుశీల తన చల్లని చేతులతో అందించే నీళ్ళకు విలువ తగ్గిపోతుంది. ఈదాహం యిలాగే పెరగనీ!'

అతడు మళ్ళీ కాలిబాటలోకి వచ్చాడు.

దెరువు కట్టదిగి వల్లెలో ప్రవేశించాడు.

వీధిలో కొందరు ఆడవాళ్ళు గుమ్మాలముందర నిలబడి అతన్ని వరికించసాగారు. సుందరం సిగ్గు పడుతూ నడుస్తున్నాడు.

ముందరికి ప్రవరిస్తూన్న అతని దృష్టి ఓ యింటి అరుగు మీద నిలిచింది. ముగ్గుమీద గొబ్బిపూలు తీర్చిపట్టు-ఈడ్చిన ఆడపిల్లలు కొందరు ఆ అరుగుమీద కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళలో సుశీలవుంది. ఆమె అల్లంత దూరంనుంచే అతన్ని చూచింది. సంబరంతో పైకిలేచి, అతనివైపు నవ్వుతూ చూచి, అతనికంటే ముందుగా గబగబా నడిచి, యింట్లోకి వెళ్ళింది.

సుందరం లోవల్లోనూ మురిసిపోతూ ఆ యింటి అరుగు ప్రక్కగా ముందుకు నడిచాడు. అరుగుమీద కూర్చున్న అమ్మాయిలు గుడ్డపుగించి విశృంభంగా అతన్ని చూస్తూ-ఆతను ముందుకు వెళ్ళి పోగానే గలగలా నవ్వారు.

'సుశీల వాళ్ళ బావే! అందుకే దానికా వరుగు!' అంది ఓ పిల్ల.

సుందరం వెనక్కి తిరిగి ఆ పిల్ల ముఖం చూడాలనుకున్నాడు. కాని, అలా చూడకుండా పట్టుపు టేసుగులా గంభీరంగా ముందుకే నడిచాడు.

ఇంట్లో అడుగు పెడుతూంటే అతనిగుండె ఎందుకో గుబుగుబలాడింది.

'మంచినీళ్ళు తీసుకొబావా!' అంది సుశీల.

సుందరం నీళ్ళందుకుంటూ అమె నేలని తాకాడు.

ఆమె ఆ వేలితో తన కింది పెదవిని మీటుకుంది.

*

*

*

పిల్లలు నలుగురూ అతని చుట్టూచేరి ఉత్సాహంగా కబుర్లు చెప్పడం మొదలెట్టారు. సుశీల పెద్ద తమ్ముడు కిరీటీ-పేటలో పైస్కూల్లో పదోతరగతి చదువుతున్నాడు. సుబ్బులు ఏడోతరగతి చదువుతోంది. దానిముఖం గుండ్రంగా వుంది. పెద్దకళ్ళు. ఈడొప్పే అందంగా వుంటుంది! కృష్ణమూర్తి నాలుగో తరగతి. జానకీపతి ఒకటో తరగతి.

ఆ మధ్యాహ్నం భోజనం చేసి పడకునివుంటే, కృష్ణమూర్తి అతని దగ్గరికి వచ్చాడు.

‘బావా! సాయంకాలం ఆంజనేయస్వామి కోవెలకు వెళ్తున్నాం.’ అన్నాడు.

‘మనిద్దరమూనా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘సువ్వా, నేనూ అక్కయ్య!’

‘నువ్వెందుకూ?’ అన్నాడు సుందరం మెల్లగా.

‘అక్కడ ఉయ్యాల వుందిగా? పూగటానికి!’

సాయంకాలం మూడుగంటలైంది.

‘అమ్మా! నీళ్ళు కాగేయి!’ అంటూ కేకవేసింది సుశీల దొడ్లోనుంచి.

‘లేచి స్నానం చెయ్యి సుందరం!’ అంది శాంతమ్మ.

సుందరం లేచి పెరట్లోకి వెళ్ళాడు. వేడినీళ్ళు సిద్ధంగా వున్నాయి. అతడు స్నానం చేస్తూంటే-ఇంట్లో గారెలు కాలు మూస్తూ శాంతమ్మ ‘ఒసే సుబ్బులూ! వెళ్ళి మీ బావకు వీపు రుద్దమా,’ అంటోంది.

‘ఉహూ! నువ్వే వెళ్ళి రుద్దు’ అంటోంది సుబ్బులు.

‘ఓసి, నీ సిగ్గు బంగరంకానూ!’

సుశీలకచ్చి వీపు రుద్దితే బాగుంటుందనుకున్నాడు సుందరం, సుశీల రాలేదు. శాంతమ్మకచ్చి వీపు రుద్దింది.

సుందరం స్నానంచేసి ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. పంట్లాం, చొక్కా తొడుక్కున్నాడు. చేతి రుమాలు బాగా నలిగిపోయింది. చెమట వాసన వేస్తోంది. దాన్ని పబ్బునేసి వుతుక్కుందామని అతడు మళ్ళీ పెరట్లోకి నడిచాడు.

అతడు హఠాత్తుగా కనిపించగానే-స్నానానికి సిద్ధమైన సుశీల గబుక్కున పెరటిగోడమీది చీరను మీదికి లాక్కుని, ముడుచుకు కూర్చుంది. సుందరం బొమ్మలా నిలబడిపోయాడు. తన నగ్న సౌందర్యాన్ని పూర్తిగా దాచుకోలేక మెలికలు తిరిగిపోతోంది సుశీల అతడు ఆమె నున్నటి శరీరాన్ని, వయస్సు పొంగుల్ని, అంశాల వాంపుల్ని చూస్తూ నిలబడిపోయాడు.

సుశీల తల పైకెత్తింది. సిగ్గుతో మెముఖం ఎర్రగా కాలిపోతూవుంది. ‘వెళ్ళిపో బావా!’ అన్నట్టుగా వేడికోలుగా అతని కళ్ళలోకి చూచింది.

‘చేతిరుమాలు వుతుక్కోసాలి’ అన్నాడు సుందరం!

‘నేను వుతికి పెడతాలే, వెళ్ళి!’

సుందరం కదలలేదు.

‘అమ్మా!...’ అంది సుశీల బిగ్గరగా.

అతడు చేతిరుమాలు ఆమెమీది పారేసి, అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళి పోయాడు.

* * *

వార వెలిసిన ఆకాశంలాపున్న లేత నీలరంగు చీర కట్టుకొంది సుశీల. చెల్లెటి జాకెట్టు తొడుక్కుంది. కాటుకా నోట్టు పెట్టుకుని, తలలో మల్లెపువ్వులు ముడుచుకొంది ప్లాస్టిక్ చదరొ కొబ్బరికాయ, పువ్వులు పెట్టుకొని ‘వెడదాం రండిరా!’ అంటూ నిధిలోకి వచ్చింది. ఆమె తమ్ముళ్ళు, చెల్లాయి అందరూ ఆమె వెంట బడ్డారు.

సుశీలకు ఎదురుపడిన ఓ పాశుగింటి అమ్మాయి ‘కోవె! కు వె తున్నారా సుశీలా?’ అని అడిగింది.

‘ఛాను!’

‘అంత సిగ్గేమిటే మీ బావకు? నువ్వ వెనక న్నూంటే తాను ముందెళ్ళిపోతున్నాడేమిటి?’ అంటూ ఎవ్వరినీ ఆ పిల్ల.

సుందరం చెరువుకట్టమీదికెక్కి, వెనక్కి తిరిగి చూశాడు.

ఆకాశంలోనుంచి నేలకు దిగివచ్చే మెరుపు కన్నెలా నడిచి

వస్తోంది సుశీల అప్పుడే స్నానంచేసి సింగారిణిచొన్న ఆమె-ఆకాశం లోని చుక్కలా మెరుస్తోంది.

వాళ్ళందరూ కట్టమీదికి వచ్చారు.

సుశీల నవ్వుతూ చేతి రుమాలు అతని కిచ్చింది. సుందరం దానితో ముఖం తుడుచుకున్నాడు. పొడరు వాసనతో ఘుమ ఘుమ లాడుతోంది రుమాలు.

అతడు సుశీల ప్రక్కగా నడుస్తున్నాడు. ఆమె తలలోని మల్లె పూలవాసన మత్తెక్కిస్తోంది. చెరువుమీదుగా వీస్తున్నగలి జోరు పొచ్చించింది. చెరువునీళ్ళు అలలు అలలుగా ఒడ్డును తాకుతున్నవి. గలికి ఆమె కురులు రేగుతున్నాయి. చీరే రెపరెపలాడుతూ కాళ్ళను అటకాయిస్తున్నది. కొంగు జెండాలా ఎగురుతోంది

‘చీర కట్టకుంటే నువ్వు మరీ బాగున్నావు సుశీ!’ అన్నాడు సుందరం.

ఆమె కొంటెగా అతనివైపు చూచింది. మాట్లాడలేదు.

‘మాటలురాని బొమ్మలా నోరు కదవనంటావే?’

ఆమె పెదాలమీద వేలుంచుకుని, కళ్ళను పిల్లలవైపు తిప్పింది.

‘మీరందరూ ఏందుకొచ్చారా?’ అన్నాడు సుందరం మందలించుగా.

‘నాస్తే నీకే?’ అంటూ రాగం తీసింది సుబ్బులు

అతడు దాని తలమీద ముట్టికాయ వేశాడు.

‘చూడక్కా!’

చెరువుకు అవతలివైపున వచ్చని చెట్లనడుమ కోవెల కనిపిస్తోంది చెరువు నీటిలో ఆ చెట్లు ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

అందరూ కోవెల దగ్గరికి వచ్చారు.

కోవెల చాలా చిన్నది. కోవెలముందర ఒ చేదబాని వుంది. అక్కడ చేదత్రాడు, నొక్కుల బక్కెట్టు వున్నాయి. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద మర్రిచెట్లన్నాయి. ఒక వారగా పొడ చెట్టైంది. నేలమీద తెల్లని పొగడపూలు రాలి పడివున్నాయి పచ్చని పచ్చికమీద పొడుగాటి నీడలు పరచుకుంటున్నాయి. దేవళంముందరే ఏత్తైన రెండు రాతి స్తంభాలమధ్య ఇసుక గోలునుల ఊయెల వ్రేలాడుతున్నది.

బావిలోనుంచి నీళ్ళు చేదీ పొదలు తడుపుకుని గుడిముందర నిలబడ్డారు వాళ్ళ. కొబ్బరికాయ కొట్టి, దండాలు సిట్టుకున్నారు.

‘అక్కా! ఇంటికి యిప్పుడే ఎందుకే? కాస్తేవు యిక్కడేవుండి వెడదాం!’ అన్నాడు కిరీటి.

‘అలాగే! దెబ్బలాడుకోకుండా ఆడుకోవాలి మరి!’

పిల్లలంతా పొలోమంటూ ఉయ్యాల దగ్గరికి పరుగుతీశారు. సుశీల, సుందరం- యిద్దరూమాత్రం అక్కడ మిగిలారు అతడు ఆమె వైపు కొంటెగా చూశాడు. ఆమె ముఖం తివ్వకొంది.

సుశీల మెల్లగా పొగడ చెట్టుక్రిందికి నడిచింది. రాలిన పువ్వులమీద కూర్చుంది. సుందరం ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళాడు దగ్గరగా కూర్చున్నాడు. చెట్లచాటున ఉయ్యాల కనిపించటంలేదు. పిల్లల కేరింతలుమాత్రం వినిపిస్తున్నాయి. పొగడ పువ్వుల వాసన, మత్తు పుట్టిస్తోంది.

‘సుశీ!’ అన్నాడు సుందరం.

ఆమె మాట్లాడలేదు. చేతికి అందుబాటులోవున్న పువ్వుల్ని ఏరి కుప్పపెడుతోంది.

‘ఇలా చూడవూ?’

సుశీల తలించుకుని నన్నగా నవ్వుతూ ‘నేను అలిగినాను!’ అంది అందంగా.

‘బాగుంది! ఇలా నీ కోవమంతా చూపించటానికేనా ఇంక ఇంకదూరం తీసుకొచ్చావు? ఏందుకూ ఆలక?’

‘నువ్వు మంచివాడివి కావు!’

‘ఏం చేశాను?’

‘మమ్మల్ని మరిచిపోయావు.’

‘ఇప్పుడొచ్చానుగా!’

‘రాకుండావుంటే ఏమయ్యేదో తెలుసా?’

‘ఏమయ్యేది?’

సుశీల జవాబు చెప్పలేదు.

‘ఏవో పెళ్ళి సంబంధాల్లోచ్చాయటగా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘ఊ! ఆ వంబంధాలకు అమ్మ ఒప్పుకోలేదు.’

‘అమ్మ ఒళ్ళకునేదేమిటి? పెళ్ళి చేసుకునేది నువ్వుకదా?’

‘అమ్మ నాలిక నాదే బావా!’

సుందరం వంటిస్తూ నవ్వుతూ ఆమె కళ్ళలోకి చూశాడు కళ్ళలోనే వెక్కిరించిందామె.

‘సుశీ నీకు ఉద్యోగం చెయ్యాలనిలేదా?’

‘చదువుకున్న ఆడపిల్ల ఉద్యోగానికి తప్పితే సురెండుకూ వనికి రాదనా బావా, నీ అభిప్రాయం? నేను ఉద్యోగం చెయ్యను. నా పని నెను చేసుకుంటాను.’

‘ఏం పని?’

‘సంసారం!...ఆడవానికి ఉద్యోగంలోకంటే - అనిసపోయి యింటికొచ్చిన భర్తకు చప్పన కాఫీ అందించడంలో ఎక్కిన సుఖం వుంటుందికదా?’

‘నన్నడుగుతావేం? నేను ఆడదానా?’

సుశీల మూతి ముడుచుకుంది.

‘ఓహూ! నువ్వు ఆడదానివే! నీకు మీసాలేవు!’ అంటూ నవ్వింది.

మూర్ఖుడు అన్నమించాడు. ఆకాశం ఎర్రబడుతోంది. మరి చెల్లెల్లో చిలకలు కీచుకీచు మంటున్నాయి కాకులు గోలగా అరుస్తున్నాయి.

‘సుశీ! నీకో పంగతి జ్ఞానకం వుందా?’

‘ఏమిటి?’

‘మనం చిన్నప్పుడు గడ్డికోసం యిక్కడికొచ్చాం. నువ్వు నన్ను తిట్టావు. అప్పుడు నేనో పని చేశాను, గుర్తుందా?’

‘ఏం చేశావేమిటి?’

‘చెప్పమంటావా?’

‘ఉహూ! చెప్పిద్దులే!’ ఆమె కళ్ళు సిగ్గుతో కిందికి పారాయి.

‘పోనీ, చెబుతారే! నిన్ను గట్టిగా పట్టుకుని ముద్ద పెట్టుకున్నాను.’

‘పో! పచ్చి అబద్ధం!’

‘అబద్ధంకాదు. నిజం!’

‘ఏమో! నాకు జ్ఞానకంలేదు నవ్వు అబద్ధాలాడుతున్నావు

సుందరం ఆమెను గట్టిగా కౌగిలించుకుని, బుగ్గమీద ముడ పెట్టుకున్నాడు. ‘ఇదికూడా అబద్ధమేనా?’

సుశీల అతని కౌగిలి విడిపించుకుని, నవ్వుతూలేచి వెళ్ళింది. ఉయ్యాల లూగుతున్న పిల్లల దగ్గర ఆగి ‘ఇంటికి పోదా పదండిరా!’ అంది.

సుందరం వాళ్ళను కలుసుకున్నాడు.

సుశీల బుంగమూతి పెట్టింది. ‘పో బావా! ఆ బుద్ధులింక పోలేదు నీకు!’

* * *

ఆ రాత్రి భజనమందిరం దగ్గర బురకధ చెప్పబోతున్నారు శాంతమ్మ పెందరాళే అందరికీ భోజనాలు వడ్డించింది.

‘ఉదయం నేను వెళ్ళిపోవాలత్తయ్యా!’ అన్నాడు సుందరం

‘అదేమిటి సుందరం? రేపు సెలవు పెట్టలేదా?’

‘లేదు.’

సుశీల అతనివైపు చూచి చిరుకోపాన్ని ప్రకటించింది. అమెకు సంజాయిషీ చెబుతున్నట్టుగా ‘సెలవులంలా యిప్పుడే వాడేసుకోవడం విందుకత్తయ్యా? ముందు ముందు అనెవరం వుంటుందిగా?’ అన్నాడతను.

సుశీల మూతి విరిచింది.

భోజనాలైన తరువాత పిల్లలంతా భజన గుడివద్దకు వరుగు తీశారు. సీనయ్య అంతకుముందే వెళ్ళిపోయాడు.

‘అందరూ వెళ్ళిపోయారే! సుందరం! నువ్వకు డా వస్తావా, బురకధ విసలానికి?’ అంది శాంతమ్మ

‘వస్తానత్తయ్యా!’

అత్తా, అల్లాడూ యిద్దరూ నీధిలోకి వచ్చారు.

‘ఒసే సుశీ! వచ్చేటప్పుడు ఇంటికి తాళం వేసుకనిరా! అలాగే-మీ బావ పడుకోటానికి మంచం మీద నరుపువేసేసిరా!’

సుశీల తలుపు తాళం వేసుకుని, వాళ్ళు ఎనకే నడిచింది.

అందరూ వెళ్ళి భజనగూడి నుండర ఓ ఇంటి అరుగుమీద కూర్చున్నారు. బుర్రకథ వివరంకోసం జనం అప్పటికే గుమికూడారు.

కథ సారంభమైంది. దేశింగురాజు కథ చెబుతున్నారు.

నల్లెజనం చీకటి దుప్పట్లు కప్పకుని కుతూహలంగా కథ వింటున్నారు. ఆడవాళ్ళు కొందరు అప్పడప్పుడూ సుశీలను, సుందరాన్ని చిత్రంగా చూస్తున్నారు. తాను కొత్త పెళ్ళికోడుకైనట్టు, ఓశీల కొత్త పెళ్ళికూతురై నట్టు సిగు పడ్డాడు సుందరం.

కథ సగానికి వచ్చింది. సుశీల ఆవళించింది. ఆమె కళ్ళు నిద్రతో కూరుకుపోతున్నాయి. అరుగుమీదనుంచి క్రిందికి దిగింది.

‘అమ్మా! నిద్రపోతోంది. భేను వెళ్తానే!’ అంది

శాంతమ్మకు ఆమాటలు వివరంలేదు. ఆమె కథలో లీనమై పోయింది.

సుశీల ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది.

సుందరం మరికొన్ని కథలు కూర్చున్నాడు. చలివేస్తూవుంది.

అతని మనస్సు కథమీద నిలవటంలేదు. అంతసేపూ సుశీల ఆ అరుగు మీద కూర్చున్నది గనుక, తానూ హాయిగా కూర్చోగలిగాడు. ఆమె లేచి వెళ్ళిపోయింది. కనుక బుర్రకథ ఇప్పుడు బాగాలేదు.

‘అత్తయ్యా?...’

‘ఏం సుందరం?’

‘వెళ్ళి వడుకుంటాను.’

‘నిద్రపోస్తోందా?...వడుకోపో!’

సుందరం ఇంటికి వెళ్ళాడు.

దగ్గరగా వేసినప్పుడు తలుపును మెల్లగా తోళాడు. చాపమీద సుశీల వచ్చి ఉంది. ఆమె ముఖం అటువైపుగా వుంది. తలలోని నల్లెలు తలగడను ముద్దు పెట్టుకుంటున్నాయి. తలుపు చప్పుడు విని ఆమె ముఖం యిటు తిప్పింది. ఆమె చూపులు అతని చూపులతో కలసుకున్నాయి.

ఆమె లేచి కూర్చుంది. అతను ఎదుట నిలబడి వున్నాడు.

ఆమె కురుల నలుపు, కళ్ళల న అలుపు, ఎనుపావల్లోని సీలిను, బుగ్గమీది ఎరుపు...అహ! రంగులు ధన్యమైనాయి!

అతని చూపుల వదునుకు తట్టుకోలేక సిగ్గుతో తలవంచుకుంది సుశీల. ఇద్దరూ మాట్లాడటం లేదు. చలిలేయి! పరస్పరం మనసారా ప్రేమించుకున్న యువతీ యువకులు! నికాంతం!... మాటలతో అనవరమేముంది? మనస్సులు మాట్లాడగలిగినప్పుడు, మనస్సులు చివరికి నవ్వుడు-నోటిమాటలతో వనేముంది? అతని మనస్సులోని భావాలు గ్రహించి, ఆమె సిగ్గుపడి తలించుకుంది.

సుందరం ‘సుశీ!’ అన్నాడు. ఆ పిలుపు శబ్దరూపాన్ని భరించలేదు. అతని పెదవులు మాత్రం నడికాయి.

అతడు ఆమె చెంతకు నడిచాడు. సరసన కూర్చున్నాడు. మీదికి నంగి, చెక్కిలి మీద మెత్తగా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆమె చేతుల్లో ముఖం ధాచుకుంది. అతడు ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు ముఖాన్ని అతని గుండెల్లో ధాచుకుందామె. సుందరం ఆమెను బిగియార కౌగిలించుకున్నాడు. అతని మనస్సు అనిర్వచనీయమైన ఆనందంతో ఉయ్యాలలాగింది. తన కౌగిట్లోవున్న సుశీలతో బాటుగా చాపమీదికి వాలాడు.

సరిగ్గా అక్షణంలో తలుపు భళ్ళున తెరుచుకొంది. తలుపు నెట్టిన వాడెవడు? జానకీవతి!

సుందరం కంగారుపడి దూరంగా జరిగాడు లేచి మంచం మీద కూర్చున్నాడు. సుశీల చీర కుచ్చిళ్ళు వదిలించుకుని, మోకాళ్ళ మీద గడ్డం ఆనించి, సిగ్గుగా జానకీవతిని చూస్తూ కూర్చుంది.

వాడు గుమ్మంలోనే నిలబడిపోయాడు. ఇంట్లోకి రావారో, వీధిలోకి వెళ్ళారో తోచక సందేహిస్తున్నాడు.

సుశీలవాణ్ణి చూచి నవ్వింది ఆమె ముఖం చెప్పరానంత సిగ్గుతో నిలబడి పోయింది. జానకీవతి వీధిలోకి వెళ్ళబోయాడు.

‘జానకీ! ఇలాంటిదా!’ అని పిలిచింది సుశీల, ఎంతో ప్రేమగా.

వాడు జంకుతూ నిలబడ్డాడు.

‘రా నాన్నా!’

వాడు ఆమెదగ్గరకు వచ్చాడు ఆమె వాడిచెయ్యి పట్టుకుని.

తనపైన కూర్చోబెట్టుకుంది. గారాబుగా వాడితల నిమరుతూ
'విద్వంసోస్తందా నాన్నా?' అంది.

జెనన్నట్లు తల వూపాడు వాడు.

'వడుకుని నిద్రపోవరి! మళ్ళీ అక్కడికి పోతావెందుకూ?...
బుర్రకథ ఏమీ బాగాలేదు కదూ?'

'ఊ!'

'మా మంచి తమ్ముడు!' అంటూ వాడి చెంచమీద ముద్దు
పెట్టింది సుశీల. వాణ్ణి చాచమీద వడుకోబెట్టింది. తాను వాడి
పక్కన వడుకుంది. వాడిమీద చెయ్యివేసి జోకొట్ట సాగింది.

సుందరం మంచంమీద వడుకున్నాడు.

'వాడు సుశీల పక్కన ఎంత బాగా వడుకున్నాడు! ఆమె ఒంటిని
కరుచుకొని వడుకున్నాడు. నేను కూడా సుశీల తమ్ముడుగా పుట్టివుంటే
అలా వడుకోవచ్చు! ఆ చల్లటి కౌగిట్లో హాయిగా నిద్రపోవచ్చు' ఎవరూ
ఏమీ అనుకోరు.'

సుశీ! అన్నాడతను.

ఆమె కళ్ళు సైతెత్తి అతనివైపు చూచింది.

'నిద్రపోయాడా?'

'లేదు!'

'నాకు తెలుసులే! నిద్రపోయాడు.'

అతడమె కళ్ళలోకి ఆకాశం చూశాడు.

'చ్చీ!'

బ్రతి హుతాతున్నట్లు చూశాడు.

ఆమె తండ్రిలో ముఖం దాచుకుని 'వొద్దు బావా!' అంది.

సుందరం సైకిల్ లేచాడు.

బయట శాంతమ్మ గొంతు వినిపించింది.

సుందరం మళ్ళీ మంచంమీద వడుకుని ముసుగుతన్నాడు.

సుశీల గబుక్కున కళ్ళ మూసుకుంది.

★

★

★

ఉదయం పెందరాళే లేచి కాలకృత్యాలు ముగించుకున్నాడు
సుందరం. అద్దంముందు నిలబడి తల దువ్వుకుంటున్నాడు.

సుశీల అతనికి కాఫీ తెచ్చింది.

గోడమీద సుశీల ఫోటో ఒకటుంది. రొమ్ముదాకా తీయించు
కున్న కార్డుపై జా ఫోటో! దాన్ని దొంగిలించుకు పోవాలని క్రితం
రోజునుంచీ అనుకుంటున్నాడతను. అందరి ఎదుటా తీసుకుంటే
వద్దనరుగానీ, తనకు ప్రియమైన వస్తువును దొంగిలించుకు పోవ
డంతోనే మాధుర్యం వుంది. శ్రీ శృష్ణుడు రుక్మిణిని దొంగిలించుకు
పోలేదా?

సుశీల చూస్తూవుండగా ఆ ఫోటోను తీసి వంచితో పెట్టు
కున్నాడు సుందరం. సుశీల నవ్వుతూ అతనికి కాఫీ అందించింది.

సుందరం బయటదేరడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

'వెళ్ళొస్తా ఆశ్చర్య!'

'వెళ్ళిరా సుందరం!...అవన్నీ అడిగానని చెప్పి!...మళ్ళీ
ఎప్పుడొస్తావు?'

'వస్తారే ఎప్పుడైతే!...వెళ్ళొస్తా సుశీ!'

'ఊ!'

ఆమె ముఖం దీనంగా వుంది. పెదవులు ముడుచుకున్నాయి.
కళ్ళ రెపరెప లాడాయి.

సుందరం బయటదేరాడు.

అతని మనస్సు తేలికగా వుంది. తారంగా కూడా వుంది.

కట్టమీద నడుస్తూంటే, క్రిందటిరోజు సంఘటనాన్నీ వరు
సగా జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ఆ జ్ఞాపకాలు ఎంతో మధురంగా
వున్నాయి.

'సుశీల నన్నెంతగా ప్రేమిస్తోంది! నన్నే స్మరిస్తూ
న్నట్లుగా, నా కోసమే ఎదురు చూస్తున్నట్లుగా మాట్లాడింది.
అంతటి ప్రేమకు నోచుకోవడం నిజంగా నా బాగ్యం!...ఆమె నన్ను
ప్రేమిస్తున్నట్లుగా నేనామెను ప్రేమిస్తున్నానా?...ఎందుకు ప్రేమిం
చడంలేదా? బ్రతికితే-నేనూ, సుశీల ఇద్దరం కలిసి బ్రతకాలి!
లేకుంటే ఇద్దరం ఈ లోకంలో లేకుండానైనా పోవాలి!'

అతడు చెరువు కట్టదిగి కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడు.

సుశీల వాడిన ముఖం ఇంకా అతని కళ్ళకు కనిపిస్తున్నది.
ఆమె పెదవులు మొగ్గల్లా ముడుచుకున్నాయి. కళ్ళలో కన్నీళ్ళు తొంగి

చూచాయి. ఆమె మనస్సు అతని చెవిలో గునగున తాడుతున్నది.

'నన్నొదిలి వెళ్ళిపోతున్నావా బావా? మళ్ళీ వస్తావనే ఆశ పున్నా, మనం ఒక్కటిగా వుంటామనే నమ్మకం వున్నా, మళ్ళీ వెళ్ళి పోవడం ఏంత బాధాకరంగా వుంది! ... ఏంత తియ్యని రోజు! ఒక్కరోజు! ఏంతో దయగల రోజు! నా మనసులో మల్లెలు పూయించి, ఒడిలో ఆశలుపోసిన రోజు! నా మనసులో వన్నీరుదల్లి, నా పడుచుదనం మీద తొలకరి కురిపించినరోజు! నా స్వప్న సుందరుడిని- నిన్ను నా పూజామందిరంలోకి తీసుకొచ్చి, ఆ ఉచ్చస్థితిని మళ్ళీ కలలాగా కరిగించివేసి, నీకూ నాకూ మధ్యకది పాను మైళ్ళ దళవరి గాలిగోడను నిర్మిస్తున్న రోజు!...ఇది ఏంతో క్రూరమైన రోజుకూడా! సుతిమెత్తని వలపు గుండెలలో చెలగాటా లాడే రోజు...ఆదివారం మళ్ళీ నివ్వడొస్తుంది బావా?'

'ఆదివారం రోజు రాదు సుశీ! ఆరుదినాలు కష్టపడి పని చేయాలి! పేగులు తెగిపోయేటట్లు అరవాలి. గొంతు చిరిగిపోయే టట్లు పాతాలు చెప్పాలి. మెదడు కరిగిపోయేటట్లు వలకలూ, కాకి తాలూ దిద్దాలి. ఏడోదినం ఏళ్ళాంతి దినం!...ఆరే! రోడ్డుమీద బస్సు ఆగింది. ఆదివారంలాగా ఈ బస్సుకూడా సయవంచకి! నన్ను ఎలా తీసుకొచ్చిందో, అలాగే తీసుకెళ్ళిపోతోంది. సుశీ! వెళ్ళిరానా?'

'వెళ్ళిరా బావా!'

'ఆ కన్నీళ్ళెందుకూ? నల్లబూ చేస్తోంది! ఏదీ...వచ్చా!'

'... ..'

'అదీ!...బాబూ!'

'బై-బై!'

సుందరం బస్టాప్లోడు:

*

*

6

ఆరోజు మహాశివరాత్రి!

పొద్దుగూకిన కాసేపటికే భోజనంచేసి, రామలింగం కోసం మరుమాస్తా కూర్చున్నాడు సుందరం.

చిన్నప్పడు తాను అత్తయ్యవాళ్ళ వూళ్ళో గడిపిన మహా శివరాత్రి గుర్తుకొచ్చిందతనికి. ఇంట్లో అందరూ ఆరాత్రి జాగరం

చేశారు. పొరుగిళ్ళ అమ్మలక్కలందరూ సోగయ్యారు. కథలూ కబురూ చెప్పకున్నారు. సిల్లలంతా వీధుల్లో కేకలు పెడుతూ, పరుగెడుతూ 'అబలాడుకున్నారు. అవకాశం కోసం ఎదురుచూచే కన్నెపిల్లలు, కోడెవరును కుర్రవాళ్ళు కూడా చిన్నపిల్లల అటల్లో కలుసుకున్నారు. చీకట్లలో, నీడల్లో ఒదిగి నుంచునే ఆడపిల్లల చేతి గజాల చప్పుడు, నన్నటి దగ్గులు వినడానికెంతో సాంపుగా వుంటాయి!

. సాయంకాలం తనకు రామలింగం కనిపించాడు. 'ఒరే సుందరం! ఈ రాత్రి బాటగంగమ్మ తిరిచాలకు వెడదాం, మస్తా వట్రా?' అన్నాడు.

ఆపూరికే యదుమైళ్ళ దూరాన-బాటప్రక్కన ఓచిన్న గుడి వుంది. ఆ గుడిలోవున్న దేవతపేరు బాట గంగమ్మ. ఆ పరివర ప్రాంతాల వల్ల, ప్రజలకు ఆదేవతపట్ల మంచి గురివుంది. అక్కడ వెళ్ళిళ్ళు జరుగుతుంటాయి. మొక్కుబడులు చెల్లించబడుతూ వుంటాయి. జంతుబలులు కూడా జరుగుతాయి.

ప్రతి మహా శివరాత్రికీ అక్కడ ఉత్సవం జరుగుతుంది. ఆ గుడిప్రక్కనున్న పది ఎకరాల విస్తీర్ణంలో-అప్పుడు రకరకాల దుకాణాలు పెక్కిలేస్తాయి. రాత్రి తెల్లవారూ రకరకాల వేడుకలు జరుగుతాయి. ఆ ఉత్సవం చూడటానికి-వల్లెవల్లెంనుండి లెక్కలేనంత మంది జనం వస్తారు.

తాను నాలుగేళ్ళకిందట నివ్వడో ఓసారి ఆ ఉత్సవానికి వెళ్ళాడు. తరువాత వెళ్ళలేదు.

'రాతంతా విద్రమేలుకోవడం ఏలా రామలింగం? పడుకోవాలంటే, అక్కడ చోటుక్కడుంది? తెల్లవారేదాకా అక్కడుంటే చరికి ఒళ్ళు కొంకర్లుపోదూ?' అన్నాడు.

'నీకెందుకరా? నేమన్నానుగా!...అక్కడ వల్లెలో నాకే తెలిసిన వాళ్ళున్నారులే!...మరేమీ ఇబ్బంది వుండదు.'

'నరే, అలాగే వెళ్దాం!' అన్నాడు తాను.

'త్వరగా భోంచేసి రేడిగా వుండు. నేనె వచ్చి పిలుస్తాను ఇద్దరం కలిసి వెళ్దాం!' అన్నాడు రామలింగం.

ఆతను యింకా రాలేదు.

సుందరం - గోడమీదున్న సుశీల ఫోటోలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు:

అతడు ఆ ఫోటోను తన తల్లికి చూపటానికి సిగ్గుపడి, దాన్ని మేజా సారుగులో దాచుకుని చాటుగా చూసుకుంటూ రెండు రోజులు వెళ్ళుచున్నాడు. మూడో రోజున సారుగులో ఆ ఫోటో కనిపించలేదు. అతడు పుర్రకాలంతా వెతుక్కుంటూవుంటే 'ఆ గోడకు తగిలించానురా!' అంది రాజమ్మ...

'సుందరం!'

భయట కేక వినిపించింది. సైకిలుగంట మోగింది.

రామలింగం వచ్చాడు.

'వెళ్దాం రా!''

సుందరం సైకిల్ లేచాడు. 'అమ్మా! వెళ్ళొస్తానే!' అన్నాడు.

'భద్రం నాయనా! చీకట్లో విక్కడా తిరక్కు!' అంది రాజమ్మ.

సుందరం, రామలింగం-వీధిలోకి వచ్చారు, వాకిట్లో నిలబెట్టి శ్రుష్ట సైకిలుస్టాండు తీసి, ముందుకు నెట్టాడు రామలింగం.

'టై మెంతయిందిరా సుందరం?'

'ఏమిదిన్నర!'

రామలింగం సైకిలుమీద ఏక్కి కూర్చున్నాడు.

సుందరం వెనకసీట్లో కూర్చున్నాడు.

సైకిలు నందుగొందులన్నీ తిరిగి, ఊరు దాటుకొంది.

చల్లగా గాలి వీస్తూవుంది.

అమావాస్యకు ముందురోజు. ఆకాశం నల్లగా వుంది. రోడ్డు రోడ్డు ప్రక్కమన్న చెట్లు, దూరంగా వున్న కొండలు-అన్నీ నల్లగానే వున్నాయి. అప్పుడప్పుడూ ఆకాశపు అంచులు అస్తవ్యస్తంగా పురుముతున్నాయి. దిక్కుల చివర సన్నగా మెరుపు మెరిసినవ్వడు మాత్రం-అరిపోతున్న అగ్నిపుల్ల వెలుతుర్లో కనిపించే రాతిబండల్లాగా - ఆకాశంలో దొర్లుతూన్న బూడిదరంగు మేఘాలు కనిపిస్తున్నాయి.

'వర్షం వస్తుందా రామలింగం?'

'రాకొచ్చు!'

'అప్పుడే చలివేస్తూ వుంది.'

'అక్కడికి వెళ్ళాక, చలి గిలీ ఏమీ వుండవులేరా!'

రామలింగం సైకిలు తొక్కుతూ సిగరెట్టు తాగుతున్నాడు. సిగరెట్టు పొగ సుందరం ముఖంమీదుగా, వెనక్కు చూసుకుపోతున్నది. సైకిలు లైటునుంచి రోడ్డుమీదికి ప్రసరిస్తున్న గుడ్డి వెలుతురు వెంబడి చక్కాలు జరుగున ముందుకు దొర్లిపోతున్నాయి. చీకటిలో ఫర్లాంగురాళ్ళు, మైలురాళ్ళూ వెంక్కి పరిగెత్తి పోతున్నాయి.

రామలింగం హఠాత్తుగా సైకిలు ఆపి, పాదం వేంమీద మోపాడు.

'దిగురా!'

ఇక్కడెందుకూ-అనబోయాడు సుందరం. అయితే ఆ చూట అనలేదు. అతనికి దిగాలనే వుంది. ఇనప కమ్మల సీటుమీద కదలక మెదలక కూర్చున్నందున తొడలు చొక్కుకుపోయి, కాళ్ళు తిమ్మిరెక్కి పోతున్నాయి. సుందరం క్రిందికి దిగి, తొడలు నలుపుకున్నాడు. కాళ్ళు జాడించుకున్నాడు.

ఓ అరమైలుదూరాన-రోడ్డు చివర విద్యుద్దీపాల కాంతిపుంజం విసనగ్రలాగా కనిపిస్తోంది. జన సమూహపు రణగొణ ధ్వనులు తెరలుతెరలుగా తేలినస్తున్నాయి.

రోడ్డు ప్రక్కన నల్ల, తామలా వంపులు తిరిగిన పన్నటి కాలి బాటవుంది. రామలింగం సైకిలుతోమకుంటూ ఆ కాలి బాటలోకి నడిచాడు.

'ఇక్కడికిరా?' అన్నాడు సుందరం.

'ఆ పల్లెలో సైకిలు పెట్టేసి వద్దాంరా!'

పల్లె కనిపించటంలేదు. ఆకాశంనుండి నేలమీదికి నల్లతెర దించినట్లుగావుంది. దూరాన ఓ గుడ్డిదీపం మాత్రం మినుకు మినుకు మంటోంది.

'అదేనా?'

'ఔను!'

చీకట్లో ఓ ఫర్లాంగుదూరం నడిచి, ఇద్దరూ పల్లెలోకి వచ్చారు. రామలింగం ఓ పూరింటిము దు సైకిలు ఆపాడు. మెల్లగా తలుపు నెట్టాడు.

‘ఎవరూ?’ అంది ఓ ముసలావిడ.

‘నేనమ్మా!... వెంకటాయలు లేడూ?’

ముసలామె దగ్గరగా వచ్చి అతని ముఖంలోకి తొంగిచూచింది.

‘నువ్వు నాయనా?... వాడులేడే! తిరణాలకెచ్చాడు.’

‘నేనూ అక్కడికే వెళ్తున్నాను. ఈ సైకిలు కాస్తా రోపల పెట్టి పోతాను.’ అంటూ సైకిలు రోపల పెట్టి బయటకు వచ్చాడు రామలింగం. ముందుకు నడిచాడు. ఓ గుడిసెముందు ఆగాడు.

రోపల బుడ్డిదీపం వెలుగుతోంది. సారా వాసన గుప్పి మంది. గుడిసెకు కాస్త దూరంగా నలుగురు మనుషులు బీడీలు కాలుస్తూ చీకట్లో దొంగల్లా నిలబడ్డారు. ఓ మనిషి తూలుతూ వీధిలో వెళ్తున్నాడు. చిత్ర విచిత్రంగా గొంతు మార్పుతూ పాట పాడుతున్నాడు.

‘ఇక్కడే వుండు సుందరం! ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను.’ అంటూ గుడిసెలోనికి వెళ్ళాడు రామలింగం. ఓ నిమిషం తర్వాత జేబు రుమాలుతో పెదాలు తుడుచుకుంటూ, గుక్కిళ్ళు మింగుతూ, చిన్నగా దగ్గుతూ బయటకు వచ్చాడు. ‘వదరా!’ అన్నాడు.

‘ఇదెప్పబ్బించిరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘అబ్బే... ఏదో కొద్దిగా...’ అంటూ నవ్వాడు రామలింగం.

సుందరం ముఖం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు.

ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. రామలింగం చాలా హుషారుగా వున్నాడు. అతడు తాగినట్లే కనిపించటంలేదు. మనిషి పూర్తిగా స్వదీనలోనే వున్నాడు. సుందరానికైనా గతుకుల్లో కాళ్ళు జారు తున్నాయినా, అతను జాగ్రత్తగానే నడుస్తున్నాడు. ‘సారాను బాగా తొంగదీసుకున్న మనిషిలా వున్నాడు!’ అనుకున్నాడు సుందరం.

‘తాగుడు మా నెయ్యర ఫూల్’ అనలేదతను.

అలాంటి బోడి సలహావల్ల, వయోజనం ఏముంది? తాగుడు మంచిది. దని అతనికి తెలియదా? మిత్రని హితబోధ తాగుబోతు తలకెక్కదు. తాగుబోతుకు మిత్రం తాగుడేకదా?? చచ్చేంతవరకు అది చెప్పి నడువదు వాడు దాని మాటేమిటాడు. అదే వ్యాయం!

సుందరం కాళ్ళ అముష్టంగా ముందుకు సాగుతున్నాయి.

వేడుకలు చూడటానికి బయలుదేరిన అతని ఉత్సాహం రామలింగం చేసిన పనివల్ల నడం చల్లారిపోయింది.

ఇద్దరూ రోడ్డు వెంబడేనడిచి బాటగంగమ్మ గుడి వద్దకు చేరుకున్నారు. గుడివల, బయట విద్యుద్దీపాలు వెలుగులోతున్నాయి. గుడిముందర కొబ్బరి ఆకలతో పెద్ద పందిరి వేశారు. పందిరి జనంతో కిక్కిరిసి పోయింది. గుడిచుట్టూ వున్న విశాలమైన ఆవరణలో- లెక్కపెట్టడానికి అలవికానన్ని దుకాణాలు బారులు తీరాయి. టీ దుకాణాల్లో-బాయిర్లలోంచి పాగలు, కాగుతున్న పాలలోంచి ఆవిర్భవ్వు పైకిలేస్తున్నాయి. కిక్కిరిసిన జనంలో-బీడీలు, సిగరెట్లు మిణుగురు పురుగుల్లా మినుకు మినుకు మంటున్నాయి. వేలమీద పాతిన పొన్న గాటి గుంజలమీదుగా సరసరా చేయబడిన విద్యుచ్ఛక్తి ఆ ప్రదేశాన్ని వెలుగుతో ముంచెత్తుతూ వుంది. వాన నీళ్ళతో నిండి పొగ్గి కచ్చే కొండ వాగుల్లాగా-అన్ని దిక్కులనుండి జనం నిర్విరామంగా వస్తున్నారు. కొండ కొనల నడుమనున్న సరోవరంలాగా ఆ ప్రదేశం జన సమూహంతో నిండిపోతోంది.

కనుచూపు దూరంలో రోడ్డు మీద దివిటీలు గాలిలో రెవ రెవలాడుతూ వస్తున్నాయి. తప్పెట్లు వాయిస్తూ, కమ్మలు ఊదుతూ ఓ గుంపు కోలాహలంగా వస్తోంది.

ఉత్సవ ప్రాంతం ప్రక్కగా పోతున్న తారురోడ్డుమీద ఓ వర్లాంగు మేరకు మనకగా వెలుగులు ప్రసరిస్తున్నాయి. రోడ్డు వారగా రెండెడ్లబండ్లు వరుసగా బారులుతీరి నిలబడ్డాయి. వేలమీద పడుకున్న విద్యుత్ తీరిగ్గా నెమరు వేస్తున్నాయి.

రామలింగం సిగరెట్టు నోటబెట్టుకుని, భాళి ప్యాకెట్టు క్రిందికి విసిరేశాడు. గీచిన చివరి అగ్గిపుల్ల గాలికి ఆరి పోయింది. అతడు ఓ కొట్లో సిగరెట్టు ప్యాకెట్టు, అగ్గిపెట్టె కొనుక్కున్నాడు. ‘అలా తిరిగొద్దాం రారా!’ అన్నాడు.

జనంలో దారి చేసుకుంటూ యిద్దరూ దుకాణాల ప్రక్కగా నడుస్తున్నారు. ఎంత జనం! అడుగు మోపడానికి తావులేదు. కదిలేందుకు సందులేదు. వానమబ్బుల్లా మందగమనంతో నడుస్తున్నారు ప్రపంచమంతా ప్రతి అంగుళం మేరలోనూ యితాగేవుంటే, ఆ గ్రామం తెలా వుంటుంది? అప్పుడు తాను యింటినుండి బడికి వెళ్ళడానికి ఎంతకాలం పడుతుంది? ఉదయం బయలుదేరితే సాయంకాలానికల్లా చేరుకోవచ్చు ఇంత ఆలస్యమేమిటని పెద్దామ్మరుగారు కేకలు

వెయ్యరూ?... సరవాలేదు ఆయన తనకంటే అలవ్యంగా వస్తాడేమో!

సుందరం, రామలింగం అన్నిచోట్లా తిరిగారు.

రామలింగం కళ్ళు ఎవరినో వెదుకుతూ న్నట్లున్నాయి. చూపులు సవరించేటంతవేర నిశితంగా పరిశీలిస్తున్నాడు. చిరకు నిడుతున్నాడు.

‘ఎవరికోసంరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘చెబుతాలే!’

కొవ్వనిండా పువ్వులు పెట్టుకుని, రంగురంగుల బట్టలు కట్టుకుని తిరుగుతున్నారు పడుచుపిల్లలు. పొడరు వాసనలు గుమ్మం టున్నాయి తలలో పువ్వులు పడలిపోతున్నాయి.

తలకు ఆముదం పెట్టి దువ్వుకుని, చేమంతిపూలు ముడుచు కున్న ఓ నల్లటి జవ్వని సుందరంముందు నడుస్తున్నది. ఆమె ఒంటికి తగలకుండా పుండాలనే ప్రయత్నంలో అతని కాళ్ళు సరిగి పోతున్నాయి. ఆ గుంపులో ఎవడో తుంటురివాడు ఆమెను నిదో చేశాడు. ఆమె కోపంతో తిడుతూ వెనక్కి తిరిగి, సుందరానికి ధీకొన్నది. కక్షక్షణం బిత్తరపోయి, పకాలున నవ్వి, ప్రక్కకు తప్పు కొన్నది. ఆమె బుగ్గనిండా తాంబూలం పున్నది. నవ్వి నెదాలు ఎర్రగా వున్నాయి. తమలపాకులవల్ల ఆ పెదాలు ఎర్రబడ్డాయో, ఆ పెదపులవల్ల తమలపాకులు ఎర్రబడ్డాయో, తెలియడంలేదు. సుందరం తన చాతీవైపు చూసుకున్నాడు. తెల్లటి చొక్కామీద ఎర్రటి ముద్రలు పడ్డాయి. ఆమె ఆ ముద్రలవైపు ఓరచూపు చూసింది. అతడు ముఖం తిప్పుకున్నాడు.

రామలింగం మళ్ళీ రోడ్డుమీదికి వచ్చాడు. లాభంలేదన్నట్లు నోరు చప్పరించాడు. ‘ఆడదాన్ని నమ్మకూడదు!’ అన్నాడు.

ఇద్దరూ ఓ కొట్లోకి దూరి, లీ త్రాగారు.

దూరంగా రంగులరాట్నం పైకీ, క్రిందికీ గిరున తిరుగు తోంది

రామలింగం సుందరం చెయ్యిపట్టుకుని లాగుతూ గబగబా రంగులరాట్నం దగ్గరికి నడిచాడు. అతని ముఖంలో మెరుపు పడింది.

ఓరుగుతున్న రంగులరాట్నం ఆగింది అందులో కూర్చున్న మనుషులు క్రిందికి దిగారు. తిరుగులానికి మోజావడుతున్నవాళ్ళు

తొట్లలో, విక్కికూర్పుంటున్నారు వాళ్ళలో కొందరు స్త్రీలకూడ వున్నారు,

రామలింగం సుందరం చెయ్యి పట్టుకు లాగాడు, ‘మనకూడా ఓరుగుదాం రా!’

సుందరం వెనకాడాడు, ‘నేనెందుకులే రామలింగం? నువ్వెళ్ళి కూర్చో! నేను నిలబడి చూస్తూవుంటాగా!’

రామలింగంలో పున్న కైవంతా అవ్వడు బయటపడింది అతని దాలు వికారంగా వంకరతిరిగాయి. చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని ‘అడ్డు చెప్పకుండా రావోయ్!’ అంటూ గుంజాడు.

ఇద్దరూ నెళ్ళి ఓ ఉయ్యాలలో కూర్చున్నారు. రామలింగం చిన్నగా దగ్గడు. ఖైరేట్! రాకెట్ పైకిపోనీ!’ అంటూ కేకేశాడు

రంగుల రాట్నం పైకీ క్రిందికి తిరుగుతూవుంది. క్రింద పెట్రోమాక్స్ లైటు. వెలుగుతోంది. దాని తెల్లటికాంతల్లో నే నీద ఉయ్యాలల నీడలు దూరంగా పారిపోయి, మళ్ళీ దగ్గరకు వస్తున్నాయి. ఉయ్యాల పైకి లేలిపోతున్నప్పుడు, క్రిందికి వాలిపోతున్నప్పుడు-రామలింగం సంతోషం పట్టలేక కేకలు పెడుతున్నాడు. విరామం లేకుండా వాగుతున్నాడు. సుందరానికి చాలా సిగ్గు వంది.

రామలింగంలో వచ్చిన ఈ మార్పుకు కారణం కనిపెట్టడానికి సుందరానికి ఎంతసేపు పట్టలేదు. తాము కూర్చున్న ఉయ్యాల పైకి పోగానే-దానికి సూటిగా కిందవున్న ఉయ్యాలలో పడేబట్టుగా చాక్లెట్ విసిరాడు రామలింగం. అందులో ఇద్దరు ఆడపిల్లలు కూర్చుని వున్నారు.

రంగులరాట్నం యింకో చుట్టూ తిరుగుతూ న్నప్పుడు-ఉయ్యాలలు ఒకదానికొకటి ఎదురయ్యాయి. సుందరం కంటిపానల్లోని రబీ ప్రతిబింబం పడి క్రిందికి జారిపోయింది. అతడు ఉలికిపడ్డాడు.

ఆ ఉయ్యాలలో-ని రబీబట్టలు కట్టుకున్న గౌరి కూర్చుని వుంది.

అతడు మళ్ళీ అటువైపు చూడలేదు, మి తుని ముఖంలోకి చూశాడు. రామలింగం కళ్ళు రంగులరాట్నంలా తిరుగుతున్నాయి. ఆ కళ్ళలోనుండి సూదులు కురుస్తున్నాయి. అతని నల్లటి కెంపలమీద కెంపులు పువ్వులు వూస్తున్నాయి. అతని పదపులమీద నవ్వులు దొర్లుతున్నాయి!... ఆకాశంలో మినుకు పున్నకంఠున్న గుడ్డి నక్షత్రంవైపు చూసే మరల్చుకొన్న సుందరం

కొంతసేపటికి ఉయ్యాలలోంచి అందరూ క్రిందికి దిగారు

గారి, ఆతె తోపున్న మరో అమ్మాయి దుకాణావైపు దారితిశారు. రామలింగం సుందరం భుజంమీద చెయ్యివేసి దగ్గరకు అదుము కుంటూ వాళ్ళకు కాస్త వెనుకగా నడవడం మొదలెట్టాడు.

వాళ్ళిద్దరూ వెనక్కి తిరిగి చూశారు.

రామలింగం నవ్వాడు.

‘ఎవరికోసంరా నీపాట్లు ? గారి కోసమేనా?’ అన్నాడు సుందరం

‘ఛా! ఆమె నాకు చెల్లెలి వరస!’

‘నాకు తెలియదులే!...అయితే మరెవరు?’

రామలింగం కాస్త సిగ్గుపడుతూ అన్నాడు... ‘గారి పక్కనున్న పిల్ల!’

అలంకరణ సాధనాలు అమ్మే దుకాణం ముందు ఆ అమ్మాయి లిద్దరూ ఆగారు. తన మిత్రుడు వలచిన పిల్లను పరీక్షగా చూశాడు సుందరం. ఆ అమ్మాయి నల్లగా వుంది. వల్లగావున్నా, అందం గానె వుంది. నడుము సన్నగావుంది. విరంచు తెల్లచీర కట్టుకుంది. తెల్లటిరింక తొడుక్కుంది. రవిక లోపలి బాడీ కనిపిస్తోంది. ఆమె రెండుజడలు వేసుకుంది. తలలో మల్లెలుముడుచుకుంది. రామలింగం వైపుచీరచూపులు చూస్తోంది. ఆ కళ్ళు తెల్లగా వున్నాయి. కారణం రెకుండానే నూటిమాటికి నవ్వుచూపుంది. ఆ పళ్ళు తెల్లగా వున్నాయి.

సుందరం నవ్వాడు, ‘ఎవరూ ఆ తెల్లపిల్ల?’

‘మా వీధిలోనే వుందిలే!’

‘పెళ్ళి చేసుకుంటావా?’

అతడు ఎదురుచూడని జవాబు వచ్చింది.

‘దానికి పెళ్ళయింది.’

‘నువ్వు చేస్తున్న పనులు నాకేం నచ్చలేదు.’ అన్నాడు సుందరం, కాస్తేసాగి.

‘ఎందుకూ?’

‘ఆ అమ్మాయికి మొగుడున్నాడు.’

‘వుండనీ! ఆ జ్ఞానం దానికే రెనవ్వుడు నా కెందుకుండాలిరా?’

సుందరం నవ్వి ఆమెవైపు చూశాడు. ఈసారి అందంగా కనిపించలేదు. ‘ఛీ ఛీ! ఇంత నల్లగా వుందేం?... ఎంత అనవ్యంగా వుంది! చూడటానికే ఏకగింపుగా వుంది’ అనుకున్నాడు.

అమ్మాయి లిద్దరూ అక్కణ్ణించి కదిలారు. ఆ నల్లటి పిల్ల ఒయ్యారంగా నడచిపోయింది. కొంగు చంకకిందినుండి లాగి, చేత బట్ట

కుంది. గారితో చాలా మృదువుగా, పెళ్ళికాని ముగ్ధలా కన్నెల్లా వేషం వేసిన సీనియర్ తారలాగా మాట్లాడతాంది.

వాళ్ళిద్దరూ ఓ పెద్ద గుంపువద్ద ఆగారు. రామలింగం, సుందరం వెళ్ళి గుంపుకు మరోవైపున నిలబడ్డారు.

‘పిల్లలంతా కూర్చోవాలి!’ అన్నాడు గరడీవాడు.

‘బతికించావురా తండ్రి!’ అన్నాడు రామలింగం మెల్లగా. అవ తలివైపున-విట్టయెదుట ఆ అమ్మాయి బాగా కనిపిస్తోంది. సుందరం భుజంమీద గడ్డం ఆనించి, ఆమె కళ్ళలోకి చూస్తూ, సైగలుచేస్తూ నుంచున్నాడు రామలింగం. ఆమె కొంగు నోట్లా పెట్టుకుని చీకుతూ నన్నగా నవ్వుతోంది. పక్కనున్న గారి భుజం మీద చెయ్యివేసి, దగ్గరకు జరిగి, ఆమె చెవిలో ఏదో చెప్పింది. గారి నవ్వింది. ఆ నల్లమ్మాయిలాగా తెచ్చికోలు నవ్వు కాకుండా సహజ మైన నవ్వు నవ్వింది.

గారి సుందరంవైపు ఓసారి చూచింది. ఆ చూపులో అతనికి హేళన కనిపించింది. ‘నువ్విక్కడున్నావటా బేట్టా?’ నన్ను నాలుక కోస్తానన్నాదుకు వింతపని చేశానో చూశావా?’ అంటున్నట్లుంది.

అతడు ఆమెవైపు చూడటానికి, ఆమె కళ్ళముందు నిలబడటానికి సిగ్గుపడుతున్నాడు.

గరడీవాడు అందర్నీ హెచ్చరిస్తున్నాడు. ‘మీ జేబుల్ భద్ర మండీ! నేను యిక్కడ గరడీ చెస్తూవుంటే, మీ చెనకాల జేబు దొంగలు గరడీ చేస్తారు నాయనా! ఒక కన్ను యిక్కడపెట్టి, ఒక కన్ను మీ జేబుల్మీద పెట్టుకోండిసార్! రెకుంటే మీ జేబుల్ మాయం తండ్రి!’

సుందరం జేబు తడుముకున్నాడు. డబ్బులు మాయం కాలేదు. అతను పక్కకు తిరిగి చూశాడు. తన మిత్రుని జేబుల్లోని డబ్బులు కనిపించలేదు. ఆ జేబులు కనిపించలేదు. సదరు జేబులకు సంబంధించిన బట్టలు కనిపించలేదు. ఆ బట్టల్ని తొడుక్కున్న రామలింగం అనబడే శాస్త్రీ కనిపించలేదు.

సుందరం ఆ నల్లటి పిల్లకోసం చూశాడు. ఆమె కూడా మాయమైపోయింది. గారి ఒక్కతే నిలబడివుంది.

చ ర్చ :

“బాల వ్యాకరణము -

త్రిలింగ లక్షణ శేషము”

శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి

నేను జూన్ నెల “దారణ” లో “బాలవ్యాకరణము త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను నాగళ్ళవారి వ్యాసమునుగూర్చి యొక లేఖ వ్రాసెతి. తదుపరి వారు సెప్టెంబరు నెల “దారణ” లో దానికి సుదీర్ఘముగ సోత్సాహ పూరిత సమాధానము వ్రాసిరి. దానిపై నా యభిప్రాయములుంకిందు చున్నాడ.

నాగళ్ళవారు పక్షపాత రహితులు-స్వర భేద శూన్యులు-సమచిత్తతాతావులు. కావచ్చు. వారిమాటలతో జెప్పవలెనన్న “శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి యనువా” రను వాక్యమే వారి “పై మాటలకుఁదారణ. ఏవమేతల్.

నాగళ్ళవారి వ్యాసము ముఖ్యోద్దేశమిదియట—“సీతారామాచార్యులవారు త్రిలింగ లక్షణ శేషమునందు నెలకొల్పిన కొన్ని లక్షణములు చిన్నయసూరికీఁ దెలియువని నిరూపించుట.” వారి వ్యాసమునకుఁ జారిత్రకాంశములున్నవట. వీరు వైయాకరణ లగుటయేకాదు చారిత్రకజ్ఞులని యిందు మూలమునఁ దెలిసినది. చారిత్రక సత్యములనే వీరు మూఢలగాఁ గైకొనిరట! అన్యములు గ్రహింపరైరి? తావదేవాన్త. “నేనీ పని సేయుట దురభిమానముగాఁదోచినది ననుచిత్తులగు మూర్తిగారికి! అది నా దురభిమానము గాదనియు టూరి ప్రతిభా నిదర్శనమనియు ముద్దగట్టిన మూర్తిగారు గుర్తింపక రివుట దురదృష్టము”. ఆహ! ఏమి రచనాచణత్వము! ప్రతిభా

రాశి బూతులన్నమాట నాగళ్ళవారు. వారికది సహజ సిద్ధమని తానింపనచ్చునేమో? సూరిగారి ప్రతిభమాపుటకే వీరి వ్యాసము వ్రాసివారా? సూరి ప్రతిభాపంతుడనియు నాచార్యులవారు గారనియు దీని యర్థము గాదా? వీరికి “ప్రతిభ” యను పదమునకుఁదెలిసిన యర్థ మెటువంటిదో పండితలోకము విలొకించుత! వీరి విష్యుద్ధ పాత బుద్ధి శ్లాఘనీయము గాదామరి?” ఆచార్యులవారిపట్ల నా కెట్టి యసూయయు లేదు. “ఆహ! సూరిగారి ప్రతిభనే వీరు గుర్తింపినారుగాని యాచార్యులవారి ప్రతిభ నేల గుర్తింపరైరి?

నాగళ్ళవారు “ఆచార్యులవారి యగుణములను మాత్రమే నేను జూచితినిని వారి యభిప్రాయము. అనగా నాచార్యులవారిలో దోషము యివ్వరని వారంగీకరించుచున్నారన్నమాట. ఇది వారి యోదార్యము నకు గుర్తు.” బాగున్నది యీ వచన రచన. వీరి గృష్టిలో సూరి దోషరహితుడని, ప్రమాదో దీమలా మనీ. సూరి రచనలో నెన్నియో దోషములున్నవనియు చాల ప్రయోగమునను సూరి పాధింప లేదనియు వ్యాకరణవేత్త లెఱింగినదే. వైయాకరణ ఖసూమల మాట నిటఁ దడవనేల?” నాకు దివ్య చక్షువు లేదు. మానవ మాత్రుడను. చర్మ చక్షువు మాత్రమే నాకున్నది”—ఇది వారి పాండిత్య శౌండిమమునకు నిదర్శనమా? “దివ్య చక్షువు”—అను పదమునకు వారు గ్రహించిన యర్థమిది అతడు కత్తియగుచో నీతడు కత్తియగునా? విజ్ఞులు గ్రహింతురు గాక ఏమిసేయుదు!

నాని చిలుక పలుకులని వారు చిలుక పలుకులు పలికినారు. వీరి జాతీయమున కర్తమంతస్మాతమే గ్రహించినారు. పూర్వము పశు పక్ష్యాదులగుడ భారాళముగా మాట్లాడెడివని యనేక గ్రంథముల వలనఁ దెలియుచున్నది. ఇంతెందుకు-పింగళి సూరన కళాపూర్ణ దయములో శనిముఖియను శాకమునుగూర్చి చదివియే యుందురు నాగళువారు! అవియు చిలుకపలుకులేగదా!

“నేనాశించిన వదలి వారికిఁ బ్రాప్తించిన యెడల నాకు వారి పట్ల వైరము గలదని యనుట కవకాశముండెడిదిదేమో?” అట్టి నన్నివేళము సైతము సంభవింపదయ్యో” ఏమా వదలి? ఏమా నన్ని వేళము? ఇదేవో పహేళికకలె నున్నది? లేక పురాణగాధ యేమైన నున్నదేమో నాగళువారే సెలవీయ సమర్థులుగదా!

“రాధాకృష్ణ మూర్తిగారికి నా వ్యాసమేగాదు బాలవ్యాకరణ రహస్యమును బట్టుబడలేదు.” ఓ యాంధ్రదేశమా! యింతటి వైయాకరణిని-బాలవ్యాకరణ రహస్య తత్వచింతామణిని గుర్తింపని నా యీ బుద్ధిని మన్నింపుము! నాగళువారు వ్యాకరణ పాఠానిధిని వధించినవారు. వారి వ్రాతలే వారి వ్యాకరణ రహస్యజ్ఞాతను జూటు చున్నవి. వారు మూర్ఖిగొన్న వ్యాకరణ స్వరూపులు. అందునా బాల వ్యాకరణ సూక్ష్మాతిహాత్య రహస్యజ్ఞాతలు” ఆహా! ఏవీ యీ స్వవచన పాటవము.

“వీరా రాచార్యులవారిని ద్వేషించు చున్నారు. సూరిపట్ల మీకుఁగల దురభిమానముమెందు. ఆచార్యులవారు చెప్పిని యెఱిగిన సూరి వానిని బాలవ్యాకరణమునఁ జేర్చలేదేమి? సూరి స్మాత ముల కవవాదములు లేవా? అను వితండవాదమునకు దిగిరి” ఈ మాటలన్నియు నేనన్నట్లు నాగళువారు వ్రాసిరి. గుమ్మడి కాముల దొంగ యెవరన్న బుజములు తడుము కొన్నట్లున్నది. నా వ్రాతలు వారికంత చక్కగా నర్థమైనవన్నమాట. ఇది వితండ వాదము! ఈ మాటకర్తము వారు తెలిసి ప్రయోగించారో? తెలియక ప్రయోగించారో? నా లేఖ చూచిన వారికిని నా వాక్యములా లేక నాగళువారి యనూయా జనిత వాక్యములా యవి తోపకపోదు. దీనికి

విజ్ఞానే సాక్షులు,

“తద్భవములందు నలభు రేఫము కలదు.” ఇది యాచార్యుల వారి స్మాతము ‘శకటరేఫము తద్భవములందు లేదు” ఇది సూరి స్మాతము. నాగళువారు చాకాలము శ్రమపడి ప్రయోగములు చూపినారు. తథాస్తు. ఈ శక్తియు తద్భవమని-యిందలిది శకటరేఫ మని విష్కర్షగా నిరూపించు లక్షణము లేదని విజ్ఞాలెఱింగినదే కాని—

గీ. “తేఱకొనఁజూచి నగియు నీ పాఠుఁడధము డగుట -” అని “పాఠుడు”లోని శకటరేఫ బ్రాంతివే నిది తద్భవమని వ్రాసినారు. ఇది దేశ్యమని శ. ర లో న్నష్టముగా నున్నది. ఇదియే వీరి ప్రయోగ ప్రదర్శన నైపుణి.

అల్పాక్షర మనందిగ్దం సారవ ద్విశ్వతో ముఖమ్
అస్తోభ మనవద్యంచ స్మాత్రం స్మాత్రవిదోవిదుః

ఇది స్మాత్రలక్షణము. ఈ లక్షణము విష్కర్షగా సూరి పాటించె నన్నచోఁ బై పందేహమును దీర్చుని మా తము నాడేల రచించె? ఆత డొక్కొక్క పర్యాయ మొక శబ్దసాధుత్వమున కొక స్మాత్రము నిర్మించినాడు. కొన్నింటిని నివలించినాడు.

పయ్యెద పయ్యద. (ప్రకీర్ణ. 5) బాల.

సృజికి నిర్మితిని గుణంబు లేదు. (క్రియా 69 బాల)

నువర్ణంబు లోపించు (అచ్చిక, బాల. 20)

తుది యక్షరంబు లోపించు (అచ్చిక బాల-21)

వేధ పురోధ పురోధసుడు (తత్సమ, బాల 82)

నా శబ్దంబునకు నావ యగు (తత-బాల. 63)

వృద్ధీనాచి భూశబ్దంబునకు భువియగు (తత్స. బాల. 62) ఇట్లు స్మాత్రించిన సూరిగారికి పై శబ్దము అసాధుత్వమును గూర్చి సూత్రించిన వచ్చెడి నష్టము లేదుగదా? నాగళువారు వారి ప్రయోగముల జూపినారుగాని నేను చూపిన సూరిని పాత విషయము పేర్కొనరైరి. ఇదియే వారి తంత్ర పాటవము.

పేట విషయమున నా వాక్యమును నాగళువారర్థము చేసి కొన్నట్లులేదు. నాగళువారి కర్తము తెలియుట సాధ్యమా? కాన

వారు విపరీతముగా వ్యాఖ్యానించినారు.

జన్మనంబున యను నకార విషయము. ఈ విషయమున వారెందులకే శాంత గంభీరు లైనవారిని తోచుచున్నది 'బాలవ్యాకరణమున లేకపోవుటకుఁ దగదనా ప్రణాళికయే హేతువు. సూరికిఁ దెలియునని నిరూపించుట నా లక్ష్యము.' వీరి లక్ష్యము కొనియాడ దగినదే కాదనకు. కాని సూరికిఁ దెలియని యెన్నో విషయముల నాచార్యులవారు-చూపించినారే వారి నేల వీరుగైకొనరు ? దీనివలన నాచార్యులవారిపై నాగభృవారికిగది దురభిమానము గాదా ?

ద్వంద్వంబునం బదంబువయి పరుషములకు గనడదవలగు
(బాలవ్యా-సంధి. 15)

కొన్ని యెడల ద్వంద్వంబునం బదంబుమీది చ త వ లకు
న ద వ లు గానంబడవు. (త్రిలింగ-సంధి. 6)

నాగభృవారు చెప్పినట్లు పై సూరి మాతము నిత్యవిధియేయైన అందడందములు-కండతుండెములు-రాకపోకలు మున్నగు ప్రయోగము లెట్లు సిద్ధించును.

స్వంబులకు సహిత మిక్కార్థంబులు కొండొకచోఁ
గనంబడియెడి. (బాలవ్యా)

నిన్నడదులన్ నెఱిదగుఁ (త్రిలింగ)

అట నెఱ + నడుము = నెప్పడుము. పూర్ణమైన నడుము. కాని నెఱ + నడ = పూర్ణమైన నడక యందుమా ? అందువలన నెఱి + నడ = అందమైన నడకయనవలెనని యాచార్యులవారు సూచించిరి. ఇంట్లే పూఁబోడి సూరి సాధితము కాని ననబోడి విరిబోడియనునవి పూవుంబోడివలె ననంబోడి, విరింబోడి యని సూరి మతమున కావలసినవచ్చును. అట్టి పెక్కు విషయముల నాచార్యులవారు తెల్పిరి. అందులకే యిది త్రిలింగ లక్షణశేషము. నాగభృవారిన్ని విశేషములు చూపిన యాచార్యులవారిని కొంచెమైనను నోరార మెచ్చుకొనలేకపోయిరి. వారి యభిమానమాపాటికాదామరి ?

"లజ్జావారిధి దిగి" అని నేను చూపిన పాఠము వావిళ్ళవారిని వలచి వాసన వ్రాతలట. అని యవమాణమట. వీరు చూపిన "తగ" ప్రయోగములు వావిళ్ళవారి పుస్తకములలోనివిగాదా? "తగ" యనుటయే సమంజసమని వారెంతయో శమదీసికొని ప్రయోగములు సందర్భశాస్త్రములైనను కాలపారణమునకై పెక్కు చూపిరి.

ద్రౌపది కృష్ణునితో నన్నమాటలివి-

"ఈవు మవంబునన్ మరచితే నభలొఁ దనవీర యొల్పుకో గా విడిపించనందరును గల్గియు సిద్ధయులై కనుంగొనన్ పో వనుదేవవు త యన నక్షయ వస్త్రము లిచ్చినన్నల జ్ఞానసరాశిలో మునిగి చావకయుండక సుద్ధరించుటల్."

ఇందును "లజ్జావనరాశిలో మునిగి" యనియే శాబ్దిక శిల్పవేత్తయగు పినవీరభ ద్రుడు ప్రయోగించినాడు వారికిది పాఠ్య గంధపేగదా యందు వలన గురింపరైరి. ఇది దురర్థమో సదర్థమో విజ్ఞులు గమనింతురుగాదా !

"అనేక కర్తృక కీయకు సమీపకర్తయొక్క లింగవచనంబు లగు"-ఆచార్యులవారి స్మాత్రమిది "వారా చార్యులవారిని సమర్పించుటకు దిగి పడిన తంటాలిన్ని యన్నిగావు అని యన్నియు వారి వ్యాకరణ శాస్త్ర పరమము పునాదిలేనిదని ఋజువుచేయుచున్నది." ఇది నాగభృవారి మాటలు. వీరా శాస్త్రమున బాగుగా బుర్రాది కలిగినవారని పరోక్షముగా వారే చాటుకొనుచున్నారు. ఇందచ్చులో ఋజువు అని వడుటకు మారుగా రుజువు అని పరినది. అది ముద్రాహాక్షనమా ? లేక వారి చేతివ్రాతయా ? వీరి వ్యాకరణ శాస్త్రపరమము నిరుపమానము - స్ఫులభుని తెలియుటకై వీరు పాటుపడుచున్నారనిపించును." ఆచార్యులుగారు చెప్పినది నిత్య విధిగాదు. అగునని స్మాత్రమున నున్నంత స్మాత్రమున నది నిత్య విధి యని భావించరాదు. ఇవి వారు వేసిన వ్యాకరణశాస్త్ర రహస్యోదేశములు" ఇవి నాగభృవారి మాటలు. నేనన్నని వ్యాకర శాస్త్ర రహస్యోదేశములట. వారికి నేనెప్పు డుపదేశించితిన్ నాకు తెలియదు. అవి రహస్యోదేశములు గదా! ఇంతకు వారి గహణ పాటవ మంటిది. అగునన్నచో నిత్యమనియూ యర్థము? దీనివలన నాగభృవారి వ్యాకరణ శాస్త్రజ్ఞానము తేటతెల్లమగుచున్నది. "అత్తునకు సంధి బహుళముగానగు"నని సూరి స్మాత్రము. ఇది బహుళమన్న చాదా? మరి "అగు"నని ప్రయోగించినే ? ఆ దళ ప్రయోగమేమిది? ఆచార్యులవారు నిత్యవిధిగా భావించి యీ స్మాత్రము వ్రాసినది. నాగభృవారు భావించుట వారి శాస్త్ర పరిజ్ఞానమునకు సిద్ధర్థము. ఆచార్యులవారిది త్రిలింగ లక్షణశేషమని నాగభృవారే యంగీకరించుచున్నారు. సూరిది యరసుగ్ర మగుటచే నిది వ్రాయవలసి వచ్చినది. వ్యాకరణ మెప్పుడు సరసగ్రమే. ప్రవాహమునలె శబ్దశాలము పేరుగుచుండును. అట్టి వానిని సన్నింటిని సాధించుట ప్రథమ వ్యాసర్థము

దుస్సౌదము. అందుకొననో వ్యాకరణములు నిలయునుండను. అచార్యులవారి వ్యాకరణము సమగ్రమని చెప్పి జాణము. “మూర్తిగారాచార్యులవారిని తమ పాండిత్యమునకు బలిచేయుచున్నారు.” నాగభూవారి యా మాట సందర్భ రహితముగా నున్నది. “అగు”నన్న దానిని నిత్యమని భావించి రాద్ధాంతము నేయుట వారి వ్యాకరణజ్ఞాతకు ప్రత్యక్ష నిదానము.

“సంస్కృతమున పాణిని స్మాత్రములకు వార్తికములు వెలసినవి. వానికి పతంజలి సహితావ్య మవతరించినదని తమ సంస్కృత వ్యాకరణ శాస్త్ర పాండిత్యము ప్రదర్శించి మూర్తిగారు పాణినియులు వ్యాకరణ స్మాత్రములను సంజ్ఞా-పరిభాషా-విధి-నియమాని దేశాది కారములని యాట తెగలుగా వింగడించినమాట మరచిరి. అచార్యులవారి స్మాత్రమొ షడ్విధ స్మాత్రములలో నేదియుగదా?” నాగభూవారు నా మాటలకు విపరీత వ్యాఖ్యానము చేసెదరు. నా యుద్దేశ్యము “అగు”నని యున్నంత స్మాత్రమున విధిమాత్రము కానక్కరలేదనియే. అది నియమము. వారిది గుర్తింప నుండుట నా దోషమా? “కర్మ ధా యంబులందు తత్త్వ కచ్చ పరంబగునపుడు టుగగమంబు” ఇది నాగభూవారి మతమున వారు చెప్పినట్లు సంజ్ఞా పరిభాషా-విధి-నియమాని దేశాధికారములలో నే తెగకు జెందునో? విధియన్నచో బ్రక్కటముక యిత్యాదులు సాధువులు గావేరవుకదా? ‘కర్మచార యంబునందు పేర్వల శబ్దముల కచ్చ పరంబగునపుడు టుగగ మము సహజమగు’ ననునది విభాష కేయన్వయించునా? స్మాత్రముచే నునంత స్త్రీ సమము కొన్నింటిమీదనే యచ్చకు టుగ మము విభాషగనగు. కాని ఫంపులవిగాద నిత్యమనిపించును. సరస పుటలుక-సముదపు టుడ్డు ముగ్గునని. మరి యిప్పుడు సూరి స్మాత్రమున విభాష యన్నని పొక్తమా? దీని నేమనవలె? అగును సత్యమునను రెండింటిక భేదము నాగభూవారికి దోయునా? అగునని స్మాత్రమనిన స్మాత్రము సందలి విధికి భిన్నముగా వేరొక విధియు. ఉపాంతవరకు నీ నియమము పవర్తించునని యుద్ధము. భిన్నముగా విధించినప్పటి స్మాత్రము పనిసేయదు. అత్తునకు సంధిబహుళముగా నగునను స్మాత్రము గైకొందము. ఉదాహరణము అందలి పదము కు మొదటి యచ్చు నన్నంటి నిచ్చినాడు.

రాముడు + అతడు = రాముడతడు

సోముడు + అతడు = సోముడతడు

మనము + ఇంటిమీ = మనముంటిమీ

అతడు + ఎక్కడ = అతడెక్కడ

అతడు + ఒకడు = అతడొకడు

ఇందు టు అను నచ్చు నీయలేదు. దాని గారము ప్రకీర్ణక పరిచ్ఛేదము మొదటి స్మాత్రమున టు అనుముల రల త్యములుగా నిర్ణయించుట. అతడు + టుషి అతడు టుషి యనియే యుండును. టువచ్చము రవర్ణ త్యముగుట సుధి కవ కాశములేదు. ఇట్టివాని కవకాశము కల్పించుటకే సూరి యా స్మాత్రమున నిత్య మనక యగుని స్మాత్రమనెను. అందుననే తద్వారా స్మాత్రమున కవకాశము కలిగినది. ఇది తెలియదు గనుకయే నాగభూవారికి నేనింత నిష్కలముగా జెప్పలసి వచ్చినది. ఇప్పుడిది విధి స్మాత్రమగునా? నాగభూ వారన్నట్లు సంజ్ఞాపరిభాషాదులలో నిది దేనికి వట్టును? వారి ట పకారము చెప్పినచో బాలవ్యాకరణము తిరిగి వ్రాయవలసి యుండును. అప్పుడు చిన్నయసూరి వ్యాకరణ సంప్రదాయమెఱుగని యపరిష్కృత పాలగును. నాగభూవారు సూరిని తమ వ్యాకరణ పాండిత్యమునకు బలిచేయుచున్నారు. వ్యాకరణవేత్త లిది పరిశీలించురుగాక.

“సూరి పల్లెటూరి నెఱుగనివాడు గాడు”-ఇత్యాది నాగభూవారి వాక్యము లెందుల కుదాహరణములతో తోయదు. సూరికి శబ్దములు తెలియవను కొందమా? ‘వ్యాకరణ వేత్తలు కొన్నింటికిమాత్రమే స్మాత్రములు నిబద్ధింపగలరు.’ అని నేను వాసిన వాతలు సక్రమముగా నర్థము చేసికొనలేదు. అట్లయిన నింత సిద్ధాంత రాద్ధాంతము జరిగెడెదిగాదు.

నాగభూవారు నన్ను తమ సంస్కృత వ్యాకరణ పాండిత్యము ప్రదర్శించినా? రని సోల్లంరనముగానన్నారు.

నా మాటల సారము చేసేకొని నాగభూవారి విధముగా పలికి నారు. విద్యల్లోక మిందలి నిజానిజము, గుర్తింపకుండునా? “అని నన్నేగాదు సూరినిగూడ జెనకెను” నిమియ వాక్యము? సూరికి నాగభూవారికి పోలికయా? ఇది స్వభావోక్తియా? అతిశయోక్తి యా? లేక యుత్పేక్షయా?

చెప్పండి చూద్దాం

బారతదేశం వెనుకబడిన దేశం అని మనం అంటున్నాము కదా. మరి మన దేశంలో తయారే న చి తాలు ఇతర దేశ లో మన్నన పొందుతున్నాయా ఎక్కడెక్కడ మన చిత్రాలకు అంతర్జాతీయ స్థాయి ఉత్సవాలలో మన్ననలు ఎచ్చాయో చెప్పండి చూద్దాం.

మీరే చెప్పండి మాకు జ్ఞాపకం లేదు.

ఎప్పటి దప్పుడే మర్చిపోతుంటే ఏలా స్వామీ !

కెనన్, శాన్ ఫ్రాన్ సిస్కో, మనిలా, వ్యాంకోవర్, స్రాట్ ఫోర్డ్, ఒంటారియో, వెనిస్ ఇంకా ఇంకా... ..
... .. ఎన్నో చోట్లా.

ఆ మర్యాద ఆ గౌరవం మనం ఇక ముందు కూడా నిలబెట్టుకోవాలి. ఆ ప్రశంసలు అన్నీ వెనుకబడిన దేశం కదా అని దయతలచి ఎవరో ఇచ్చినవి కావు. మన సత్తిభ చేతా సామర్థ్యం చేతా మనం గెల్చుకొన్నవే.

మన రాష్ట్రంలో చలనచిత్ర అభివృద్ధి సంస్థ ఏర్పడబోతున్నది. దక్షిణ భారత చలనచిత్ర పరిశ్రమలో ఇది ఒక చరిత్రాత్మకమైన, అపూర్వ సంఘటన.

ఈ సంస్థ ఏమి చేస్తుంది?

- ♦ చలన చిత్రాల పుత్పత్తికై స్టూడియోలు, లేబోరేటరీలు, థియేటర్లు, రంగస్థలాలకు రుణాలు ఇస్తుంది.
- ♦ అత్యంత ఆధునిక పద్ధతులలో చలనచిత్ర పరిశ్రమను అభివృద్ధి పరచేందుకు సాంకేతిక, సంఘిక సౌకర్యాలు కలిగిస్తుంది.

వ్యాపార రంగంలో

- ♦ సినిమటోగ్రాఫ్ తత్పరబంధమైన వివిధ రకాల సామాగ్రి వ్యాపారం కొనసాగిస్తుంది. చలన చిత్ర పరిశ్రమకు సంబంధించిన ముడిఫిల్ము, రసాయనపదార్థాలు, మేగ్నటిక్ టేపులు, ఫోటోగ్రాఫ్లు మున్నగువాటి దిగుమతులకు ఏర్పాటు చేస్తుంది.
- ♦ చలన చిత్రాల ఉత్పత్తిలో కళాత్మకమైన సాంకేతికమైన ప్రమాణాలను పెంపొందించటానికి వార్షిక చలనచిత్ర బహుమతులు కార్యక్రమాలు, చలన చిత్రోత్సవాలు సోటీలు మున్నగు వాటిని నిర్వహిస్తుంది.
- ♦ థియేటర్ల స్థాపనకు తోడ్పడి, ఇందు కొరకు అవసరమైన చోట్లా పెట్టుబడి రుణ సౌకర్యాలు కల్పిస్తుంది.

తెలుగు లిపి సంస్కరణ కొన్ని సమస్యలు - సమాధానాలు

డా. బయ్య వెంకట సూర్యనారాయణ

ఒక్క (బహులిపి తప్ప) తెలుగులిపియేకాదు ఏలిపి అయినా మార్పు దానికి ఏలువలసిందికాదు. బహులిపి కాకపోయినా బాహ్య లిపి వేసిన వేషాలేకాదు! ఈనాడు మనం భారతదేశంలో చూస్తున్న లిపి భేదాలు! లేదా ఎక్కడ ఉంది! అంటే ఆ మార్పులన్నీ ఎవరూ పనిపట్టి చేసినవికాక, వ్యవహారంలో కొల కమంగా వచ్చినవి కావడం చేత వ్యవహారించే జనులకు నితరగా కనిపించకుండానే స్థిరపడిపోయాయి. కమిటీలు వేసి ఈనాడు మనం చేస్తున్న, లేదా చేద్దామని ఆరాట వడుతున్న మార్పులన్నీ పై విధంగా కాకపోవడంచేతనే అనేక వివాదాలు చెలరేగుతున్నాయి. అయినా సంవత్సరాలనూ లొంగిపోకున్న ఆరవభూతమైన మానవుడు ఈ చిల్లర అల్లరులకు లొంగి పోయి అవసరమైన అభిప్రాయాలనుకూడా ఆచరణలో పెట్టలేనంత అసమర్థుడు అయిపోయేడంటే నేను నమ్మను; మిమ్మల్ని నమ్మ నివ్వను.

మారుతూన్న ప్రపంచంతో-నిమాతం మారనే మారను- అన్న మానవునికి మరణమే శరణం. అలాగే మార్పు గోరంతకాగా, మారాలి అన్న ఆరాటం కొండంత అయినా మానవునికి అరిణ్యమే శరణ్యము. గతి శిలుకైన మానవునికి యాన సాధనాలు అవసరమే కాని, అలాటి ప్రతియాన సాధనాకీ బ్రేకులుకూడా అవసరమే- అన్న సంగతి మరిచిపోతే చాలా ప్రమాదం.

ఇంతకూ నెప్పుడుచుకున్నదాని సారాంశం ఏమిటంటే - మార్పు ఏదయినా కేవలం మార్పుకోసమే కాకూడదు. అది అవసరమైనది, ఆచరణయోగ్యమైనది, సమర్థించదగినది కావాలి. అలాగే ఆరాటం కొద్దీ అప్పటి స్థితికి వివిధ అతకనంత అసహజమైన పరివర్తనాలుకూడా అంత ఆరోగ్యకరం కాజాలవు. ఒక పేదరానికి దాని చినికిపోయిన మురికి గుడ్డలు పారవేసి కట్టుకోమని కాస్త గట్టిగా ఉన్న

శుభమైన గుడ్డ ఇస్తే ఇబ్బంది లేదుగాని, ఒక మహారాజువలె అరింకరించి పంపితే పాపం ఆమె పసిపాపలు ఆశ్చర్యమో అనుమానమో చూసి, అలా అలా పోతారేగాని అప్రాయత, అనురాగంచూసి ఆమె ఒడిలో వాలరు. ఒక జాతికి తన భాష, తనలిపి మొదలైనవానిలో ఉండే సంబంధంకూడా కలాటిదే. ఈ సంగతి దృష్టిలో ఉంచుకునే ఏమార్పులైనా ముచించవలసి ఉంటుంది.

ప్రస్తుతవ్యాసంలో తెలుగు లిపి సంస్కరణకు సంబంధించిన రెండు అంశాలను గూర్చి నా అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి ప్రయత్నిస్తాను. ఇవి ప్రశస్తములు కాకపోతే ప్రశస్తములైన మార్గాలు నెతకడంలో కొంత సహాయకములైనా మంచిదే.

1. తెలుగు కన్నడ లిపులను ఏకం చేయడానికి వీలుగా తెలుగు లిపిని సంస్కరించడం.

2. ముద్రణకు అనువుగా తెలుగులిపిలో మార్పులు చేయడం.

తెలుగు కన్నడ లిపులమధ్య, తామిలమధ్య, జాతులమధ్య చాలా చాలా సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నమాట వాస్తవమే. ఈనాడు వేరు వేరు ద్రావిడ భాషలుగా రూపొందిన ఎన్నోభాషలకు ఒకప్పుడు ఒకటిగా ఒకేరూపం ఉండేది. అలాగే ఈనాటి భిన్న లిపులకుకూడా ఒకప్పుడు ఒకేరూపం ఉండేది. అలాగే విడిపోయినవాటిని ఇప్పుడు ఒకటిగా చేయడం సాధ్యమా? ఒక గిన్నెలో ఒకటిగా ఉన్న పెరుగును చిలికివెన్న తీసి, కాచి నేయి తయారుచేసినపుడు అది మజ్జిగ, నెయ్యి అనే రెండు మూర్తులై రెండు పాత్రలలో భేదపరచవలసి వస్తుంది. అప్పుడు - అరే! వీటిని రెండు పాత్రలలో జాగ్రత్త పెట్టడం చాలా న్యూనముగా ఉంది, వెనుకటివలె ఒకే పాత్రలో ఉంటే నదు పాయంగా ఉంటుంది-అని ఆరెంటిని కలిపి ఒకేపాత్రలోపోయ్యారా!

మళ్లా పెరుగుగా మార్చివేయగలమా? అందుచేత ఈ రెండు లిపులనూ ఒక్కటి చెయ్యాలి అన్న ఉద్దేశం ఎంత ప్రశస్తమైనదైనా అది అంత ఆచరణ సాధ్యం కానిది— అని తెలుసుకోడం మంచిది. ఇప్పటి రెండు లిపులలో ఓకదానిని పూర్తిగా విడిచి, ఇరువత్తాలనూ ఒకే లిపిని ఆమోదించడం ఒక మార్గం. కాని ఉభయవత్తాలకూ కష్ట సుఖాలు సమపాళ్లలో లేని ఏ ఒప్పందమైనా ఎలా సాధ్యపడుతుంది? రెండు లిపులనూ మార్చుచేసి, ఏకరూపత సాధించే ప్రయత్నం ఇంకొకటి. ఈ మార్పు ఒకటి, రెండుకంటే ఎక్కువ అడుగులు వేస్తే ఇరువత్తాలలో ఏ ఒక్కరికీ తమ లిపి తమదిగా తోచని ఒక వింత పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఇంత కష్టపడి రెండూ ఒక్కటి చేసేవేనా భాషాభేదం ఉండనే ఉంటుంది కదా! ఏమయినావరే! రెండు లిపులూ ఒక్కటి కావాలి — అంటే భారతదేశం అంతటా బ్రాహ్మీ లిపినే అన్నిభాషలకూ ఎందుకు ఉపయోగించకూడదు?— అని నేనూ అడుగుతాను. అందుచేత ఈ రెండింటిని ఒక్కటి చేసి వేయాలి— అనే అసహజమైన పూనిక విడనాడి వాటిని అత్యంత సన్నిహితములుగా చేయాలి, పరస్పరావగాహన సాధ్యములుగా చేయాలి ప్రయత్నించడం మంచిది. ఈ సందర్భంలో నాకు తోచిన మార్గాలు ఒండు రెండు :-

I. రెండు లిపులవారిని తమతమ లిపులను కొత్త లిపులుగా మార్చివేయనట్టిసి, రెంటిని సన్నిహితం చేసేసి అయిన చిన్నచిన్న మార్పులకు అంగీకరింపజేయడం. ఎలాగంటే—

a. కన్నడ లిపిలోని తలకట్టును తెలుగొండవలె పంచకుండా వాయుమనడం. (అప్పుడని తెలుగు లిపితో సమానం అవుతాయి. ఆ అక్షరాలు ఇంకా చుట్టుకుపోకుండా అరికట్టడానికి ఇది సహకరిస్తుంది కూడా.)

b. ఘ, జ, ప, ఛ, ష, స — అను అక్షరాలలో తలకట్టు క్రింది చుక్క తొలగించడంలో ప్రమాదం లేదనీ, అలా తొలగించడం వల్ల అవి ఏ ఇతర అక్షరాలతోనూ అభిన్నములు అయిపోడంలేదనీ కన్నడ లిపి వ్రాసేవారితో చెప్పడం.

c. ఏ, క, ఖ, జ, ఞ, త, శ — వంటి అక్షరాలను తెలుగు వారు కన్నడ లిపిలోని అక్షరాలకు సన్నిహితంగా ఉండేలాగ, వాయడం.

(ఇలాగే వ్యంజనములకు స్వర చిహ్నాలను చేర్చే పద్ధతిలోకూడా

ఆచరణ సాధ్యమై, సహజత్వమునకు సన్నిహితమై ఉండే మార్పులూ చేర్చులూ చేసికోవలసి ఉంటుంది.)

II స్వల్పమైన మార్పులు చేసినా సన్నిహితములు కాని అక్షరాలను తమ లిపిలోని వానితోబాటు రెండవ లిపిలోని వాటిని కూడా తప్పనిసరిగా నేర్వవలసిందిగా రెండు లిపుల వారితో చెప్పడం (మన భాషలో సహజంగా లేకపోయినా తత్ప్రచారకోసం ఒత్తక్షరాల మొదలగువానిని ప్రత్యేకంగా ఏర్పరచుకుని తప్పనిసరిగా చిన్నప్పడే నేరుస్తున్నామా! లేదా! అలాగే ఇదీను)

ఉ, ఊ, బు, బూ, చ, ఛ, హ— అలాటివి. (ఇందులో బు, బూల వాడకం తక్కువ గనుకనూ, వాటి స్థానే క్రమంగా రు, రూ — ల వాడకం ప్రచారంలోనికి వచ్చుచుండుట చేతనూ ఆ రెండక్షరాలను గురించి అంత పరిశ్రమ చేయవలసిన అవసరం ఉండదు.)

ఇంతటితో తెలుగు కన్నడ లిపుల ఏకీకరణం గురించిన అభిప్రాయాలను చెప్పే ప్రసంగం ముగిస్తున్నాను. ఇవి కొన్ని సలహాలు మాత్రమే కాని సంపూర్ణములు కావని గమనింపవలసిందిగా మునుపటి.

ఇక రెండవ సమస్య. తెలుగులిపిని ముద్రణకు అనుకూలంగా మలుచుకోడం ఎలాగ? అన్నది.

ఎన్ని ఇబ్బందులు ఉన్నా, ఎండా, వానా సరాసరి ఇంట్లోకే దిగుమతి అవుతున్నా—నా తాతకట్టిన ఇల్లు ఇది—అని అందులోనే కాలక్షేపం చేయడమా! లేక తాతగారు కట్టిన ఇంటిమీద మమత లేక కాదుగాని బుద్ధిపూర్వకంగా జీతని బాధపెట్టేకోడం ఎందుకు?— అని తానూ, తన కొడుకులూ కట్టుకున్న ఇంట్లోకి మారడమా! అన్నది ప్రశ్న కతాబుద్ధినుండి ఆబాలగోపాలం వ్యవహరిస్తూ వస్తున్న ప్రస్తుతపు తెలుగులిపి బాగులేదనిగాని, దీనివల్ల ప్రజలు నలిగి పోతున్నారనిగాని, దాన్ని ఇప్పుడు ఎలాగైనా మార్చివేస్తేగాని పాత దయిపోయిందనికాని కాక—ఒక అత్యంత ప్రధానమైన సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఈ ప్రశ్నను లేవదీసి సమాధానంకోసం, సతమతం కావలసి వస్తుంది. భాష యొక్క మౌఖికమైన వ్యవహారంకంటే లిఖితమైన వ్యవహారానికి, లిఖితమైన వ్యవహారంకంటే ముదితమైన వ్యవహారానికి ఈనాటి జీవితంలో ఎంత ప్రాధాన్యం ఉందో అందరికీ తెలిసిందే కదా! నేటి మన జీవితాలు చాలాచాలా వరకు ముద్రణలో ముడిపడి ఉండడం కారణంగా ఆ దృక్పథంతో నేటి

తెలుగు లిపివే కొనసాగించడంలో ఉండే సాధక దాధకాలు ఆలోచించడం తప్పనిసరి అయింది.

మన ప్రస్తుతపు తెలుగు లిపి ము దణ విషయంలో మూడు చెరువుల నీళ్లు త్రాగిస్తూంది - అనేవారు ఇంకొకవంక ఆంగ్ల భాషలో ము దణ వింత సుభమో కదా ! అనీ, అందులో అక్షరాల సంఖ్య చాలా తక్కువ - అనీ దాన్ని పొగడడం కూడా వింటూ ఉంటాము. కాని ఆంగ్లంలో వ్యవహరించేలిపి ధ్వన్యాత్మకము కాదు - అన్న కంగతి మరిచిపోకూడదు. భిన్నధ్వనులకు ఒకే వర్ణమును వ్యవహరించుకొని కాలక్షేపం చేయడంలో గొప్ప ఏముంది ? మంచినిళ్లు త్రాగడానికి, ఎక్కిడికో తీసుకోడానికి ఒకే చెంబు వాడుకునే వ్యక్తి జీవితాన్నిచూచి, ఆహా ! ఏమి సరళమైన జీవితం గడుపుతున్నాడు ! అని ప్రశంసించే ప్రబుద్ధులను తగిన విధంగా ప్రశంసించడానికి తగిన పదాలు ఇవ్వలేకపోతున్న పరిపాక భాషల పేదరికాన్ని చూస్తూంటే నాకు మతిపోతోంది. అలాగే అయితే తమిళంలో క ఖ గ ఘ ఙ అన్న అయిదక్షరాలకూ 'క' ఒక్కటే ఉంది. త్యాగరాజు రచించిన ప్రహ్లాద భక్తి విజయం తమిళలిపిలో ముద్రితమైన ఒక ప్రతిని ఒకప్పుడు నేను చూడడం తటస్థించింది. అందులో క ఖ గ ఘ -లు క, క₂, క₃, క₄ - అని ముద్రింపబడి ఉన్నవి. ఇదే చాలా సులభమైన పద్ధతి. అంటే నా సలహా ఏమిటంటే తెలుగులో 56 అక్షరాలు ఉన్నాయి గనుక అ-అన్న అక్షరం మీద మిగత 55 అంకెలూ వేసుకు పోతే పై మార్గంలో మనం ఒకే అక్షరంతోనూ, 10 అంకెలతోనూ సంపూర్ణ ము దణ విధానాన్ని చచ్చినంత సింపుల్ గాచేసి పారెయ్యవచ్చు. పరమాణువులో పరమాత్మను అంతా చూడగలిగితే ఇంక కావలసిందేముంది !

ఇంతకూ మార్పు అంటే, సార్వకం, ప్రయోజనంకావాలి. అక్షరాల సంఖ్య తగ్గితే సంఖ్యగా ఉంటుందని తెలుగు వర్ణ సమా మ్నాయాన్ని తిరుపతి తీసుకుపోవడంకాని, - మార్పు అసలే అంగిక రించము, ఇప్పుడన్న ఏ ఒక్క అక్షరంమీద చెయ్యి వేసినా ఎముకలు విరేపిస్తాం - అని బెదిరించడంగాని రెండూ మంచి మార్గాలు కావు. ఉంటే సావడిలోనూ, లేకపోతే శృశానంలోనే కాని ఇంకెక్కడికీ కదల దానికి ఏల లేదని ఇల్లరికప్పులున్న అత్తగారు శాపించినట్లు ఉంటుంది ఈ ధోరణి.

ఈ పేపీల్లో పడకుండా సహేతుకమైన ధోరణిలో

ఏ మార్పులు చేసి, తెలుగు లిపిని ముద్రణకు ఇప్పటికంటే అను కూలంగా చేయగలమో పరిశీలించాలి.

కొని, సూచనలు :-

I. అనువైన వేరకు అక్షరాల సంఖ్యను తగ్గించేమార్గం:-

a నిడిచినను వమాదం లేని వర్ణమును పూర్తిగా నిడిచి పెట్టడం.

b అత్యంత సన్నిహితములైన కొందరి మార్పుచేసి ఒకే వర్ణ ములో సూచించుటకు అనువైన వర్ణములను అన్నింటినీ అంగికరించడం కంటే కొన్నింటిని వదలి, వాటిస్థానే అట్టి మార్పులతో మిగత వర్ణములనే ఉపయోగించడం.

II. వ్యంజనములను జోడించడంలో మార్పు -

a వ్యంజనము పై స్వరము జోడించవలసినచోట్ల ఆకారా నికై ఏ గుర్తునూ చేర్చకుండుట, మిగత స్వరాలకు ఎట్టి మార్పు చేయక, అట్లే వాటిని ప్రక్కగా విడిగా వ్రాయడం.

b ఒకటి కంటే ఎక్కువ వ్యంజనములు కలయు తావులలో కూడా ఇలాగే వానిని రూపాంతరితం చేయడం కాని, ఒకదాని కింద ఒకటి వ్రాయడంకాని చేయక ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి యధా క్రమంగా వ్రాయడం.

ఆంగ్లమున ము దణలో ముఖ్యంగా కనిపించే సౌకర్యం ఇదే కదా! వ్యంజనంలో కలిసే వ్యూహాన్నిగాని, ఇంకొక వ్యంజనంతో కలిసే వ్యంజనాన్ని గాని రూపాంతరితమాలు చేయకపోవడం, అన్నింటినీ వరు సగా ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి వ్రాసుకుపోవడం మనకు ఆ భాషలో కనిపి స్తుంది. దాన్ని అంతగా పొగుడుతున్న మనకు ఆ పద్ధతులు ఇష్ట మన్నమాటేగా! మరి దేనికి తగువు?

/ సైన పేర్కొన్న సూచనలను కొంచెం వివరిస్తాను.

I a. నిడిచినను వమాదం లేని వర్ణాలను పూర్తిగా నిడిచి నాడడం-

ఋ, ఌ, ౠ, ఌ, ఌ, ఌ, ఌ - వీని పూర్తిగా విడువవచ్చు.

b. అత్యంత సన్నిహితములైన అనేక వర్ణములకుమారుగా కొన్ని వర్ణములకు కొందరి మార్పు చేసి మిగత వాటినికూడా సూచించడం ద్వారా మరికొన్ని వర్ణాలను తగ్గించడం-

(1) హ్రస్వ దీర్ఘ స్వరాలకు వేరు వేరు అక్షరములను వాడుటకు బదులుగా అకార దీర్ఘసూచక చిహ్నముగు '—' అను గుర్తును, స్వర సాధారణ దీర్ఘ సూచక చిహ్నంగా హ్రస్వ స్వరానికి కుడిపక్కగా ఉంచడం. ఆ గుర్తును ఇప్పటివలె అడ్డంగా (—) కాకుండా నిలువుగా (|) వేర్పాలి.

ఇప్పు 'లిపిలోకూడా అకార దీర్ఘ హ్రస్వ స్వర ధైర్య్య చిహ్నంగా మూడువోట్ల వాడుతూనే ఉన్నాం. '—' ఇది ఉకార చిహ్నం. దీనికి, ఋ, ౠ అను స్వరాలకు '—' అను చిహ్నము చేర్చగానే అవి ఆయా దీర్ఘస్వరాలుగా ఏర్పడుతున్నాయి. ప్రత్యేకంగా ఒక్కస్వరానికి మాత్రమేగల ఎక్కువ స్వరాలకుగాని స్వర చిహ్నములకుగాని చేరుతూ వాని వాని ధైర్య్యమును స-చించడంలో సమర్థమైన అకారదీర్ఘ చిహ్నాన్ని స్వరసాధారణ దీర్ఘ సూచకంగా వాడకొడం చాలా తర్కసంగతంగా ఉంటుంది. కన్నడంలో హ్రస్వస్వరములైన 'ఇ, ఏ, ఒ' అనువాని చిహ్నము దీర్ఘ రూపములు కేవలం '—' అను ధైర్య్య సూచక చిహ్నం చేర్చగానే ఏర్పడుతున్నాయి. ఇదే నడుసాయాన్ని ఇంకొంచెం విస్తరింపజేసుకుంటే మంచిదని మాత్రమే మేము మనవి చేసినది. స్వరదీర్ఘ సంజ్ఞయగు '—' అను దానిని ఇప్పటివలె అడ్డముగా కాకుండా కుడిపక్కగా నిలువుగా వ్రాయడంలో చాలా సౌకర్యం ఉంటుంది.

అంటే —

అ అ| ఇ ఇ| ఉ ఉ| ఎ ఎ| ఐ (లేక ఏ||)

ఒ ఒ| ఔ (లేక ఒ||) అని వ్రాయవలసి ఉంటుందన్నమాట.

(2) అలాగే ఒత్తక్షరాలకు వేరు రూపములుగల వర్ణములను విడిచి, కేవలం ఒత్తును సూచించు చిహ్నాన్ని '।' జోడించి వ్రాయడం —

క క| గ గ| చ చ| జ జ| ట ట| డ డ|
త త| ద ద| ప ప| బ బ|

అనగా అనువాసికక్షరాలు మినహా మిగత వర్ణక్షరాలు 20 కి బదులుగా 10 మాత్రమే ఉండి, వాటికి చేరి ఒత్తక్షరాలనుగా మార్చే ఒత్తు సంజ్ఞ వేరే ఉంటుందన్నమాట. (షకారం స్వరూపాన్ని గురించి ముందు చెప్పాం !)

(3) ఈ క్రింది వర్ణాలను వాటికి విదురుగా వ్రాసిన ఇతర వర్ణాలలో సూచించడం—

ఋ — ర

(పైని చెప్పినట్లు దీనిని విడిచిపెట్టడమే శ్రమస్వరం అలాకాకపోతే మార్గంగా ఈ సూచన.)

శ — ల

ష — స

(వ్యాయంగా దీనిని ఇంతమాత్రంగానే వ్రాయాలి'—అనికాని'—అనికాని ఇంకో స్వరాన్ని చేర్చి వ్రాయనూ కూడదు, ఉచ్చించనూ కూడదు. కాని ఏం చేస్తాం! రాహుకేతువులు దేవతల పంక్తిని వచ్చి కూర్చున్నట్లు వ్యంజనధ్వనిగల ఈ వర్ణము స్వర పంక్తిలో ప్రవేశించింది. ముందుగానే వెనుకగాని ఒక స్వరం సహాయం లేనిదే పరికడంలో కష్టమైనది వ్యజ్యం. అలా కాకుండా స్వతంత్ర చ్చారణ సమర్థమైనది స్వరపర్ణం స్వరపంక్తిని కూర్చోబెట్టినా, లేని స్థానముత నమకూర్చుకోలేక ఈ వర్ణ ధ్వని ఎత్తుతున్న అవతారాలే—రు, రి అన్న రూపాలు. అరు, అరూ, అలు, అలూ అని ఋ ఋ ఱ ఱ ఱ ఱ అన్న అక్షరాలను చదవడం, చదివించడం మీకు తెలియని రహస్యాలు కావుగా!)

ఈ విధంగా అయితే ముద్రణానుకూలమైన తెలుగు లిపి ఇలా ఉండవచ్చు:—

అ ఇ ఉ (ర) ఏ ఐ ఒ ఔ, దీర్ఘచిహ్నము |, ం, ః
క గ ఙ చ జ ఞ ట డ ణ త ద న ప బ మ, ఒత్తు సంజ్ఞ - 7

య ర ల ఱ వ శ స హ (మొత్తం 35 ర-కలిస్తే 36)

మూలద్రావిడ భాషలోకి దిగజారిపోతున్నట్లుందా!

భయంలేదు తల్లీ ఒడిలోకేగ!

II. స్వర వ్యంజనములలో ఒకటికంటే ఎక్కువ వర్ణములను జోడించే పద్ధతి:—

ఒక పాల్కు తరువాతి స్వరంలోగాని, పాల్కుతోగాని కలిపే

టప్పుడు ముందు పాల్గొని పాల్గొని గుర్తు చేర్చడం. పాల్గొని గుర్తు ఇప్పుడు పద్ధతిలో 'క' - వలె గాక అవిధంలో వలె అక్షరంమీదుగా చుక్క ' ' చేర్చడం * వ్యంజనంలోనే కదా ఇంకొక వ్యంజనంగాని వ్యంజనంగాని చేరుతుంది !

'అ'కారము చేర్చుటకు వ్యంజనముపై ఏమీ చేర్చక అట్లే వ్రాయడం, 'అ'కారం చేర్చేటప్పుడు వ్యంజనంమీదుగా పాల్గొని గుర్తుగా చుక్కపెట్టుకుండా కుడిచుక్కగా దీర్ఘ సంజ్ఞను (1) మాత్రం చేర్చడం ఈ సూచనలలో గమనింపదగిన అంశాలు. మిగత అచ్చులూ, పాల్గొనూ ఒక పాల్గొనిద చేరేటప్పుడు దాని చుక్కా స్వప్రరూపంలోనే వ్రాయబడి ఉంటాయి.

ఒక మంచి మచ్చుతునక -

ఇదే ఇంకొకటి - జిలేబీ ఎంతగా పెరిగిందో!!!

(అమ్మలారా! ఈ జిలేబీని చూసేసా మీరు ఆ లాట్ట

లెయ్యడం, ఆ మూతులు తుడుచుకోడం - అదీయ! అమ్మలారా! జాగ్రత్తగా ఎక్కువ అక్షమిస్తున్నాది ఈ లిపి - అని గుసగుసలాడుకున్నారా? అయ్యో, బువ్వా రెండూ ఎలా వస్తాయి చెప్పండి! అయ్యో తెలియక అడుగుతాను కదా! ఇదే ఫిర్యాదు అంగ్లం వ్రాసేటప్పుడు ఎందుకు చెయ్యరో? లక్షి - అని రెండక్షరాలలో వ్రాసిపారేస్తే పోయేదానికి కిక్కురుసునకుండా LAKSHMI - అని సువీర్ధంగా వ్రాయడంలో మీ అందరికీ ఉన్న మనశ్శాంతి మా జిలేబీని చూస్తే ఎందుకు చచ్చిపోతుందో? ఏమో! భగవంతుడికి తెలియాలి, నాకేం తెలుస్తుంది!)

అంగ్లంలో 1, 2 నగ్గల అక్షరాలను ముద్రణలోనూ, 3, 4 నగ్గల అక్షరాలను లేఖనంలోనూ ఉపయోగిస్తారు కదా! (అనలు ఈ లెక్కని చూస్తే అంగ్లంలో అక్షరాలు 26 మాత్రమే అయినా వస్తవానికి వాటి లేఖన చిహ్నాలు $26 \times 4 = 104$

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
అ	ఇ	ఉ	ఎ	ఓ	ఐ	ఒ	ఓ	ఊ	ఋ		
అః	ఇః	ఉః	ఎః	ఓః			ః				

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
క	గ	ఛ	చ	జ	ఝ	ట	డ	ణ	త	థ	న
కః	గః	ఛః	చః	జః	ఝః	టః	డః	ణః	తః	థః	నః

23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
ప	బ	మ	య	ర	ల	ళ	వ	శ	ష	స	హ
పః	బః	మః	యః	రః	లః	ళః	వః	శః	షః	సః	హః

చెప్పాలి) వాటిని వారు వేరువేరు దిక్కులపై కాక ఒక్కొక్కదానిపై 1, 2 వర్గాల అక్షరాలను మరిచి తయారుచేస్తారు.

a	b	c
A	B	C

.....ఇలాగఅన్నమాట.

ఈ పద్ధతితో తెలుగు పైపు యంత్రంతో ముద్రలు ఇలా ఉండవచ్చు.

(విదమృతక్కవున్న చిత్రమును చూడవలెను.)

9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో స్వరదీర్ఘం గుర్తు, ఒత్తు గుర్తున్ను, 6, 7, 9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో నిరామ చిహ్నములు ఉంచవచ్చు. పైని గుర్తించిన దిక్కుల సంఖ్య 34. వీటిలో సంఖ్యలు, నిరామ చిహ్నములూ చేర్చబడలేదు. ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడే అక్షరాలను దిక్కులు మీదుభాగంమీద, అంతకంటే కొంచెం తక్కువగా ఉపయోగింపబడేవానిని అందుభాగంగానూ గుర్తించడం ద్వారా ముద్రలలో సమసాయం ఉంటుంది. దీర్ఘ స్వరాలకంటే ప్రాప్త స్వరాలూ, అకార సహిత వ్యంజనరూపాలకంటే అకారరహిత వ్యంజన రూపాలూ లేఖనంలో ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడతాయి. అందుకే పై విధంగా గుర్తించడం జరిగింది.

ఒత్తు గుర్తు 'l' వంటి తీరుగా కాక '7'వలె వీడు సంఖ్యను పోలి, అక్షరం కుడిపక్క క్రిందిభాగం తాకుతూ ఉంటుంది. చేరిన అక్షరంలో అతికిఉండాలని '7' అన్నట్టి గుర్తు రూపొందించబడింది. ఇదీ, దీర్ఘచ్ఛాయా రెండూ వేరుముద్రలపై ఉండటంచేత ఏ అక్షరంపై చేర్చులసినచ్చినా వేరొక దిక్కు నొక్కి ముద్రించవలసి ఉంటుంది. ఐ, ఓ-లను వేరే ఆమోదించడానికి బదులు ఎ, ఐ, ఓ-లని ఏ, ఓ-లకు రెండేసి దీర్ఘచ్ఛాయలను జోడించడం ద్వారా సూచించడమంటే మా అభ్యుదయంలేదు. కాని మార్పులు ఇప్పటి స్థితికి చాలాదూరం తీసుకుపోవడం జరుగుతూఉండేమో అని చిన్న భయం.

నూచనలు ముగిసినవి -

ఇవి నీళ్లు కలపని పాలే అని అనుకుంటున్నారూ. (ఆం ఈ వినిపిస్తుంది. పాలు కలపని నీళ్లే-అని గొణగుతున్నారు! ఆం ఏమది? లేదు-లేదు-అంటున్నారా? సరే, తథాస్తు!)

ఒకవేళ ఏమైనా కలిసినా పాఠకులు హంసలూ, రాజభూంసలూ కదా! ఫరవాలేదు-అని ఒక మొండి ధైర్యం!!

- స ర ఇ గ మ ప థ న ణ -

అపస్వరాలు వలకడం లేదు కదూ!

జయం.

("ఆ పరితోషాద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగ విజ్ఞానమ్.")

* ఇక్కడ పరిచితమైన గుర్తే వాడుతాం - అంటే వ్యంజనంమీద పైని సూచించినట్లు తమిళంలో వాడుతున్నట్లు చుక్క ఉంచడానికి బదులు పొల్లు 'ఁ' ఉంచడం ఒక పద్ధతి. లేదా తరువాతి స్వరంతోగాని (అ, ఆ-లు తప్ప) వ్యంజనంలోగాని కలిపే వ్యంజనానికి కుడివైపుగా కొనసాగింపు గుర్తు '—' చేర్చి వ్రాయడం రెండవ పద్ధతి. ఈ రెండింటికంటే చుక్క చేర్చడమే సులభంగా ఉంటుంది.

కాస్త చుక్క తగిలిస్తే మంచిదని ముందే చెప్పేగా!

మూడింటికి ఉదాహరణలు : (1) మలలం పక్షవక్ష. (2) మల్లం 'వ' ఉవ్విక్ష (3) మల-ల-ఎ పు-ఉవ-వ-ఉ. (ఒకప్పుడు మొగలి పుచ్చకి పట్టిన గతి ఇప్పుడు మల్లెపుచ్చకి వడు తూండేమో- అని ఎవరో అంటున్నారని మీరంటున్నారా? ఛ! ఛ!! నేను నమ్మను. చూస్తూ చూస్తూ వాళ్లకాదు సరికదా ఇంకొకరు చూతం విందుకంటారండీ అలాడ!)

రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత

శ్రీ కనమలూరు వెంకట శివయ్య

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు ఒక అపూర్వమైన వ్యక్తి. రాజుగానే కాక కవిగా పేరు పఖ్యాతులు పొందినవాడు కదనమున కరవాలమును వింత సులభముగా తిప్పగలడో, కవనమున కలమును అంత సులభముగా నడువగలడు. కదనమున మత్తేభయానము కవనమున మత్తేభ విక్రీడితము రమణీయములైనవి. కదనమున ప్రాస పయోగము కవనమున ప్రాస పయోగము ప్రశంసాపాత్రమైనవి. మల్లయుద్ధమున సీసబంధము కావ్యమున సీసద్యబంధము సమర్థతతో నిర్వహించును. కదనమునగాని, కవనమునగాని రాయలవారి రీతి ఒక ప్రత్యేక వైభవము, వైశిష్ట్యము కలిగియుండును. కదనమున విజయ వతాకమును, కవనమున కీర్తి వైజయంతికను ఎగురవేసిన రాజకవి రాయలవారు. అందుకే సాహితీ పురరాంగణ సార్వభౌమ బిరుదాంకితులయినారు.

కవిత్వ తత్వము సామాన్యముగా ఆ కవియొక్క మనస్తత్వము వృత్తి (వృత్తి అనుభవము వీనిపై ఆధారపడియుండును. కవి ఉపయోగించు ఉపమలుగాని, ఉత్ప్రేక్షలుగాని అతని అనుభవమునకు ప్రతికలుగానుండును. రాయలవారికి, తక్కిన కవులకంటెను లోకకాసు భవము తిక్కువ అని చెప్పవచ్చును. రాయలవారు తన రాజ్య విర్యపాణమున విన్నిహరులు ఆయా శాఖలందున్న ఉన్నతాధికారులతో చర్చలు గావించిరో! విన్ని వరదల జూచిరో; విన్ని క్షామముల గాంచిరో; విన్ని మారులు సంగీత నభలకు అధ్యక్షత వహించిరో! విన్నిమారులు విదేశీయ పరరాజ్య వాణిజ్య బృందములతో “చస్తు మారక” (exchange) వాణిజ్య విశేషముల చర్చించిరో! విన్ని మారులు మత పీఠాధి పతులతో వేదాంత రహస్యములను చర్చించిరో! ఇవి కేవలము ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులుగల, ఒక కవి మాత్రునకు అందని అందుబాటులో లేని సంఘటనలు. సైకారణములచే రాయలవారి కవిత్వము రాచముద విల్లడ కానవగును. వారి వర్ణనలలో స్వాభావికత, సూక్ష్మ పరిశీలన అనుభవపారము సుస్పష్టము.

రాయలవారి కవిత్వ తత్వమును, అనాటి తక్కిన కవుల కవిత్వ తత్వమును ఈ క్రింది ఉదాహరణలతో తెలియనగును.

పెద్దనాది కవుల కవిత్వమును చక్కని సుందర వచన ననమునకు బోల్చిన రాయలవారి కవిత్వమును ఏకంగా పెరిగిన ఒక మహారణ్యమునకు పోల్చవచ్చును. నందనమున చక్కగా దిద్దితీర్చిన పూదేనియ యేటి కాలవలు, చెంగల్వ పుష్పాల్లు, చందోపల వేడులు, పొన్నలు పొగడలు ఉండును కాని మహారణ్యమున స్వభావిక సౌందర్యము కానవగును. ఇతర ప్రబంధ కవుల కవిత్వమును ఒక నాగరిక విలాస మంది-మునకు బోల్చిన, రాయలవారి కవిత్వమును, ఒక గ్రామ ధనికని విశాల మందిరమునకు బోల్చవచ్చును. ఇతర కవుల కవిత్వము గంగా యమునా గోదావరి ఇత్యాది నదీ విశేషములయిన, రాయలవారి కవిత్వము రమ్యగంభీర సముద్రము అగును.

రాయలవారి అముక్తమూర్తినను చదివిన, ఆ గ్రంథము బహుముఖ వైభవోపేతముగా నున్నట్లు శిలియును. రాయలవారి అనల్పలోకాన భవము, సూక్ష్మపరిశీలన బహుశాస్త్ర పారీణత కావ్యగమనమున పొదపొదమున కన్పడు చుండును.

రాయలనాటి ప్రబంధ కవులలో వివరుగాని వ్యవసాయమును గురించి అంతగా పట్టించుకొనినట్లు కనపడదు. ఆంధ్ర కవితాపితామహుడనిపించుకొనిన పెద్దనకూడా కర్షకుని గురించి ప్రత్యక్షవర్ణన గాని పరోక్ష ప్రసక్తిగాని చేయలేదు. రామరాజ భూషణుడు మాత్రమే తన వసు చరిత్ర కావ్యమున, వ్యవసాయమునకు సంబంధించిన వర్ణనల జేసి యున్నాడు.

రాయలవారు తన కావ్యాభరణమున, కర్షక జీవితమునుండి సంఘటనలు వన్నివేశములు అను మణిరత్నాదులను అతి మనోహరముగా పొదిగియున్నాడు. కర్షక జీవితమున నిత్యము చల్లట మొదలు పంట ఒట్టిడి చేయునంతవరకు కల విశేషములను గీతను

గతికముగా తీసికొని రాయల వారు కదర్పించిన వ్యవసాయ భిక్షుతను తెలిసికొందము.

భూమిని పదును చేసికొనుట

పతి రైతు, క్రొత్తగా భూములను సంపాదించుకొనుట, అతి ముఖ్యముగా చేయుపని. రాయలనాటి కాలమున, భూమిపై ఈనాడున్నంత ఒత్తిడి ఉండి ఉండదు; కావున ప్రభుత్వపు భూములను క్రయించుకొని షడంశమును పన్నుగా కట్టియుందురు. అట్లు ఆ కమించుకొనుటకు ముఖ్యముగా మెట్ట పొలములు ఏకొండ చరియల లోనో, అరణ్యసమీపముననో లభ్యమగును. ఆవిధముగా ఆ కమించుకొనునప్పుడు పతి కర్షకుడు ఆ భూమిచుట్టు కంచెవేసుకొనును. కర్వాత భూమిపైనున్న చిన్నచిన్న తుప్పలను సమూలముగా తీసివేయును. రాయిరప్పలను నిలివేయును. గుద్దలితో త్రవ్వి భూమిని సుతలముగా దిద్ది తీర్చును. పై సూక్ష్మమైన కార్షిక వివరములను, తాను ఎన్నిమారులు న్యాయనిర్ణేతగా చూచెనో! యామున ప్రభువు పుత్రులకు రాజనీతి బోధించు సందర్భమున, పై అనుభవ నిరమును ఎంత ర డీ ముగా అనుసంధించిరో క్రింది పద్యమున తెలియవగును.

మును దనసీమ చేసికొని ముల్లిది, గుద్దుట వెండిచేని మె
త్తన కయి, వేరు వెళ్లెకియుఁ ద్రవ్వెడు కర్షకునట్లు, శత్రులో
వెనసి య యైన దుర్గబలమే కొనియైన నిజాత్మ చింత లే
క నెగడఁజేసి లోన మరి కంటక పోధనఁజేయు టొప్పుగవే

ఇటు రాజనీతికి చెందిన రహస్యములను అటు రైతు జాతికి చెందిన విశేషములను, తన ధిషణాటంకముతో, ఎంతో సునిశితముగా సలికెను.

భూమిని దున్నుట

గ్రీష్మమున భూమి బాగుగా కాగి బీటలు వారును గ్రీష్మ సంతరము వర్షము ప్రారంభమగును భూమి మెత్తవారును. దున్నుట చాల సులభమగును. జెరుచేలను దున్నుటకుగూడ అదే నమయము. మొగటి వర్షపు తేమ నాలుగైదురోజులు మ్రోలముండును. ఆ కొలది వ్యవధితో, గామమున గల మొత్తము భూమి దున్నకము గవలెను. అందుకని గ్రామముననున్న ఎద్దులు, దున్నలే కాక, వట్టిసో

యిన ఆవులు బట్టెలకుగూడ నాగికి పూంచుట నిడనెడ కన్పడును. మరియు, మెరక చేలను దున్నుట దున్నలకు కష్టము. రౌంపిలో దున్నుట ఎద్దుకు కష్టము. పైన తెల్పిన సూక్ష్మ, వ్యవసాయ వివరములను, ఎంతో హృద్యముగా, క్రింది పద్యమున ఉత్పేక్షించిన కీర్తి రాయలవారికి దక్కినది.

కాలవి దున్న నందినయి గంటలు దున్నక మంటినా చూ
కాలుని నంది దున్ననయి కర్షకు మగ్గుతలేక మంటినా
హోలికు లెన్నడుం దెగవి యౌరుల చేలును జేకమళ్లునుం
గాలి నెరుపాగిరిలఁ గల్గు పసిం గొని పేద మున్నుగన్

రాయలవారు పతి శ్వాసంత పద్యమున ఆ యాశ్వాసము హృద్యముగా నుండఁనని తన నమ్మకము తెల్పియున్నాడు. పై పద్య రచన మూలముగా, నాలుగవ ఆశ్వాసంత పద్యమున గల పలుకులు ".....ఆశ్వాసవరంబు వాలవది హృద్యంబై మహిం బొల్పు గున్" సత్యములయినని ఘంటాఘోషముగా పలుకవచ్చును.

పేద్యమున రౌంపి దున్నుట చాల కష్టమయిన పని. దానికి చాల అర భవము సమర్థత కావలయును. అందున గనిమ వెంబడి దున్నుట శంకను కష్టమైన పని. కందమును వ్రాసినవాడే కవి; పందిని పొడిచినవాడే బంటు అన్నట్లు, కర్షకుమున దున్నినవాడే కర్షకుడనవచ్చును.

రౌంపి దున్నినపుడు నీటిపాములు గనిమలకు ఉన్న బిలము లో నేరును. గనిమ వెంబడి దున్నునపుడు అవి వచ్చి పేద్యగని కాళ్ళకు చుట్టుకొనును. ఈ వాస్తవికతను రాయలవారు హృదయ నైవేద్యముగా ఉత్పేక్షించిరి. రాలికి చుట్టుకొనియున్న ఆ పసుపు సచ్చని నీటిపాము, తన డిహాపథమున కనపడగనే, అనేక సాహితీ వశంతోత్సవములు, కవినన్మానములు, గండపెండేరిములు, రైతుసన్మానములు పసిడి కడియములు గిజ్జున తనమేధతో తిరిగియుండును.

ఫలితమే క్రింది పద్యము.

వరజాఁ బది రౌంపిఁ దొక్కం
జరణంబులఁ జాట్టి పసిడి చాయ కడఁపులం
బొరి నీరు కట్టులమరెను
బిరుదులు హోలికులు దున్న బెట్టె రయిగన్

విత్తనములు

వ్యవసాయమున విత్తుట ఒక ముఖ్య కార్యక్రమము. మంచి పంటకు మంచి విత్తనము అవసరము. ఎంతటి పేద రైతయినను, పంట నూర్చిడికాగానే, మంచి గింజలను వేరుచేసి, ఎండబెట్టి వానిని బావలలో భద్రముగా దాచి యుంచును. ఈ విషయమును, గ్రీష్మ కాలమున చలి పందిరిలోనికి ప్రసాద పాత్రలు, కడవలలో నీరు తెచ్చు ఘట్టమున, ఉత్తేజ రూపమున, అతి మనోజ్ఞముగా, క్రింది పద్యమున, తెలిపియున్నారు.

సుడిరాధిచ్చలవన్ సరోజములు చతుః ప్రక్రియన్నాచు క్షౌ
ముది దంభులను చక్రపేన పలరంబు ల్పన్నులున్నవృక్ష
నడరంజేసి నిదామ భీతి నలిలం బాగామి బీజార్థమై
కడవంబెట్టిన వారి దేవతలు నా గాంతాళి యెప్పున్ ప్రవన్.

వరి ధాన్యమున నున్న బహువిధములు మరి ఏపంటయందును లేవు. విలుబుత్తూరు నర్జించు సమయమున, రాయలవారు ఒక చుత్కారమును ప్రదర్శించుచు, వరి ధాన్యమునగల వేర్వేరు పంగ డములను, ఈ క్రింద పద్యమున తెలియున్నారు.

సారిదిం బేర్చిన తీగ మల్లియలు ఖర్జూరంబులన్ పుష్పమం
జయన్ మామిడి గుత్తులున్ కుసుమముల్ సంపంగెలున్ పచ్చగ
మైరులున్ బాళలు గల్గి రాజనపు గాంతిం దారుముల్పాసి చే
లరు దారన్ నగు పూవుదోటల బలాకానీ కదంబంబునన్

రాయలవారికి, వరి ధాన్యమున ఇన్నిరకములు తెలియుననిన, వారికి వ్యవసాయమున ఎంత అభిజ్ఞత కలదో సుస్పష్టమగును.

నీటిపారుదల

వ్యవసాయ కార్యక్రమమును, నీటిపారుదల ఒకముఖ్యంశము. రాయలవారు ఎన్నోయో నీటి వనరుల పథకములను పజా సంక్షేమము నకై తయారుజేసి దేశముకు సుభిక్షము గావించినారు. ఈనాటికీ రాయలసీమయందు ఎన్నో చెరువులు “రాయల చెరువు” అను పేరుతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి.

పైర్లకు నీరు పారించుట రెండు రకములుగా నుండును. కొల్లపు భూములకు, చెరువు నీరుగాని నది జలములగాని, నీటి

వాలునుబట్టి పారించురు మిట్టనున్న పాములకు, కపిలే ద్వారాగాని, ఏతము ద్వారా పారించురు.

పల్లపు పాములకు నీరు పారించుట, ఈ క్రింది పద్యమున తెలియనగును.

తల నక్షచ్చుట గుచ్చి బాతువులు కేదారంపు గుల్కాంతర
స్థలి ని దింపగ జూచి యారెకు బుష్పస్పృత వయాత ద్విజా
వలి పిండికృత కాటికల్ సవి దదావాసంబు జేర్చంగరే
పుల దిగ్గన్ వెనబారువానిగని నవ్వున్ శాలి గోష్ఠ్యముల

ఈ పద్యము రాయలవారి కవిరా శిల్ప కీర్తిమునకు కలికితురాయి నంటిది. స్వభావసిద్ధమైన ఒక సంఘటనను తీసికొని, ఒక స్వభావ శక్తికి, ఒక భాంతిమంతమునకు రమణీయమయిన అత్యభూతమయిన అలంకార జగత్తును నిర్మించిరి. ఈ పద్యముం జూడ, రాయలవారు ఏదో ఒకనాడు, తానును కేదారంపు కుల్కాంతర సరిలంబుల ఉష్ణస్పృశితుడై ఉదయ భాస్కర ప్రభాకోచిస్ఫులలో పులకరించియుండురు. పై పద్యమున తెల్సిన సన్నివేశముచు తన కన్నులార గాంచి, డెందమున అమందా నందంబు పొందియుండురు. లేదా తాను నిర్మించిన చెరువులనుండి నీటి పారుదల ఎట్లు జరుగుచున్నది. చూచుటకుగాని లేదా, కర్షకులకు, గిట్టి, వినిమయమున వచ్చు కలహముల తీర్పుటకుగాని స్థల పరిశీలన జేసియుండురు. కారణమేదైన గావచ్చు. తాను స్వయముగా చూసి యుండినగాని ఇటువంటి అతిసూక్ష్మములగు వివరములు తెల్పుట కష్టము.

మిట్ట పాములకు నీరు పారించు పద్ధతినికూడ, రాయల వారు స్వయముగా జూచియుండురు. కపిలేగాని ఏతముగాని, తెల్లవారు జాముననే పారంభించురు. ఏతము ప్రొక్కువారుగాని, కపిలే తోలు వారు గాని చక్కని జానపద గేయములను కర్లరసాయనముగా పాడు చుండురు. ముఖ్యముగా వారి పాటలయందు దీర్ఘలాపన వినబడు చుండును ఒక్కొక్క స్వరమునందు కాచి పాడుట మరొక విశేషము.

తెల్లవారుజానున, విండకాలములలో పై విధముగా నీరు పారించుచుండగా, మడమ కాలువల మధ్య ఉన్న ప్రదేశమున పాటల పుష్పరాజులు సురభిలించుచుండగా భూమి బాగుగా తడిసినందున, మనోహరమైన శిథిలవామువులు సోఘమండ, ఏతము ప్రొక్కువారి

పాటలు, నానికి అనుగుణమైన వాద్యనిశేషమా యని తోచుచున్న కుంభోభనోద్భూతాంబు ధ్వని, వినుటకు ఎంతో హాయిగానుండును. దీనిని రాయలవారు అనుభవించి ఈ క్రింది పృథ్వీమైన పద్యమును వ్రాసినారు.

ప్రాతర్దేవళ నట్టివెట్ట గిన్నె పాటిల్లె సాగుభోంభరో
ద్భూతాంబు ధ్వని వాద్యమై మరుదధః పుంజీవతాటల
వ్రాతామేదిత సిక్త భూసురభిశాహుంబు కుల్యాబహు
ప్రాత స్సంధుల నంధు యంత్రనత్ప్రేక్ష్య తగేయోఘముల్

పండినవరిపంట

వరిపంట బాగుగా పండినయెడల, గింజ గట్టివారి యుండును. గింజ కొన భాగమున నన్నని కంటక ప్రాయమైనది ఒక విశేష ముండును. ఈ వాస్తవిక లోకిక సంసుటనను, ఒక అపూర్వ ఆలోచిక రమణీయ దైన కారణముతో ఉత్పేక్ష మధువుతో రంగరించి, మధురమైన ఈ క్రింది పద్య లేహ్యమును పారక భోక్తలకు అందించి శిర్ధకమైన సాహితీ సమారాధన జేసినారు రాయలవారు.

నీరజేక్షణు డన్వేళ నిదదెలిసి
యడుగు తనమీద మోపెనో యవని రమణి
కంటకితగాతి యయ్యె నాఁ గా విపాక
పరుష కంటక శాలి మంజరులు వొలిచె

వరిపంటను కోయు పద్ధతి

వరిపంట పండునంతవరకు నీరు సమృద్ధిగా నుండవలెను. కాని పైరుకోయుటకు వారము మునుపు నీటి సౌకము ఆపవలెను. దీనికి రెండు కారణములు కలవు. ఒకటి గింజలో తేమతగ్గి, గట్టి పడును రెండు, పొలమున బురద ఉండదుగాన పైరుకోయుట సులభము.

బాగుగా పండిన వరిపైరు, గాలివాటునుబట్టి, ఒక ప్రక్కకు వంగును. వెన్ను భారమున నిటారుగా నుండజాలదు.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పై నిషయములను క్రింది పద్యమున చాల రసవంతముగా తెల్పియున్నారు.

బలసిన హల్లకప్పటలపై తరు జంజరు ముందు రాయగఁ.
గలమములుండుఁ బందియె అంగంబడి నీరెడలింపఁ దృష్ణలో,
దలకొని వంగిమున్జలము త్రావెడు కిందటి వేళ్ళమీదటన్
నిలిపి మరందమాను కరణిన్ నికటోపవనానిలాహతిన్.

ఏంతటి మాక్షణిక కణిఃస ! ఏంతటి నదురానుభూతి !
ఏంతటి మహత్తర పృథ్వీస్పందనము ! ఏంతటి మంజుల భావ
నిర్గమనము !

గడ్డివాములు

గాలికి విగిరిపోట్లు ఎత్తైన వాములు వేయుట ఒక కర్షక శిల్ప విశేషము. గ్రామమునగల ఎత్తైన వాములను క్రింద పద్యమున చాల రమణీయముగా, చమత్కారయుతముగా ఉత్పేక్షించినారు, రాయలవారు.

నింగి యత్తరిఁదామహా నీలమైన
గరిమ కుందగ బహు తృణ గాహియ్యె
ననగః బరిణత కలమాది యవరాశి
తతులు గిరులన నభంకషతః జెలంగె

రాయల వారికి ఉల్లము పొంగినపుడెల్ల, ఉత్పేక్షలంకారము ఉరకలు వేయునట్లున్నది. వారి కవితా వల్లికయందు అడుగడుగురా ఉత్పేక్ష సుమములు విరియబూచి, రంగుల వైభవముతో. గంధపు ప్రాభవముతో కావ్య నందనమునకు ఒక క్రొత్తయందమును కూర్చు చుండును.

సజ్జ ఇత్యాది దాన్యముల నూర్పిడి

సజ్జలు సాధారణముగా పునర్వసు కార్తియందు చల్లబడును. అవి భాద్రపదమున పంటకు వచ్చును. మంచి వానరోజులు. “కళ్లము” ఏర్పాటుచేయుట ఒక సమన్య. అందుకని సజ్జ కంకులు ఒక కుప్పగా వేసి వాన తగులకుండనట్లుగ చేయుదురు. పొలములలో చిన్నచిన్న పాకలు వేసుకొని కావలి యుండురు. పన్న రైతులకు నిత్యావసరములకు, పైరు ఒబ్బిడి చేసినగాని కుదరదు. అందుచే నిండు కళ్లములలో, ఎడ్లచే కంకులను త్రొక్కించి నూర్పిడి చేయు

వరకు, కొలది కొలదిగా కంఠును తీసి చేతులతో పిసికే, గింజలను వేరుచేసి నిత్యసరిముల దీర్చుకొందురు.

గామ జీవితము కర్షక జీవితము భాగుగా తెలిసినగాని, పై సంఘటనలు తెలియ రాదు. రాయలవారు, వితద్వనరములను క్రింది పద్యమున అతి మనోజ్ఞముగా వర్ణించియున్నారు.

వసరల్ వెల్పడి వానకై గుడిసె మోదన్ రాక తానాని యే
పరగా నిల్చిన ఇమ్ముగూడఁ బొలమంబో మోచుచుంబట్టి పె
న్మునురున్నగెడఁ కాపు గుబ్బెతల పెనుబ్బల్ పునావల్ వెలిం
బిసికిళ్లుం బిసికిళ్లు హొకుల కచ్చించేన్నభయంబునన్

పై వర్ణన జూచి శ్లాఘా శిరఃకంఠము జేయని రసికు డుండడు.

ఆ ముసురు రేలలో శీతల సమీర కిశోరములు సోకుచుండ,
నారీ సరీరంభమున నాక సౌఖ్యము నందుకొనవలసిన కర్షకులు,
పాపము పాకలో, పడతుల పొందులేక్క పడరాని ఇడుముల
పడుచున్నారు. ఉదయమున గుబ్బెతలు, అంబలి తీసుకొనిరాగా,
నమ్రావ స్మారములకు లోనయిన హొకులకు పాణములు లేచివచ్చినవి.
కంఠులు పిసుకుట మాన్ప కాంతాకుచ మర్దనము గావించిరి

రాయలవాడు పై పద్యమున తమ న్యవస్థాయాభిజ్ఞతతో
రసికతా భావమును ప్రేమించి ఒక రస చగత్తును నిర్మించిరారు!
హొకుని రసరాజ్య ఏమాట్టాగా జేసినారు.

పైన ఉదాహరించిన వర్ణనలన్నిటిని జూడ రాయలవారికి
వ్యవసాయమున నున్న లోతుపాతులన్నియు కరితలా మలకములుగా
నున్నట్లు తెలియును.

రాయలవారు, తన కావ్యరంగమున హొకులకు ఉచితసౌత
నొసంగినారు. వారి కవితా కన్యగించిన నృత్యములో, కమరీయ
కార్షిక వినూత్నము దలు కూడ కాననగును.

రాయలవారు తన కావ్యగానమునకు, కార్షిక శిల్ప విశేషములను
ఉప శుతులుగా మలచుకొనారు.

మొత్తముమీద కర్షక క్రియావిశేషములను, తన పలుకు
దివ్యేతో లోకమునకు ఎత్తిగొనినారు.

రాయలవారి సాహితీ కేదారమున కర్షక జీవిత కలమము పండి
ఒరుగం బడినది.

కలగూరగంప

దుర్యోధనుడురగకేతనఁడా ?

పై శీర్షికగణ వ్యాసమొక్కటి 1975 ఆగస్టు నెల 'భారతి'లో పరిచయమైనది.

వ్యాసమును పంపిన నాటినుండి ప్రకటన మగునటులు దాని విషయమై వ్యాసభారతమును పరిశీలించ దొడగిరి. ఎందుకనగా ప్రతిపక్షమైన నా వ్యాసముతో నీ క్రింది వాక్యములు సన్ను పరిశీలనోన్ముఖుని గావింపింపి.

“పై సుదాహరించిన కన్నడ కావ్యములందు కనబడు భీముని సింహధ్వజమునుబట్టి, నాగధ్వజవిషయమందూహ చేయుట కవకాశమున్నది.”

“భీమ దుర్యోధనుల వైరము ప్రసిద్ధమైనదిగాదా!..... సింహనాగధ్వజముల నారి వైరమును తెలిపగలవని యూహించునట్లు నాగధ్వజమునకు ఏనుగుల అరముచే చెప్పవలసియుండును. అట్లు చెప్పవలసిన దాచిత్యమును పాటించినట్లు గను.”

“నాని యొక సందేహము కలుగకపోదు భీముని సింహధ్వజ వృత్తాంతము కన్నడ కవులు మాత్రము తెలిసి యున్నారు. వారెటు రచించుట కేది యాచారమో తెలయుటలేదు. వ్యాసభారతమునందు భీముడు కేసరి కేతనుడనగా చెప్పబడినట్లు లేదు.....”

వ్యాసభారత పరిశీలనము ఫలదాయకమైనది.

ఈ క్రింది శ్లోకములు నా దృష్టి కి పోయినవి, 1
పూర్వాయత విన్నపేన క్షురేణ నిశితేనచ |
గృణమేతేన నిర్దేవ భీమసేనస్య పత్నిగా 32

జాంబూ నదమయః లేతుః కేసరి వరసత్త్వమ్ |
పపాత బీమసేనస్య భీష్మేణ మధితోరధాత్ |
[భీష్మపర్యంతరత్త భీష్మవధి పర్యణి వస్తచత్వారింశో
ద్యాయః] 33

తా (మొగ్గు) గోరక్ పూర్ వారు ప్రకటించిన వ్యాసభారతము నందీ 33వ శ్లోకముందూ పూర్వార్థ శ్లోకము యీ రీతిగా గలదు.

‘జాంబూనదమయః శ్రీమాన్ కేసరి స నరోత్తమ ఉత్తర ప్రతిరో శ్రీమాన్ అని కలదు కేతుః అనునది అధ్యాపార మనిపించుచున్నది. కాగా అర్థభేద మేమాతములేదు.

దీనివలన వ్యాసులవారు భీముని సింహధ్వజునిగా చెప్పి యున్నారు.

ఈ శ్లోకమునకే తిక్కన్నగారి యనువాద మీ రీతిగా గలదు చూడుడు:-

గీ॥ సింహవాడంబుతో భీమసేనుడవృ
డనుజు జనయుని చేకొని యురిజలంబు
దరల దాకిన సతల యుత్తాల సింహ
కేతనము గూర్చె సురనదీ సూతి యతిగీ॥

భీష్మ. ప. ప్రథమాశ్వాసము. 276

మూలభారతమునందు, తిక్కన భారతమునందు భీముడు కేసరికేరసుడనగా వర్ణించబడియున్నారు. మూలభారతము ననుసరించి కన్నడకవులు పంపడు, రన్నడు, భీముని సింహకేతనునిగా చెప్పియున్నారు.

దీనివలన నింతవఱకు సూహించినట్లుగా దుర్యోధనుడు గజధ్వజుడనగానే చెప్పబడవలసి యున్నది. ఇది కేసరి మూహయునుట కంటె యదార్థమైనదనియే నిర్ణయింపవచ్చును.

భీముని కేతనము సింహకేతనమని వ్యాసుడు చెప్పవలసిన దుర్యోధనుని కేతనము గజధ్వజమని నిర్ణయించుట సమంజసముగా దోచుచున్నది.

దాక్షిణాత్యుల సర్వార్థముగకంటె, దాత్రరాహుల గణార్థమే నమరణమైనదని తెలుచున్నది.

పండితులీ విషయమును గూర్చి వర్ణింతురు గాక.

—శ్రీ ఏదూరు సీతారామశర్మ

సు ర భి

“అరి సోత్కృత సురభి పరాధి సురభి, సుగుణసరీ ప్రకాం డైక సురభి”-అని కీర్తించిన సురభివంశము తెలుగుదేశమున

సూర్యవంశముకును ఇక్ష్వాకు-కకుత్స్థ రఘువంశములని పేరందినటుల రేచర్ల-పిల్లలమఱి-దేవరకొండ-రాచకొండ-జటప్రోలు-వెలుగోడు బొబ్బిలి-వేంకటగిరి పిర్రాపురము మున్నగు పెక్కు వంశములకు కుదుర్చె జమీందారీ కుటుంబములకు నైలవై, తెలంగాణమున గల పెక్కు వెలమదొరల కుటుంబముల కొలవాలమై ఇటుల శాఖోపశాఖలై విస్తరిలి నది. గద్యాల ప్రభువులు గూడ సురభివారనే చెప్పుదురు. వెలుగోటివారి వంశచరిత్ర, రావు వంశీయ చరిత్ర జటప్రోలు మరియు గద్యాల సంస్థానముల చరిత్రలు వ్రాసిన పరిశోధకులవి సురభి వంశములేయని యంగీకరించిరి గాని ఆ సురభి యెచటనున్నదో పరిశీలించినట్లులేదు.

కొండరి సురభిని “గోదలు”నకు సంస్కృతీకరణమని భావించిరి గాని నేడు వాగకంఠములు తాలూకాయందలి కారువంగ తాళ్ళపలి గ్రామముల నడుమ సురభి, అచంపేట తాలూకాలో బలు మూరు మరియు నేటి గోదలు గ్రామముల నడుమ గుద్దటి మిట్ల, పేర ప్రాచీనమైన గోదలు జాడలున్నవి.

స్థానికులు జెప్పు కథనమునుబట్టి సురభి యీ ప్రాంతమున మిక్కిలి గొప్పనట ణము. దాని వెళ్ళాల్గము సుమారు మైలునర అది దుందుబీ కారువంగ-నల్లవాగు-నదుల సంగమ స్థానమున కిండుక పైన నుండెను. సురభి వెళ్ళవముగానున్న కాలమున దుందుబీ తీరమందలి రామగిరి గొప్ప జైనక్షేత్రము. దానిని భీమ చోడుని సోదరుడగు గోకర్ణుడు తఱుచు దర్శించుచుండినట్లు ప్రజా కథనము. దాని కీవలివైపున నేడు కారువంగ గ్రామము వెలువలగల శివాలయమున సూర్యనకు ప్రత్యేకాలయ ముండెను. అందెటని రాతితో మలచబడిన సూర్యగిహ ముండెను. జనులు సూర్యగిహా పుణ్య కాలమున నల్లవాగునందు స్నానమాడి అచటి సూర్యదేవు నభిషేకించుచుండిరి. నేడ మూర్తి భిన్నమై నిలిచినది.

సురభి నానాడు వెలమలు పాలించుచుండిరి పరిపాలనయందు వారిదొక విశిష్టమైన వధృతి. వారు తమ రాజధానులను రీరిగానే గాక సకల సాకర్వోపేతముగా రూపొందించు కొనుటకై సమాజమున గల వివిధ వృత్తుల వారిని రానించుకొని వారికి మడులు మాన్యములిచ్చి పోషించుచుండిరి. అందువలన నాటి సురభియందు లేని పని వారుగాని, నివసించని జాతులుగాని లేరు. అచటి కమ్మరులు, వండ్రంగులు, కంచరులు, సాన్నారులు, వడ్డుశాలీలు, మేదరులు, కుమ్మరులు ప్రతివారు తమ తమ వృత్తులయందు నిపుణులై యుండిరి

వారేగాక అంతఃపుర పరిచారికా గణమునగల వంటలవారు మాలాకారులు గాంధీకులు గూడా సేర్వరులై యుండిరి. ఎవ్వరియందును తీసికేయదగినవారు లేనే లేకుండిరి. ఆ కాలమున వివాహముకు గావలసిన వస్తు వాహనములు సంభారాదులు ఒకేచోట దొరికెడివి గావు. గేమ్మలు వానిని వివిధ ప్రదేశములనుండి నవ కూర్చుకొనవలసి యుండెను సామాన్యుల వివాహములందే యిటులుండ నిక రాచవారి వివాహములను గుఱించి యడుగవలసి యుండదుగదా ! కాని వివాహములు తలపెట్టుకొనిన రాచవారికి సురభి సార్వక నామము గలదై వలసిన వస్తువులన్ని వలసిన మేరకు పాలిమేర దాటకుండా దొరకుచుండెను. ఇది ఆనాటి సురభికి స్థానికులిచ్చిన సరిఫీకెట్టు.

ఇట్టి సంవద్యరితమైన వటు ణ మే కారణమున రూపకెనో కచ్చితముగా దెలియదు ఈ ప్రాంతమువారు కాకతి రు దదేవుని వర్తమాన పురదండ యా తానందరత్నమున భీమచోడున కా శయమిచ్చి రుద్రుని యాగ్రహమునకు గురియయ్యెనని చెప్పుదురు. ఈ దండ యాత యెప్పుడు జరిగెనో నిర్ణయించుట కాధారములులేవు గాని దానిని పేర్కొను హనుమకొండ శాసనము కి. శ. 1162 నాటిది. ఈ వటు ణము కాకతి రు ద్రుదేవినాటి కున్నట్లు సామహేశ్వర మందలి కరణం రామయ్యగారి శాసనమువలన దెలియును అది కి.శ. 1280 నాటిది. అందిది నాయంకరమైనట్లు, దీనిని భండారు మహాదేవుడు పాలించుచున్నట్లు తెలియును.

చంద్రికా పరిణయ కర్తయగు సురభి మాధవదాయలు తమ వంశమునకు

“అర్ధిసాత్కృత సురభి పరాధి సురభి-సుగుణవర్ధి పకాం డైక సురభి-కీర్తిజిత సురభి శౌర్యసురభి నా సింగవృషతి-పరగ దద్యంశమును గాంచె సురభి సంజ ”

ఆనిరసార కుధాకరకర్తయగు సింగభూపాలు మూలముగా జెప్పెను అతనికి మూలపురుషుడు అసీతి వరుల సింగమనాయడు, అతడు భేతాళ నాయకుని కైదవతరమువాడు కనుక నీ వంశీయులు జేతిరెడి కాలమువరకా సురభిని విడిచి రేచర్లకు వెళ్లి యచటనుండి మరల వస్తాన మారంభించిరేమో యని తలపవలసి యున్నది.

సురభి నాశోన్ముఖమైన పిమ్మట నచటి ప్రజలు నేటి కారువంగ-పులిజాల, నడిగడ్డ, తాళ్ళవల్లి-రిఘుతిపేటయను గ్రామ

ములను స్థాపించుకొనిరి. నీనియందు రఘువతిపేట సురభికరణమగు రఘువతిచేత వెలసెనని చెప్పుదురు అది దాదాపు రజాకారుద్యమము వరకు ఆ ప్రాంతమున వనివారలకేమి, సరకులకేమి సురభిపేరు నిలిపియే యుండెను. అచట కమ్మరి కుమ్మరి మేదరి మున్నగు పనివారందరు తమ వృత్తులందు సాటిలేని వారైయుండిరి. లగ్న నిశ్చయము జేసికొని బండిగిటు కొని వెళ్ళిన పెండ్లికి కావలసిన సమస్తమైన సామగ్రి మేదరి పెట్టెలతో సహా దొరుకుచుండెను. కాని నేడది రవాణా సౌకర్యమునకు దూరమై చెన్ను దరిగినది.

అయినను ఇప్పటి కీప్రాంతమున రఘువతిపేట నేతవనివారు బాగుగా పేరందియున్నారు. అటులే పులిజాలయందలి కుమ్మరులు ప్రత్యేక నైపుణ్యము గలవారు.

శ్రీ. శ. 1966 నందు నాగవూరు నివాసియు నాగము ప్రతాపరెడ్డి కంట్రాక్టరుగారు, పులిజాల కారువంగల నడుమ నొక కుంట వేయించుచుండగా అప్పుడచట నొక పెద్ద చెఱువు తూమురాయి బయటపడెను. వారు దానిని పగులగొట్టి కుంట కువయోగించిరి. బహుశా అచట బయటపడిన చెఱువు కరణము రామయశాసనమన పేర్కొనబడిన చెఱువు గవచ్చును. అంతేగాక ఆ నందర్భము నందలి త్రవ్వకమున పెక్కు విధములైన పెంకులు బొమ్మల ముక్కలు బయట పడెనట! వానిలో సురక్షితముగానున్న యొక మట్టిబొమ్మను మేము జూచితిమి. దాని పనితనము కొండాపురము బొమ్మల కేషియు తీసిపోదు.

ప్రస్తుతము సురభియని ప్రజలు చెప్పకొనుచోట అచటచట యిటుకలు చిన్న చిన్న దిబ్బలు గనిపించును. కనుక పురాతత్వ శాఖ వారిది యెప్పటికైనను త్రవ్వ పరిశోధింప వలసిన ప్రదేశము.

— శ్రీ కిశోర్ బాబు, శ్రీ అశోక్ బాబు.

‘డబ్బు - దస్కం’

మయిదానిలో ‘దస్కం’ విలాపిర్పడినదీ చర్చిస్తూ యం. హెచ్. వి సుబ్బారావుగారు-దస్కం దశకంవల్ల వచ్చిందని, అది అప్పును సూచిస్తుందనీ, కమేణ అది ‘అప్పు’ అనే అర్థాన్ని కోటపోయి ‘డబ్బు’ అనే అర్థంలో రూఠమై స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి లేకుండా ‘డబ్బు’ అనే మాటవక్తన జంట పదంగా స్థిరపడి ఉండవచ్చునని కడచిన (ఆగస్టు 1975) ‘భారతి’ లో తెలిపి ఉన్నారు.

ఇలాంటి జంట పదాలలో రెండవ పదం ఊతపదంగా జనుల వాడుకనుబట్టి ఏర్పడినదే గానీ, ఏదో అర్థవంతంగా ఉన్నట్లు అనుకోలేము. ‘రావణ డు-గీణాడు, కంభకర్ణుడు-గింభకర్ణుడు’ అనే చోట్ల నిందార్థంలో ‘గి-గీ’ లు వచ్చినట్లు చిన్నయసూరిగారు బాలవ్యాకరణంలో స్పష్టీకరించారు. కాని నిందలేనిచోట్ల-అంటే ‘బియ్యం గియ్యం, జలుబు-గిలుబు’ మున్నగు స్థలాల్లో నింద కావరాదు. ‘గిలుబు’ కు ఉన్న అర్థాలు ఎక్కడ కుదరవు కూడా.

ఇలాగే ‘మాటా-మంతి’ అనే చోట ‘మంతి’కి అర్థం వెతకడంవల్ల ప్రయోజనం వుండదు. ‘చీకు-చింత’ అనే జంట పదంలో అంధత్వాన్ని తెలిపే ‘చీకు’ ప్రస్తుతానికి సరిపడదు. ఇలాంటి జంట పదాలు నమ వాడుకలో తెక్కలేన్నవి కానకస్తాయి చాలా పదాలు నిఘంటువులలో కూడా దొరకవు. దొరికినా వాటికి ఇచ్చే అర్థం ప్రస్తుతానికి అతకదు.

దీనివల్ల మనం గ్రహించవలసిన గేమంటే-ఇట్టి జంట పదాలలోని ఊత పదాలు కొన్ని చోట్ల ముందువెనుకలు అవుతూ ఉంటాయి. అని వాడుకవల్ల ఏర్పడినవోని ఏదో అర్థయుక్తంగా ఏర్పడినట్లు తోచదు. వాటికి అర్థం నిర్ణయించే ప్రయత్నంవల్ల ఎక్కువ ప్రయోజనం ఉండదేమో అని తోస్తూ ఉన్నది.

— “అంగీకరణ”

తెలుగునవలపై చైనా దాడి ప్రభావం ‘బంగారు నడచిన బాట’

సెప్టెంబరు నెల భారతిలో “గంధ విమర్శలు” శీర్షికక్రింద ‘తెలుగు నవలా సాహిత్యము’ అన్న గంధాన్ని విమర్శిస్తూ శ్రీ రామ మోహన్ గారు ఒకచోట యిలా అన్నారు. “... 1962 లో జరిగిన ఇండియాపై చైనాదాడి. 1965లో పాకిస్తాన్ ఇండియాపై యుద్ధం, 1971 లో బంగ్లాదేశ్ పై పాకిస్తాన్ పోరాటం మున్నగునవి తెలుగు నవలలపై ప్రభావాన్ని చూపలేదు. ఆయా పరిస్థితులకు కవులు ఉద్రేక పూరితులై కవితలు సృష్టించారు.”

1965, 1971 నాటి విషయాలు ఏమోగానీ, 1962 లోని ఇండియాపై చైనాదాడి ఇతివృత్తంగా, ఆనాటి రాజకీయ వాతావరణాన్ని యథాతథంగా చిత్రిస్తూ, నవలాప్రక్రియ మొక్క

బోకుండా, సాహిత్య గౌరవం దెబ్బతినకుండా, ఎంతో పట్నా పాఠ వాలతో వాయబడిన ఒక నవల ప్రముఖ సాహిత్య పరిశీలకులైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి ఎందుకు రాకపోయిందో చింతగావుంది. శ్రీ బిరుకొలను సదానంద వాసివ ఆ నవల “బంగారు నడచిన బాట” అనే పేరుతో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వార పత్రికలో 1964 లో భారావాహికంగా ప్రచురింపబడింది అటు తరువాత పుస్తకరూపంలో వెలువడి. తెలుగులో ఉత్తమ గ్రంథంగా కేంద్ర ప్రభుత్వం వారి వేయిరూపాయల బహుమతిని పొందింది కూడా. బాలాకోసం వాయబడిన ఉత్తమ పుస్తకాలకు నిర్దేశించిన ఈ బహుమతి ఒక సాహిత్య గంధానికి రావడం అరుదైన విషయం. బహుమతి పొందినంత మాత్రాన ఒక పుస్తకము ఉత్తమమైనదిగా వుంటుందనికాదు నా ఉద్దేశం

చైనా దురాక్రమణ తెలుగు నవలలపై సత్యాన్ని చూపలేదనడం సబబుగాదు. చైనా దాడిని అణగారినాగా చేపికిని మరియితర నవల లేవనా వెలువడి యుండకపోవచ్చుకాక, అలా వెలువడిన ఒకే ఒక నవల మాత్రం (సిల్ల నవల అయితే సత్యమే?) పెద్దల నవల అనుకొన్నా దాని నైశిష్ట్యానికి లోపంరాదు.) ‘బంగారు నడచిన బాట’ అపుడుంది దీనిపైన వున్నది పూర్తిగా చైనా దురాక్రమణ పభావమే మన వైదేశిక విధానం, అహంసాకీర్తాంతం శాంతి కాముకత్వం, పంచశీల, చైనా దురాక్రమణ, పాకిస్తాన్ కుటలత్వం, టిబెట్ దైన్యస్థితి సూటిగా కాకుండా చాటుగా, పాతలుగా సాణం పోసుకున్న ఈ నవల పన్న కథాకలితార్థ యుక్తితో, సునిశిత న్యంగ్య నైజనంతో, నీతి సబోధాత్మకమై, సరళ సుందర శిల్పాన్ని సంతరించు కొన్నది. ఆరోజుల్లో చైనాను నిరసిస్తూ, భారత్ ను సమర్థిస్తూ వెలువడిన కొన్ని యితర రచనలకంటే కేవల ప్రచారాత్మకమైనదిగాకాక, ఈనవల అలంకార సామ్యమైన సాహిత్య గ్రంథంగా మాత్రమే దర్శనమిచ్చింది పరిమాణంలో చిన్నదే అయినా సర్వదేశాలకు, సర్వ భాషలకు, సర్వకాలాలకు ఆదరణార్హమైనది, తెలుగు జాతి గర్వించదగినది అయిన ఈ నవలకు సరియైన గుర్తింపు రాకపోవడం తెలుగు సాహిత్యపు దురదృష్టం. టిబెట్ దురదృష్టాలు ఆంధ్ర భాంతిక క్రొత్త మేళాపు ఇటువంటి నవల సద్వి

మర్శకలైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి రాకపోవడం శోచనీయమే!

— శ్రీ బి. శ్రీనివాసులు రెడ్డి.

బాలవ్యాకరణము - త్రిలింగలక్షణశేషము

1975 ఏప్రిల్ ‘భారతి’లో శ్రీ గగన్ గురు వసాదావుగారు “బాలవ్యాకరణము - త్రిలింగలక్షణశేషము” అను శీర్షికతో నాక వ్యాసమునూ, బకటించిరి శ్రీ పాతకోట గాధాకృష్ణమూర్తి గారు జూన్ సంచిక ‘కలగూరగంప’ శీర్షికలో శ్రీ వసాదావుగారి వ్యాసమును విమర్శించుటయు, దానికి వారు సెప్టెంబరు సంచికలో సమాధానము నొసగుటయు జరిగినది

శ్రీ వసాదావుగారు తమ వ్యాసోద్దేశమును నిట్లు పేర్కొనిరి. “సూరికి దెలిసిన సటికొన్ని లక్షణములను త్రిలింగలక్షణ శేషమున నున్నది సూరి రచించిన విఘంటువు నందలి కొన్ని వివరణ వాక్యములను ... సూక్ష్మముగ బరిశీలించినచో సీతారామాచార్యులుగారు గురువులకెల్లా ఋణపడిరో స్పటికప్రస్థము ఆ సత్యములను నెలియ జేయుటయే నా నెకల్యము ... సీతారామాచార్యుల వారి సూత్రములు (జూర ఆ లక్షణములు చిన్నది సూరికి తెలియునని ఋజువుచేయుదును” ఈ పరిశీలనాసారముగ వారు ఏడు స్తలములను సాక్ష్యముగ జూపిరి తరువాత ‘అనేక కర్తృక క్రియకు నమీస కర్త లింగవచనంబు గును’ అను నాచార్యుల వారి సూత్రమును గ్రహించి ‘ఆచార్యులుగారు చెప్పిన లక్షణము నిస్సరిధి గాదనియు, దానిలో మార్పులు సంయుక్తము దోచుచున్నది’ అని వ్యాసమును ముగిసిరి. దీనినిబరికింప శ్రీ వసాదావుగారి వ్యాసోద్దేశము తాము పేర్కొన్నదేగాక, ఆచార్యులవారి దోషముల నిరూపించుటయును గూడ నని తోచుచున్నది

చిన్నియసూరికిదెలియని లక్షణములను నేను చెప్పఁచుంటినని త్రిలింగ లక్షణ శేషమున నాచార్యులవారెప్పుడు చెప్పలేదు సూరి బాలవ్యాకరణమున దెచ్చిక విడిచిన లక్షణములను వారు చెప్పిరి. “త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను పేరిట బరోగంల యోజ్యము విడియోదా! అచార్యులవారు చెప్పిన లక్షణములు సూరిగారికి దెలియ వని యైన వారెవరు? అట్లెవ్వరైన సూహించరా! ఐనను విషయమును విశ. పంచట్రయే వసాదావుగారి లక్ష్యమని యూహించిన మఱి వ్యాసోత్తమున ఆచార్యులవారి దోషమునుజూపుట యెందులకు?

ఇది యంతయు నిగికింప వ్యాకర్త యాశయాము ఆచార్యులవారిని దుశ్చరబట్టుటయే యన్వయము గుచున్నది ఈ యభిప్రాయము వారి వ్యాసమందంతటను జీభూతవ్యంగ్యము గుచున్నది.

మఱియు శ్రీ పసాదరావుగారు మాపిన సాక్ష్యములలో నొకటిరెండు సవరణలు నాకుదోచుచున్నవి.

1. సూగారు 'శకటరేఫము తత్సమతద్వన ములందులేదు' అని బాల వ్యాకరణమున వాసియు నిఘంటు రచనా కాలమునాటికి తద్వనములందును నలఘురేఫము కనబడుచున్నదని యంగీకరించెనని వ్యాకర్త పేర్కొనిరి. అహోబల పండితులు తద్వనములందు శకట రేఫము గలదని వక్కాణించియుండెనుగదా! బాలవ్యాకరణమున సూరి గారు వానినేలకాదనిరి? మరల నిఘంటుకాలమునాటికి తమ యభిప్రాయమునేల మార్చుకొనిరి? ఇది కమత్వము నొప్పుని విషయముగా నున్నదే! ఈ విషయమును శ్రీ పసాదరావుగారు రాలొచింపరైరి "వ్యాకరణ తత్త్వము నాకలించుకొన్న సూరి రచనా వ్యాసంగమున చరమ స్పష్ట బాలవ్యాకరణము" అనిన ప్రసాదరావుగారి వాక్యమునకు స్వవచో వ్యాఖ్యాతము కలుగునేమో!

2. పేట విషయము : పేట శబ్దము వైకృతమని ప్రాథ వ్యాకర్త పేట శబ్దము దేశ్యమని సూరిగారు ఈ విషయమున నిరీ పురికిని నెట్టి యభిప్రాయ భేదమును లేదు. "బహుజనపల్లి వారి సబిందుక నిర్బిందుక భేదము నేల గుర్తింపవో తెలియదయ్యె" అని వ్యాకర్త పేర్కొనుట శోచనీయము. సబిందుక నిర్బిందుక భేద మును గుర్తించుటచేతనే ఆచార్యులవారు (సబిందుక) పేట శబ్దము వైకృతమని పేర్కొనుట జరిగినది సూరి రి వాక్యమును ఆచార్యుల వారు సవరించిరిని మూహించుట ప్రామాదికము.

ఇక ప్రాథ వ్యాకరణమునందలి దోషములనెత్తి చూపిన వ్యాకర్త బాలవ్యాకరణమున గల దోషములనేల తడవరైరి? విమర్శ యమున పక్షపాత వైఖరి పరిగారు.

— శ్రీ మద్దిపట్ల సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

లేఖ

గంధ సమీక్ష : సందేహములు

అయ్యా.

అక్టోబరు భారతిలో "శిధిలాలయ" గంధసమీక్షను చది వాను. ఈ మధ్యనే ఈ కావ్యాన్ని చదవటం తటస్థపడింది.

శ్రీ బుటుసు వేదకటరమణయ్య గారు పై శిధిలాలయములో చమత్కృతి లేదని ప్రాసారు సమీక్షకులు ఎప్పుడున్న కావ్యంలో వున్న వాటిని గురించి చర్చించాలిగాని, లేనివాటిని పసాదరావు చెప్పుడెందులకు?

పీఠికలు వ్రాసిన యువురు పండితులు పూర్వించని రత్నాలి ఎన్నో ఉన్నవి కావ్యంలో. వాటిని చూపకుండా అత్తివాటి 'తిలింగ శబ్దాలు-అసహజంగా, అనందరసముగ వున్నవని వాశారు సమీక్షకునికి అసహజంగా ఉండవచ్చునేమోగాని' అనందరసంగా ఎలా వున్నవో అర్థంకాలేదు! కేవలం పీఠికలమీదనే ఆధారపడి సమీక్ష వ్రాసినట్లున్నది. హస్తినాపుర చరిత్రకు గత తెలుగు కైభవానికి ముడిపడి యున్నదన్న విషయం కవిగుప్తముగా తోపియున్న విషయాన్ని ఎందు లకు ఆరా తీయరాదు. వాటిని వదిలిపెట్టెయ్యవచ్చును. శాశ్వతావశల కాలమునాటికే కవి చెప్పిన తిలింగాలకు తెలుగు భాగాం విస్తరించి యున్నట్లు చరిత్ర చెబుతున్నది గదా! ముక్కడలి నేలిన తెలుగు శాజల భూభాగాం ఆనాడు అలా ఏలా వుండియుండరాదు అంధాభి మానంకటే కవి ఉద్దేశమేమిటో చివరి రెండు (కథలోని) సవ్యాలో నెప్పబడియున్నది. కేవలం తెలుగు వారిలో సమైక్యత తావాన్ని చాటి చెప్పే కావ్యంయిది ఆంధరా ప్తించి 22 స. || అక్షరము ఇతర రాష్ట్ర, దేశ లై బరీలలో మూల గుతున్న తెలుగు వాత పతులను గురించి, మన గత చరిత్రకు మూలాధారములు గురించి ఎవ్వరూ ఏమీ పట్టించుకున్నట్లులేదు ఇమిదన్నైనను ఏయ త్నిందితే చాల బాగుండును.

— శ్రీ పోతు వెంకట కృష్ణారెడ్డి

గ్రంథ విమర్శలు

వెలిగే మిన్నులు

[వద్యగీత వచన కవితా సంపుటి, కర్త-ప్రత్యూష; 1/8 డెస్మీ 100 పేజీలు (ప్రవేశికతో కలిపి) మొ : రు. 5...50 ప్రతులు దొరికేచోటు : శ్రీ వేంకటేశ్వర బుక్ డిపో; కొత్తగూడెం; ఖమ్మజిల్లా.]

ఈ కవి ప్రత్యూష కాబట్టి పుస్తకంపేరు వెలిగే మిన్నుల కావడం ఒక సారథి. ముందు చూపుతో కవితా పథాలలో ముందుకు సాగిపోయే యువకులకు-ఏకలవ్యకు వేరు అడగని (అంగంగా అర్థంగా) దోణాదామధ్యగా సోమసుందర్ గారు పిరాపురంనుండే దారి చూపుతున్నారు. సోమసుందరం వండితుడు, విమర్శకుడు; తూర్పు పరమడుల సాహిత్యాలు వడబోసి త్రావితేదైన అధునికాశయపూర్ణుడు. వీరి, శిష్యుడో మిత్రుడో-ప్రత్యూష కవితాన్ని ఒక ఒరపువేసి వన్నె చూసి, దానికి ప్రవేశంలో విషయపూర్ణ వ్యాఖ్యానం చేసినారు. కవితా గుణాలను గూర్చి చెప్పిన దీర్ఘచర్చ కారణ విమర్శకపూర్వకమైనది. కవిత్యం పుటు సామ్రాజాని పెట్ట, సామ్యకాదంటూ, పరనాలవల్ల కలిపాడ "ం సంస్కృతమవుతుంది-అంతమాత్రమే అంటాడు ఇది నుంచి విసరే కల్పమంచి రానులింగరెడ్డి దీనినే "నిఘంటువులు వలె వేయుట మానెకు నష్టి యేగాని కవితకు ప్రవీణుడే" అన్నారు. కవులు కావాలనే తావతయంతో వాసేవారికి చేతివాల బాగా కుడుగుతుందంటూ, ఇది అనుకొన్న విషయాన్ని చదివిన వారికి సంస్కృతి కలిగించలేని వాయు గండ్ర నంగం అంటాడు-సోమ సుందర్. పరాసుకవి-వాలెర్ "కవిరూపయం రెక్కచేవనంటిది; ఆ లోతులోకి యాదగలదు, పైన ఎత్తుగా ఎగరగలదు" అన్న రహస్యవాక్యానికి వివరణగా "మన గుండెల్ని పీటే రేపటి ఆమనుల కోసం సుషూచైతన్యాన్ని నేడే పల్లవిస్తున్నాడు" అని కవిత్వ నిర్వచనం సోపనతి కంగా చేసినాడు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం ఇప్పుడు పేరి గాడి రాజ్యంలో (వతావద్యుగీయవాలం లో అన్యాలచులిచ్చి రాజైన చాకలి) కళా ప్రపూర్ణ బిరుదాన్నిగా అవి సాగవేయడాన్ని గురించి మంచి దెబ్బ కొట్టింది-యూ ప్రవేశిక. ఈ కళా ప్రపూర్ణ బిరుదం మొదట పేరిగాడి పాతను సృష్టించిన ఆ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రికిగానే

కల్పమంచివారు సృష్టించినారు. ఇప్పుడు నీటికంటే పలుచన్న పోయిందని యాయన వగవు.

ఇంతగా సోమసుందర్ గారిని గూర్చి చెప్పింది విందుకంటే- యిదంతా యిప్పుడు అనుశీలనానికి స్వాతికరింపబడిన పుస్తకం వంగలే.

ఇక యీకవి, ఆయన కవితాన్ని గురించి-ప్రత్యూషగారి రచన కవితాశిల్ప కోరకాలను నిలువెలా తోడుకొన్నవి ఉన్నది. ఈ గుణానికి పాణం పోసినది సోయగపు తెనుగుపదాలు, సంస్కృతరీతుల చారు గంభీరత. కావాలకు తగిన బాష భార యీ కవితకు సహజా లంకారాలు. పులుముడు లేకుండా నూటిగా చెప్పినాడు. "తూర్పు కన్నె కపోల పాలికలు అరుణ రాగంజిత మవుతున్నాయి" తూర్పు రేకలు మైలవిడిచినవి-అని మా పాటకజనం అదే సుడికారంలో ఎంతవృత్త ఉన్నదో అంతే సాబగు యీ వర్ణనలో ఉన్నది. "ఇరుల చిలుకొన్న పున్నమ దినం" "ఎడతెగని ఇడుమల వేడి నిల్వూర్చు" "మోడుబారిన బ్రతుకు తరువుల గోడు" "మనుగడ నుదుటిపై ఇది కుంకుమబొట్టు" మొదలైనవి తెనుగు నుడులు. సంస్కృతపక్కి:- "మధురవశ్య (స్వ) ఫలపుష్ప ప్రపూత చారుతర తరులతా నికుంజ మంజల పుణ్యనదీ వదపూర్ణ మహిత చరిత నా భరతమాత" "వారు కాంధము" "అక్కడిక్షితి జాంచలం." ఒక ఉత్త్రేక్షల సుకుమార సౌభాగ్య శ్రీచందనం గ్రంథమంతా ఆలంకరించి పోయిఉన్నది:- విరులపత్ర శిరోజులో తురిమి చెటు కన్నె; చీకటి చెటు న పూసిన చుక్కలపూవులోకి; తారకలు నింగి కడలిలో మీనాలు; హేమంతం తగణకన్యల శిరాల తురిమిన మంచు బొట విరులు; బంగారు నుచాలు శిరంనిండా తురిమి విరగబడి నవుతున్నాయి నును లేజిగురు జొంపాలు-మొదలైనవి.

నేటి కాలగతిని తలపోసి నిరాశోపహతుడు గాక ఆశామయ ప్రత్యూషానికి ఎదురుచూస్తున్నాడు. నేటి రాజకీయ కృష్ణ వాతా వరణాల్ని కడిగిపోసినాడు ఈ స్థితికి శోకించినాడేగాని శపించడు యీ కవి. ఈ ఉబ్బలి (క్షిబి) నుండి బయటబడే మార్గం గూడ చూపించగలిగి కార్యవాది అయినాడు. ఈయన స్నేహశీలి, కాబట్టే ఎందరో మిత్రుల పేర్కొన్నాడు. అందని వాటికి అగ్రులు చాచక

“వసిడిగానులై పూవులై పూసెననగ పూసినట్టి తంకెళ్ళ నేనాన సేతు” అంటాడు. “రవణీయ ఉదయ సాయంనంద్యలు ప్రాక్ పశ్చిమ దిశాకాసారాలలో విరిసిన కల్పారాలు కావాలి” అని ఆశిస్తాడు. ఈ కవి సంకుచిత సాంఘిక గురభిమానికాదు. “సరిహద్దులైని నమతా దర్పణంలో పాదు పాడిచే సౌజన్యం వతిబిందితం కావాలి” అనే సమబుద్ధితో “కృష్ణా గోదావరి పొంగిపొరలినపుడు తూరుపు వరమడలు కరచాలనం చేస్తాయి” అని ప్రేమతో దిక్కులన్నిటిని కలుపుతున్నాడు. తూర్పు వరమడలు విప్పుడూ కలువనే కలువవు అనిన పవి సామ్రాజ్యవాది క్లెయిమ్ కిన్స్ లింగుకు (సాహిత్యానికి నోబెల్ బహుమతి పొంది, భారతదేశంలో చాలాకాలం ఉండిన బ్రిటిషు రచయిత) వివేకాన దస్యావలె నుంచి జవాబు చెప్పినాడు. దీనినే కాంగ్రెసు నాయకుడు ఎన్. కె. పాటిల్-గోదావరి కృష్ణలు మహా రాష్ట్రాల యింటి అడుబిడ్డలు, ఆంధ్రులకు కోడండ్రు అయినారు— అని చమత్కరించినాడు.

ఈయనకు ఎత్తిపాడుపులో చేయబాగా తిరిగి ఉన్నది. పల్లకి మోతలు, వృక్ష, తాడనం దంతభంగం చూడండి. “విజ్ఞానం మతి బోయి చితిసేరుకొంటోంది” (చావుతెలివి) అని, నేట సైన్సు అభి చారహాసం ప్రారంభించిన దానికి నగస్తున్నాడు. ఇది ఆత్మనిధానక కారయైన మనభస్మాసురునికి వుట్టిన చావుతెలివే గదా!

ఇక-తెనుగకు అభ్యుదయాల వచ్చి తప్పనే తప్పదేమో అని సిస్తున్నది. ఈ రచయితలు పండితులైనా సైరిలింగ్ తర్కలను అచ్చు కూటాల నెత్తిన రుద్రుడు మనస్కరించకుండా ఉన్నది. కృష్ణకుక్కిష్ట; ఝంఝుకు ఝంఝు (పాడలదున్న చీలు కొమ్మలరంటిడి- యీ అక్షరం) శాశ్వతానికి శాశ్వతం; సస్యానికి శత్యం; యధార్థానికి యధార్థం మొదలైనవి.

తెనుగులో ప్రతి అన్యతాపి పదాన్ని, అనలు నోరు తిరుగ పోయినా వాయును అక్షరాలున్నవి అయినా కొందరు—కాదు చాలా మంది, ఏర్ అనుటకు ఎయిర్ అననలే?—ఈ గ్రంథంకూడ. ఇది హిందీ వారి అంటువ్యాధికామాల. సోమసుందర్ ఎపాయింట్ మెంట్ అంటారు. “వెన్నెల ప్లా సెంటా” లేక పుల్లర సెంటా?

— శ్రీ మరుపూరు కోదండరామరెడ్డి

లక్ష్మీ కరుణాలహరి

[మూలము: జగన్నాథ పండితరాయలు తెనుగుసేత : సాహిత్య విద్యాప్రవీణ, గీతాశాస్త్ర శ్రీ వి.వి.కుమార స్వామి, ఎం.ఎ.

[కానుసైజు 11+43 పుటలు. వెల 1 రూ. (పతులకు-బుక్ సెంటర్, మెయిన్ రోడ్, విశాఖపట్టణం.)]

పండిత సార్వభౌముడు, మహాకవి అయిన జగన్నాథ పండితుడు వివిధ శాస్త్రాలలోనూ, సాహిత్యంలోనూ అనేక గ్రంథాలను రచించాడు. వాటిలో లఘుకృతు లెక్కువ. ఆ లఘు కావ్యాలలో లక్ష్మీలహరి, కరుణాలహరి అనే స్తోత్రాలు మిక్కిలి పసిద్ధాలు. అవి ఎంతో రసవంతమైనవి. భక్తులను తన్మయపరచేవి.

లక్ష్మీలహరిలో నలభైశ్లోకాలున్నవి. అవి లక్ష్మీదేవిని స్తుతిస్తున్నవి. కరుణాలహరిలో అరవై శ్లోకాలున్నవి. ఇవి కృష్ణ భక్తిని వెల్లడించేవి. ఈ రెండింటిని కలిపి ఆంధ్రీకర్త ‘లక్ష్మీ కరుణాలహరి’ నామంతో దీనిని ప్రచురిస్తున్నారు.

ఈ అనువాదాన్ని గురించి సరసకవి, కవిశేఖర కే సుదర్శన వేణుగోపాల మూర్తిగారు తమ ‘ప్రస్తావన’లో “గ్రంథకర్త మనస్తత్వము ననుసరించి యనువాదము సాగుచుండును. కొందఱు స్వేచ్ఛానువాదము, మరికొందరు భావానువాదము ఇంక కొందరు భాషాధర్మాను వాదముగూడఁ జేయుచుందురు ఒక్కొక్క దానియం దొక్కొక్క రమ్యత యుండును. ఏ రకమైన అనువాదమునకైనను సిద్ధహస్తుఁడు రమణీయత చేకూర్చును.

ఈ గ్రంథకర్త మూలమును శుద్ధముగా నవగాహన మొనర్చుకొని, యందలి భావమును పుక్కిటబట్టి, తెలుగునకు నడి కారపు సొంపుతో రసవత్తరముగ దేగిల్లినాడు. ఈ భావాను వాద మున సితడు జమము పొందినాడు’ అని అనువాద విషయాన్ని చక్కగా వివరించారు.

రథయిత ఎం. వి. పట్టంపాది, సంస్కృత గ్రంథాలలో గట్టి పండితులైనందుకైనా అనువాదం ‘ప్రస్తావన’ లో పుబ్లిషింగ్ చేసే చక్కగా సాగింది.

ఉదాహరణకు రెండు—

మూలశ్లోకం—

ముఖాంభోజే నుండస్మిశ

మధురకాంత్యా నికరతాం

ద్విజానాం తే హిరావధి

విహిత నిరాజనరువాన్,
ఇయం జోత్స్నా కాపి
సవదమృత సందోహారసా
మయోద్యధా రిద్యజ్వర
తరుణతాపం తిరయతు.

[లక్ష్మీలహరి]

అనువాదం -

'నీదు ముఖాబ్జ మందఁ గను
నియమఁ జిర్మగవిచ్చు దంతముల్
మేదుర హీర దీధితుల
మేలిమిదాలివి వేఱు బువ్వతో
వాదము లాడు స్వాదు తల
వన్నెకుఁ దెచ్చిన పండువెన్నెలల్
నాదు దరిద్రతాజ్వరవి
నాశకరంబులుగా రహించుతన్.

మూలం - కరుణాలహరి చివరిశ్లోకం -

సురసోతస్విన్యాః
పులిన్ మధి తిష్ఠన్మయన్యోః
విధాయాంతర్ముదా
మధ సపది విద్రాప్య విషయాన్,
విధూతాంతర్ద్వారాతో
మధుర మధు రాయాం చితికదా
నిమగ్నస్యాం కస్యాం
చన నవనభక్యంబుదరుచి,

అనువాదం -

ఎన్నటి కేసు గంగతలు
మెక్కి మదంతరయోగ ముద్రతో
గన్నల నిల్చి దుర్విషయ
కాండము దోలి, హృదంబుజాంతరీ
త్వస్థతమంబు పోన రుచి
భాదపదాంబుద రమ్యరోచిరు
ద్యస్తవమా నితాంతమధు
రాకృతిమగ్నునై వెలుంగుదున్.

వ్యాకరణ విద్యా పరీణ, భాషా పరీణ, వేదాంతపరీణ ఓరు
గంటి నీలకంఠ శాస్త్రిగారు దీని సరిశ్చిన్ని వెల్లడిస్తూ కూర్చిన
'ఆ శాసనము' దీనికి మెరుగు పెడుతున్నది.

పండితరాయల రచనలకు ఉన్న శత్రుమైన అనువాదాలలో
ఇది ఒకటి అని చెప్పవలసి ఉన్నది.

మా నీ మ క పు లు

[రచన : శ్రీ జానమద్ది - హనుమచ్ఛాస్త్రి, డెమ్మిపైజా
208 పుటలు. వెల రూ. 6 లు. ప్రచురణ 'మా నీ మ పబ్లికేషన్స్',
17/38. వై. వి. స్ట్రీట్, కడప. ప్రతులకు ప్రచురణ కర్తలకే
వ్రాయవలెను.]

ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలలో ఎందరో కవులు, పండి
తులు, రచయితలు ఉన్నారు. అందులో కొందరిని గురించి కొందరికి
మాత్రమే తెలుస్తున్నది. ఆ యా ప్రాంతాలలో ఉన్నవారిని పరిచయం
చెయ్యడానికి ఒక దశాబ్దానికి ముందే జిల్లా రచయితల సంఘాలు
చయలుదేరి తమ తమ ప్రాంతాల రచయితల సంగ్రహ సర్వతలను
తెలిపే సంపుటలను పకటించడం మొదలు పెట్టాయి. అందులో మొదట
చిత్తూరు జిల్లాలో మార్గదర్శకం అయిందనుకుంటాను. జిల్లా
సంఘాలే కాకుండా ప్రాంతీయ సంఘాలున్నా నిర్బంధాయి. అందులో
రాయలసీమ రచయితలను గురించి కల్లూరి-అహోబిలరావుగా రొక
గ్రంథాన్ని ప్రచురించారు. అందులో ఉన్నట్లు ఇందు రచయితల
చాయాచిత్రాలు లేవు. ఇది 'రాయలసీమ రచయితల చరిత్ర'కంటే
ముందు వెలువడిన గ్రంథం. అంతకంటే విపులమైనది.

'రాయలసీమలోని కవులు మరుగునపడిన మాణిక్య' అంటు
న్నారు. కాని, అందరూ మరుగునపడి ఉండలేదు. వానికొనువారు,
ధర్మవరం వారివంటి విఖ్యాతులూ ఉన్నారు. మరుగునపడిపోయినవారు
అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఉన్నారు. పరిశ్రమించి, వారిని గురించి తెలుసు
కుని లోకానికి వెల్లడి చెయ్యవలసిన అవకాశం ఏం తెచ్చా ఉంది. ఇది
ఒక్కసారి అయ్యేవని కాదు. అన్ని ప్రాంతాలవారూ దీనికి పూను
కోగలిగి. రచయిత తమ ప్రాంతంలో వారిని గురించి తెలుపుటకు పూను
కోవడం మిక్కిలి హర్షించదగినది.

శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు మొదట 'మా సీమ' అనే పక్ష పతికలో ఈ కవులను గురించి వ్యాసాలు ప్రారంభించారు. తర్వాత ఆంధ్రపక్షిక, ఆంధ్రపక్షి, తెలుగు విద్వాన్ మున్నగు పతికలలోనూ కొన్నిటిని పకటించారు చిటిలో ముప్పయి నంది కవులను గురించిన వ్యాసాలను ఈ పుస్తకరూపంగా 'మా సీమ పత్రికా సంపాదకులు ప్రకటించారు.

ఇందరి కవులు కొందరితో రచయితకు ప్రత్యక్ష సరిచయం ఉన్నది. కొందరి రచనలతోనూ తమే పరిచయం ఉన్నది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు ఎంతో శ్రమించి ఆ యా కవులను గురించిన విషయాన్ని సేకరించి ఈ గ్రంథాన్ని రచించారు.

"ఈ వ్యాసములు ఆ యా కవులగురించినాని, వారి రచనల గురించి కాని సమగ్ర సమీక్షలుకావు. సరిచయ్యాత్మకాలు మాత్రమే!" అని చెప్పడం రచయిత వినయాన్ని వెల్లడిస్తున్నది. కమనిగ్లయంలో పాటించబడలేదు. అయినా-కొందరు గత శతాబ్ది చివరిభాగంలో జన్మించినా, ఈ శతాబ్దిలో ఉన్నవారే కనుక అందరూ ఖరువదన శతాబ్దికి చెందినవారే అని చెప్పటం ఉచితంగానే ఉన్నది.

ఇందు గ్రహించబడిన కవులలో సుప్రసిద్ధులు వావిలికొలను వారు, జనమంచివారు, ఆంధ్రపాటక సీతామహాలు, కోలాచలంవారు, సి. ఆర్. రెడ్డిగారు, గాడిచర్లవారు, రాళ్లపల్లివారు, దుర్భాకవారు, గడియారంవారు, వెంకటకృష్ణశర్మగారు, పుట్టపర్తివారు, కల్లూరి వారు, బెళ్లూరివారు, మద్దూలపల్లివారు, సుబ్బన్న శతావధానిగారు ఉన్నారు. వీరిని గురించి కొంత కొంత తెలిసినా, వీరి సమగ్రచరిత్ర తెలిసినవారు అరుదు. మిగిలినవారిని గూర్చి చాలామందికి తెలియదు. వీరిందరినిగురించి ఇందులో విక్కువగానే చెప్పబడినది. మండల రచయితలను గురించిన సంపుటాలకంటే ఇట్టి గ్రంథాలు ప్రజానీకాన్ని విక్కువ ఆకర్షించగలవు.

'మా సీమకవులు' కవిత్రగ్రంథాలలో ఎన్నడగినది. ఎంతో కరిశ్రమించి, ఓసికపట్టి దీన్ని రచించిన హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు కక్కగా ముద్రింపించి ప్రకటించిన ప్రశంసలు అభిరంధనీయులు

—శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

TYAGOPANISHAD

(త్యాగోపనిషద్)

(గంధకర్త: శ్రీ ఎన్. పురుషోత్తమన్, వెల: రు 20/

ఆంధ్రపక్షిక సంగీత నాటక అకాడమీ ప్రచురణ, కళాభవన్, సైఫాబాద్, హైదరాబాద్ 4)

ఈ గంధమున శ్రీ. ఎన్. పురుషోత్తమన్ గారు శ్రీత్యాగయ్యగారు రచించిన వేలకొలది సంఖ్య కృతులలో 125 కృతులకు సాహిత్యమును మాత్రము తెనుగు లిపిలో తెలిపి ఆ సాహిత్యములకు ఇంగ్లీషు అర్థములను వివరముగా ఇచ్చియున్నారు.

శ్రీత్యాగయ్యగారిని సంగీతజ్ఞులు వారదాంశ సంభూతులనియు లేక ఆ నాగదావతారనియే కొనియాడుదురు. శ్రీత్యాగయ్యగారు సంగీత తిమూర్తు వరుసలో ముఖ్యస్థుడైన కీర్తనంతుడు. వీరి సాహిత్యములకు ఈడుగా ఏ ఇకర వాగ్గేయకారులును విచియించలేదనియు, రచియింపలేదనియు కూడ నమ్మబడుచున్నది. ఇతర వాగ్గేయకారులు తమ సాహిత్యములను ఉత్తర దక్షిణభావము గలవిగా దైవస్తుతిగాను, కొందరు వాటిలో దైవస్తోత్ర పురాణాది విషయములను కొంచెము చేర్చియు రచించియుండుట మన మెరుగుదుము

శ్రీత్యాగయ్యగారు తమ బ్యాగముననే రామదాసుల అనేక కీర్తనలను విషయ నెర్చియు గొప్ప రామభక్తులైరి. వారు అన్ని దైవములను శ్రీరామదండ్రుని స్వరూపముగానే సుజింపిరి. వారు కృతులను రచించుటకు ప్రారంభించినపుడు రామ గురువారి కీర్తన సాహిత్యముల శైలిగానే తమ సాహిత్యములను వ్రాసిరి. అట్లు తమ సాహిత్యమును రామభక్తి రసపూరితము గలవిగా రచించినదిగా వాటిలో వేదాంత, ఇతిహాస, పురాణ, లోకానుభవముల సామెలలో గలవియు అనేక ధర్మరహస్యముల (= ఉపనిషద్) విశేష శముల విక్కుటముగాను చాలా వివరముగాను కనపరచియున్నారు. విశేషములన్నిటిని చక్కగా పరిశీలించి వాటికి సంబంధించిన అనే

ఉ ప యో గ క ర మ్మే న
స రి కౌ త్త గం థ ము లు
వ్యవసాయము-ఫిషరీ-కోళ్ళ పెంపకం-అడవులు తోటనని
ఇంజినీరింగ్-వైద్యము-వివిధ సాంకేతిక విషయములపై
గంధములుగలవు. కేటలాగుఉచిహం ఇంగ్లీషులో వాయండి
N. K PAUL & SONS.
P. B. No. 12202, Calcutta-5.

గ్రంథములలోని శంభర నివశములను ఎక్కడ శ్రమపడి పూర్తిగా విచర్యనములతోనహ శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ గ్రంథము వ్రాసి యున్నారు

ఈ కాలమున గాయకులు అనేకులు కృతుల సాహిత్యములలోని పదములను శుద్ధముగా ఉచ్చరింప లేనివారుగా నున్నారు కొందరు వాటి అర్థభావములను బొత్తిగా తెలియక పాడుట చూచు చున్నాము వారు ఉత్తరజ్యోత్సుకము తమే అనగా తమ ఇంపు శారీర మున చక్కగా కృతుల సాహిత్యములను వాటికి అనుర్విర రాగభావ ముతో పాడుదురు వారిలో అనేకులు సాహిత్యమునకు అర్థము తెలిసి యుండుట అవసరమని కూడా విచారించు కొందరు అక్కరవుండేయు సాహిత్యార్థములను నేర్చుకొనలేకున్నారు అటువంటి గాయకులకు ఈ ప్రచురణము ఎక్కు ఉపయోగపడుననుట నిశ్చయము

సంగీతజ్ఞులకును గాయకులకును కృతుల సాహిత్య పదార్థము లను, వాటి విశేషాంశములను తెలుపుసేవ మొదలు మొదలుగా చేసిన వారు శ్రీ కె వి శ్రీనివాసయ్యంగారు తమ 1922లో “త్యాగ రాజప్పాదయము” అనే గ్రంథము మూలముగా ఈ “త్యాగరాజ ప్పాదయము” మూడు భాగములుగా ఒక్కొక్క భాగములో 75 కృతు లను మొత్తము 225 కృతులనుగా నిచ్చి. అయితే గ్రంథము పూర్తిగాలేదు మరొక (నాల్గవ) భాగము వ్రాయబడకపోయినది శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ “త్యాగరాజప్పాదయము”లోని వివర రములకన్న ఎక్కువగా ఒక్కొక్క కృతికిని విషయములను తెలిసి యున్నారు

ఈ “త్యాగోపనిషద్” గ్రంథమున 125 కృతులు గాక ఇంకను మనకింతవరకు లభించియుండు సుమారు 700 త్యాగయ్య గారి కృతుల కన్నిటికిని ట్లు విశదముగా విశేష పదార్థ భావ రసాంశ ములను శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఇంకను కొన్ని గ్రంథభాగముల మూలముగా శ్రమపడి వ్రాసి ప్రచురించిన గాయకులకు పూర్తిగా ఉపయోగపరుట నిశ్చయము-అవశ్యము కూడా

గాయకుడు తాను పాడు సాహిత్యముల అర్థభావమును తెలిసి అనుభవించి పాడిన వాటికి అనుర్వియుండు రాగరస భావము ఎక్కు వగా పకాశించును శ్రీ త్యాగయ్యగారు తమ “సాగముగా మృద గ తాళ” అను శ్రీరంజన రాగమన కృతిలో ఈ విషయము చక్కగా వివరించి యున్నారు ఆ కృతి సాహిత్య అనువల్లని చివరలో “నిజ

వాక్కులతో స్వశుద్ధముతో” అని సంగీతముయొక్క రెండు అంశము లైన (1) నిజవాక్కు (= సాహిత్యశుద్ధము), (2) స్వరశుద్ధము (= శ్రుతిశుద్ధమును రాగభావమును), అనగా మాత్రును ధాతును చాల ముఖ్యమైనవిగదా, మాత్ర (= సాహిత్యము) ధాతును (=రాగ భావము) అవసరించెడియు, ధాతు మాత్రలోని పదరస సందర్భార్థము లను ఎక్కువగా పకాశింపజేయునట్టిదియైగాను నుండవలెను అట్లు కృతులను రచించునంతడే ఉత్తమ వాగ్గేయకారుడని లక్షణజ్ఞులు వివ రించియున్నారు

శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు (125) కృతుల సాహిత్యములను మాత్రము తెనుగు లిపిలో వ్రాసి, తక్కిన వివరములన్నింటిని కూడా తెనుగునరచి వ్రాసియుండిన గాయకులను, కృతులను నేర్చుకొను విద్యార్థులకును చాలా ఉపయోగముగ నుండియుండును వీరు అతి శ్రీఘ్రమున ఇంకొక ప్రతిని ఇంకను ఎక్కువ సంఖ్యల కృతులను గలదిగా తెలుగున ప్రచురింతురని నా ప్రార్థన

గ్రంథకర్త ఈ సాహిత్యములను శ్రీ విప్ర అప్పారావుగారి పాఠము లని చెప్పియున్నారు మృతస్థానం శ్రీ వరసీంహభాగవతుల సాహిత్య పాఠములను శుద్ధ పఠన యని వినికి ఈ రెండు పాఠములలో అనేకచోట్ల అక్షర, పదభేదములు కనబడుచున్నవి

సురటి రాగములోని “గీతార్థము” కృతిలోవచ్చు “హరి” అను పదమునకు “కపి” అని అర్థము యివ్వబడియున్నది హరివరుడ కపిశ్రేష్ఠుడు అగుచు అప్పుడు కపివరరూపుడు అనిన అర్థమేమి “కపిశ్రేష్ఠరూపుడగును” గదా హరి అనగా సింహముని యొ అర్థముకూడ నున్నది ఆ అర్థమునకు సరిగా “హరివరరూపుడు” అనిన సింహేంద్రునివంటి రూపము గలవాడని గదా అర్థమగును హరియన మహావిష్ణువు విష్ణురూపుడనియు గ్రహింపదగును వాని త్మజుడన్న తర్వాత కపియనుట పునరుక్తి దోషముకాదా?

ఈ గ్రంథమునకు “త్యాగోపనిషద్” అని పేరివ్రబ యున్నది 1935లో వాలాజాపేట శ్రీ కె కె రామస్వామి భా వతర్ వారు ‘శ్రీ త్యాగబ్రహ్మోపనిషద్’ (మొదటి భాగము) ఆ ఒక గ్రంథము ప్రచురించిరి ఆ గ్రంథమున శ్రీ త్యాగబ్రహ్మోపని వారి చరిత్ర సంగ్రహమును, తమ పెద్దతైన వాలాజాపేట వేంక రమణ భాగవతులు, కృష్ణస్వామి భాగవతులను మరి ఇతరుల చ త్రములను కొంచెము వ్రాసి గ్రంథము చివరలో 7 శ్రీ త్యాగయ్యగ

కృతు ను వాటి స్వరూపేషుతోనహం చియున్నారు శ్రీత్యాగయ్య గారి పేరు, సంతకముకూడా, “త్యాగరాజ బహ్మాము” అని గదా. వారి కటుంబము వారందరును బ్రహ్మాములే. గిరిరాజ బ్రహ్మాము రామ బ్రహ్మాము, ఇల్లు. కనుక ఈ గంధమునకు “త్యాగరాజ బహ్మావని షద్” అని పేరివ్వబడియుండిన ఇంకను పొందికగా నుండునని నా అభిప్రాయము.

మధ్యాది తాళమున అనేక కృతులున్నవి వాటిని కూడా దేశాది రాళమని వ్రాసి యున్నారు. ఈ భేదము ఎట్లు వచ్చినది. గంధమున తప్పివలె పట్టిక ఇచ్చి యుండుటవలననే అయితే గంధకర్త తానే ఒప్పుకొనియుండు గంధమున ఇంగ్లీషున వెక్కు (spelling) తప్పులు ఏ ఒక విధిని అనుసరించక కనబడుచున్నవి. మరొక పంచరణలో వైనను ఈ spelling తప్పులనుకూడా నవరించి యిత్తురని నమ్మెద గంధమున ఇంగ్లీషు భాషలో వ్రాసియుచ్చి యుండు వాటిని సంతయు తెనుగు పరచి మరొక గంధమైనను వ్రాసి వ్రచు రించిన గాయకులకును, నిద్యార్థులకును, సంగీతజ్ఞులకును చాలా ఉపయోగపడునని విశ్వయముగా చెప్పవచ్చును.

ముద్రించుటలో సేరా అంటుని పుటల చాకలిపు అచ్చాసీను వారి అక్షర కౌశల్యం. పుటల నడుమ పుట సంఖ్యయేతప్ప పేజీ పాడ్డింగులేదు ఉండిన బాగుండును.

మొత్తము ద చాలామందికి ఈ గ్రంథము తెలిసికొనుటలో చాలా ఉపయోగపడుననుటకు సందేహములేదు.

— శ్రీ సరస్వతి రామకృష్ణయ్య

అరవిందుని కవిత

(శ్రీ జి వి ఆర్ కృష్ణారావు ప్రతులకు రచయిత 4-7-167. ఇస్మియాబజార్. హైదరాబాదు 500027. మూల్యము 6 రూ. లు).

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య వికాసమిషారు ‘అరవింద కవిత’ అనే నీర్వికపై నిర్వహించిన పోటీలో బహుమతి న దిన గ్రంథమిది దాదాపు ఓడవంక్కుల అరవింద కవిరామాధుర్వాన్ని స్థానీపురాకంగా రచయిత మనకి 140 పుటల గ్రంథంలో పరిచయం చేశారు. అర

విందులు దివ్యయోగి, కాబట్టే ఆయన సత్యక్షరమూ కేవల కవిత కాక అతిమానస సాధనలో ఒక భాగంగా సాగిన కర్మయోగ ఫలంగా మనం భావించాలి.

అరవిందులు 1890 పాఠంలో Songs to Myself అనే తొలికవితను వెలువరించారు. నాటినుండి “సావిత్రి” రచనవరకు వినోద ఖండికలూ, శుభాకాంక్షలూ బృహద్గ్రంథాలూ వచ్చాయి. వాటి నన్నిటిని క్రమ పద్ధతి శ్రీ కృష్ణారావు మనకు పరిచయం చేశారు. ఇందులో మొత్తం వివిధి న్యాయాల ఉన్నాయి మొదట అర విందుని జీవితం పరిచయంచేసి తర్వాత రచనలను విశ్లేషిస్తూ ఆంగ్ల ఖండికలను తెలుగు అనువాదాలు ఇస్తూ వెళ్లారు ఇంత సమగ్రంగా అరవిందుని కవితను మనకు పరిచయంచేసిన తొలి తెలుగు గ్రంథం ఇదేనని చెప్పడానికి సమీ సందేహం లేదు.

అరవిందుని కవితకు అతిమానస సిద్ధాంతం మూలాధారం. మహాపురుషార్పణం ఫలశ్రుతి “సావిత్రి” సారాంశం ఇదే. ఈ దృష్టితోనే మహర్షి ఊర్వశి పురూరవుల ప్రేమకరుడు — ప్రమద్ధరతి వృత్తాంతానికి వ్యాఖ్యానం చెప్పారు. మార్కండేయుని మీదా భావనముద్రాంకితుడైన శివునిమీదా వారు చెప్పిన ఖండికలలోని ఆధ్యాత్మిక తాత్పర్యం ఇదే! పృథ్వీపై యుగయుగలుగా మానవుడు జరిపే పోరాటం విజయం పొందుతుందనీ, అమర ప్రేమతో మానవజాతి ‘పృథ్వీంజయు’ డవుతున్నాడనీ, సృష్టికి సార్థక్యమూ, సాఫల్యమూ ఈ పృథ్వీంజయత్వంలోనే వుందనీ అరవిందులు అన్నారు. శ్రీ కృష్ణారావు ఈ పదానాంశం ఎక్కువగా నొక్కి చెప్పవలసి వుంది!! అంతేకాక అరవిందుడు భౌతిక పరంచంతువుమైనదిగా భావించలేదు “పదార్థం నిగూఢమైన ఆత్మతేజము ప్రకటించుచు” అనేది అరవింద సిద్ధాంతం. ఇది తర్వాత సత ప్రకటన చెప్పిన వేదాంత దర్శనాన్నే సమూలంగా మార్చి వేంది అరవిందుడు పూర్ణయోగి శంకరనివలె మిథ్యావాది కాదు ఈ విషయం కృష్ణారావుగారు స్పష్టంగా చెబితే బాగుండేది. మొట్టమొదటి పుటలోని మొదటి మూడు నాలుగు పంక్తులలో కృష్ణారావుగారు భౌతిక పరంచమనెడి జలాశయమున పట్టుకులై .. దానియందే ప్రస్థాపై దానిసంబంధ ముట్టుక జీవించిన అరవిందం

అరవిందులు అన్నారు. ఆరవిందుడు కదార్థంనుండే పరమార్థం వికసిస్తుందనీ పదార్థం పుష్టి భూమిక అని అన్నారు. అంటే పదార్థాన్ని అంటక ముట్టక జీవించమని మహర్షి చెప్పలేదు పదార్థం, పరమార్థం ఒకే నాణెమును రెండు ముఖాలని అరవిందుల భావం. శ్రీ కృష్ణారావు అరవింద యోగాన్ని ఐదవ అధ్యాయంలో వివరించారు. అయితే (Tiger and the Deer) 'మార్కండేయ' (The Hero and the Nymph) (Love and Death) వంటి ఖండికల వ్యాఖ్యానంలో దీనిని విస్తరించవలసివుంది. ఖండిక ఇచ్చి అందలి చందస్సునూ, శబ్దాలంకారాలనుగూర్చి చెప్పడం అవసరమే కాని అరవిందుల ప్రత్యేక దర్శనం ఆ ఖండికలో ఏలా ప్రతిబింబించిందో 'పద్య విమర్శ' లో బాగా విపులీకరించడం అవసరం. శబ్దం కావ్య శరీరం. అలంకారాలు, వస్త్రీద్యలంకారాలు. మనో పురుష

సిద్ధాంతం అరవిందుని శాస్త్రాత్మక. శరీరంకన్నా ఆత్మకే మనం ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి కదా!!

శ్రీ కృష్ణారావు విద్వాంసులు. సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల భాషలలో నిష్ణాతులు. తెలుగులో లోగడ వివరూ చేయని 'అరవింద కవితా పరిశీలన' వీరు చక్కగా చేశారు. ఇందుకు వారికి తెలుగువారు బుణపడివుంటారు. అరవింద కవితలకు వారు యథామూలకమైన అనువాదాలుకూడా ఇచ్చారు. శబ్దానికి శబ్దం అనువాదం చేయడంతో మూలానికి ఇది చాలా సాన్నిహిత్యంగావుంది స్వకపోత కల్పితభావానువాదాలకన్నా కృష్ణారావుగారి భాషానువాదమే ఒక రకంగా మిన్న విందుకంటే అరవిందుడే మనకిక్కడ కన్నడతాడు కదా!!

— "శివప్రసాద్."

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

75 సంవత్సరాల పైగా గృహోపధములు తయారుచేస్తున్నవారు!

- అమృతాంజనం బాధానివారిణి తలనొప్పి, ట్యూనోపులు, వెనుకులు, జలుబు, దగ్గు, కండరాల నొప్పులకు.
- అమృతాంజన్ గ్రేప్ మిక్చర్ పసిబిడ్డల అజీర్ణానికి, పట్టు వచ్చేటప్పుడు కలిగే బాధలకు
- అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్ మెంట్ కామర, శిబ, గడ్డి వగైరాలకు.

- అమృతాంజన్ ఇన్ హేలర్ జలుబుచేసి ముక్కుదిబ్బడ, తుమ్ములు వగైరాలకు.
- అనోలియమ్-కోల్డ్ రిఫ్ దగ్గు జలుబులను హఠాత్తులో అమామమైన ఒక కొత్త శక్తి.
- శాలోఫెన్ - బాధానివారిణి మాత్రలు తలనొప్పి, పూ, ట్యూ నొప్పులకు

... ఇండియాలోను,
ఇతర దేశాలలోను
పేరు పొందినవి.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
మద్రాసు-4

